

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA RELAȚII INTERNAȚIONALE, ȘTIINȚE
POLITICE ȘI ADMINISTRATIVE

Departamentul Relații Internaționale

Svetlana CEBOTARI

Victoria BEVZIUC

Ghid metodic
la disciplina
Strategii de cooperare și probleme
în spațiul euroasiatic

Aprobat de
Consiliul Calității al USM

Chișinău, 2023

CZU 327+339.94(075.8)

C 33

*Recomandat pentru editare de Consiliul Facultății Relații Internaționale,
Științe Politice și Administrative și de Departamentul Relații Internaționale
(proces-verbal nr. 5 din 18 mai 2023)*

Recenzenți:

Natalia ALBU, doctor în științe politice, conferențiar universitar
(Academia Militară „Alexandru cel Bun” a Forțelor Armate)

Diana HÎRBU, doctor în științe politice, conferențiar universitar
(Universitatea de Stat din Moldova)

Ediția de față reprezintă o elaborare metodică destinată cursului *Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic*. Autorii înaintează o succintă prezentare a acestui curs, care este axat pe analiza problemelor politice, economice, militare, sociale prezente în spațiul euroasiatic. De asemenea, sunt supuse analizei strategiile la care recurg statele din arealul euroasiatic în scopul soluționării problemelor cu care se confruntă acestea. În același rând, sunt evidențiate principalele aspecte ale colaborării Federației Ruse, a statelor din Asia Centrală, din Caucazul de Sud, a Ucrainei, Belarusului, inclusiv a Republicii Moldova, în spațiul euroasiatic. Ghidul metodologic este adresat studenților, masteranzilor, doctoranzilor, dar și cadrelor didactice din sistemul de învățământ universitar, tuturor celor care se interesează de problemele actuale prezente în spațiul euroasiatic.

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Cebotari, Svetlana.

Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic : Ghid metodic / Svetlana Cebotari, Victoria Bevziuc ; Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Departamentul Relații Internaționale. – Chișinău : [S. n.], 2023 (CEP USM). – 127 p.

Bibliogr. la sfârșitul temelor. – 50 ex.

ISBN 978-9975-62-536-4.

327+339.94(075.8)

C 33

© Sv. CEBOTARI, V. BEVZIUC, 2023

© Universitatea de Stat din Moldova, 2023

ISBN 978-9975-62-536-4

CUPRINS

INTRODUCERE	5
COMPETENȚE PROFESIONALE/FINALITĂȚI DE STUDIU	9
ADMINISTRAREA DISCIPLINEI	11
STRATEGII DE EVALUARE.....	12
TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR	15
CONȚINUTUL ORELOR DE CURS.....	16
CONȚINUTUL ORELOR DE SEMINAR	101
LISTA BIBLIOGRAFICĂ.....	117
CERINȚE PENTRU ACTIVITĂȚILE INDIVIDUALE ALE STUDENȚILOR.....	123
LISTA PROIECTELOR DE CERCETARE	126

INTRODUCERE

Prezentarea disciplinei. *Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic* este o disciplină academică și, în același timp, un domeniu de acțiune. Aceasta este o disciplină cu caracter integrator, vizional și planificator, făcând posibilă punerea în practică a intereselor unor națiuni. Ca domeniu de cercetare academică are un caracter *multi-* și *interdisciplinar*, împrumutând instrumentarul științelor sociale. Geografia politică, relațiile internaționale, dreptul internațional, economia sau statistica sunt doar câteva domenii din care disciplina „Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic” împrumută date și metode de analiză pentru elaborarea unor studii. Ca și multe alte domenii, disciplina își găsește mediul prielnic în contextul celei de a doua jumătăți a secolului al XIX-lea.

Locul disciplinei. *Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic* este una dintre disciplinele fundamentale, prevăzută de planul de învățământ destinat studenților înscriși la programul de studii superioare de masterat, Ciclul II, domeniul general de studii Științe Politice, specialitățile *Studii Diplomatice*, din cadrul Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a USM.

Plecând de la procesele și fenomenele prezente pe arena internațională, disciplina „Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic” devine un obiect de studiu actual. Disciplina reprezintă un suport teoretico-practic bazat pe analiza evenimentelor actuale prezente în spațiul euroasiatic și pe aprofundarea cunoștințelor cu referire la ele. În acest context, cursul *Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic* este axat pe analiza următoarelor direcții: aspecte teoretice cu referire la strategiile de cooperare, caracteristicile specifice de cooperare a diferitor actori,

studiul de caz, problemele existente cu care se confruntă actorii antrenați în strategiile de cooperare în spațiul euroasiatic, modalitățile de soluționare și bunele practici de guvernare. Pe de altă parte, studenții vor avea oportunitatea să utilizeze conceptele și tehnicile dobândite în cadrul unor activități practice precum compararea intereselor și acțiunilor actorilor geopolitici în anumite zone, studii de caz sau analiza geostrategiilor actorilor-centre de putere.

Studierea acestui curs are ca *scop* de a forma și dezvolta la audienți capacitatea de a gândi strategic, de a clarifica utilitatea și felul în care apare o analiză de tip strategic. Pentru o mai bună comprehensiune a evenimentelor și proceselor prezente pe arena internațională, cursul are ca finalitate pregătirea specialiștilor în domeniul relațiilor internaționale, capabili să înțeleagă specificul intereselor și strategiilor actorilor geopolitici pe arena internațională, să dezvolte strategii futurologice care ar putea fi aplicate în elaborarea unor proiecte vizând soluționarea conflictului transnistrean, procesul de integrare europeană a Republicii Moldova.

Competențele formate/dezvoltate de disciplina respectivă.

Disciplina *Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic* are o contribuție esențială în formarea profesională a specialiștilor în domeniul Studiilor Diplomatice, dat fiind faptul că contribuie la formarea unor finalități de studiu și competențe indispensabile în activitatea lor.

Competențele profesionale dezvoltate la disciplina „Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic” constau în:

- identificarea principalelor schimbări/tendințe prezente în domeniul strategiilor de cooperare;
- demonstrarea originalității și aplicabilității cercetării unei problematici din domeniul cooperării strategice în cadrul cercetărilor științifice;

- estimarea necesității studierii strategiilor de cooperare în relațiile internaționale;
- explicarea schimbărilor, proceselor și tipurilor de strategii de cooperare;
- prognozarea unor cooperări strategice în spațiul euroasiatic după rigorile științifice.

Competențele transversale dezvoltate la disciplina „Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic”:

- manifestarea unei atitudini pozitive și responsabile față de actorii locali și internaționali în promovarea valorilor democratice pe arena mondială;
- valorificarea optimă și creativă a propriului potențial în activitățile de prognozare a alianțelor de cooperare strategică;
- angajarea în relații de parteneriat cu alte persoane, instituții în vederea promovării strategiilor de cooperare în spațiul euroasiatic;
- participarea la propria dezvoltare profesională/ capacitatea de a lucra în grup în cadrul unui proiect/dezvoltarea aptitudinilor de a face prezentări publice privind strategiile de cooperare în spațiul euroasiatic.

Studiile din domeniul *Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic* necesită abilități analitice și cunoștințe din partea specialiștilor din domeniul Relațiilor Internaționale. Actualmente, procesele și fenomenele prezente în spațiul euroasiatic devin subiect de discuție nu doar în rândurile politicianilor, dar devin aria cercetării pentru reprezentanții comunității academice. Analizele proceselor și fenomenelor din arealul euroasiatic devin un imperativ al timpului.

Modul de structurare a disciplinei. Design-ul *Ghidului metodic* la disciplina *Strategii de cooperare și probleme în spațiul*

euroasiatic include obiectivele și structura disciplinei. În sensul prezentării coerente și complexe a conținutului informativ al obiectului de studiu, de altfel și a specificului procesului didactico-metodic, cuprinsul prezentului *Ghid metodic* include următoarele secțiuni: administrarea disciplinei, tematica și repartizarea orientativă a orelor de curs și de seminar, lucrul individual, evaluarea, conținutul și structura orelor de curs și de seminar, tematica orientativă a tezelor de masterat și bibliografia selectivă. O atenție deosebită s-a acordat elaborării lucrului individual, ca componentă a procesului de învățare și evaluare. În același timp, este reflectată literatura recomandată atât pentru fiecare temă de seminar, precum și într-o modalitate sistematizată la finele Ghidului metodic, fiind prezentate și selectate surse bibliografice.

Scopul și regulile de utilizare. *Ghidul metodic* la disciplina *Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic* are ca finalitate prezentarea unui conținut de ansamblu coerent, de metode de învățare și evaluare privind atingerea obiectivelor determinate și reflectă, în ultimă instanță, activitatea sistematică, organizată și dirijată privind desfășurarea procesului de predare-învățare cu finalități teoretice și aplicative. De asemenea, poate fi un suport util pentru funcționarii publici, pentru persoanele interesate de problemele și procesele prezente în spațiul euroasiatic. *Ghidul metodic* este disponibil în format digital și pe platforma MOODLE a Universității de Stat din Moldova.

Beneficiarii: *Ghidul metodic* la disciplina *Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic* este destinat masteranzilor de la programul de Studii Diplomatice cu studiile la zi, limba română de predare.

COMPETENȚE PROFESIONALE/FINALITĂȚI DE STUDIU

<p>Coordonarea și realizarea activităților politicii externe a Republicii Moldova pe plan internațional</p>	<ul style="list-style-type: none"> - să cunoască specificul relațiilor diplomatice ale Republicii Moldova în cadrul organizațiilor UE, CSI, OCMNE, GUAM; - să stabilească principalii vectori ai interesului Republicii Moldova în relațiile diplomatice cu statele arealului euroasiatic; - să identifice specificul relațiilor diplomatice ale Republicii Moldova cu statele și organizațiile din arealul euroasiatic; - să evalueze rolul diplomației în cooperarea și soluționarea unor probleme ale Republicii Moldova în spațiul euroasiatic.
<p>Efectuarea analizei sistematice a evoluțiilor din cadrul organizațiilor internaționale și a celor regionale europene</p>	<ul style="list-style-type: none"> - să determine specificul relațiilor diplomatice ale organizațiilor internaționale și regionale în spațiul euroasiatic; - să analizeze dimensiunea diplomatică a cooperării regionale prin intermediul proiectelor economice, politice, sociale; - să proiecteze rolul activității diplomatice a organizațiilor regionale în soluționarea problemelor din spațiul euroasiatic; - să înainteze sugestii/propuneri privind eficientizarea activității diplomatice în cooperarea regională în spațiul euroasiatic.
<p>Identificarea intereselor naționale și a vectorilor de dezvoltare și promovare a</p>	<ul style="list-style-type: none"> - să relateze despre rolul diplomației Republicii Moldova în cooperarea din arealul euroasiatic; - să compare eficiența implicării serviciului diplomatic în vederea promovării și

<p>Republicii Moldova la nivel internațional</p>	<p>realizării intereselor Republicii Moldova în statele din arealul euroasiatic;</p> <ul style="list-style-type: none"> - să identifice sugestii privind dinamizarea activității serviciului diplomatic al Republicii Moldova în realizarea intereselor statului în spațiul euroasiatic; - să înainteze propuneri privind eficientizarea activității diplomatice în diminuarea / înlăturarea problemelor din spațiul euroasiatic.
<p>Evaluarea gradului de cooperare regională și internațională a Republicii Moldova</p>	<ul style="list-style-type: none"> - să descrie specificul activității diplomatice a statelor în scopul cooperării regionale și al soluționării problemelor din arealul euroasiatic; - să identifice specificul activității serviciului diplomatic al Republicii Moldova în cadrul proiectelor din arealul euroasiatic; - să elaboreze proiecte, strategii privind dinamizarea activității diplomatice în scopul soluționării problemelor din spațiul euroasiatic; - să estimeze nivelul și eficiența cooperării diplomatice a statelor din spațiul euroasiatic.
<p>Proiectarea strategiilor de negociere și promovare a poziției Republicii Moldova în cadrul cooperării regionale și internaționale</p>	<ul style="list-style-type: none"> - să distingă problemele prezente în activitatea diplomatică a statelor din arealul euroasiatic; - să stabilească strategiile privind eficientizarea activității diplomatice în soluționarea problemelor prezente în arealul euroasiatic; - să prognozeze evoluția cooperării regionale în spațiul euroasiatic.

ADMINISTRAREA DISCIPLINEI

Forma de învățământ	Codul disciplinei	Denumirea disciplinei	Responsabil de disciplină	Semestrul	Ore				Nr. de credite
					Total	inclusiv			
						C	S	L	
cu frecvență la zi (Studii Diplomatice)	S.03. A.13	Strategii de cooperare și probleme în spațiul euroasiatic	Sv. Cebotari V. Beviuc	III	150	20	20	110	5
									Examen

STRATEGII DE EVALUARE

Strategiile și tehnologiile didactice aplicate în predarea cursului se află în raporturi deterministe și interacționiste, de complementaritate funcțională. La strategiile și tehnologiile didactice aplicate raportăm: expunerea didactică, conversația didactică, demonstrația, lucrul cu actele normative, cu literatura de specialitate, modelarea didactică, problematizarea.

Evaluarea cunoștințelor acumulate în cadrul procesului de predare-învățare la disciplina „Strategii de cooperare în spațiul euroasiatic” se realizează în baza următoarelor strategii de evaluare: inițială, sumativă intermediară, intermediară și finală.

- 1) *Evaluarea inițială/diagnostică* se efectuează la începutul semestrului pentru a determina gradul de pregătire al masteranzilor pentru cursul preconizat, potențialul lor de învățare a unor noi concepții și teorii. Se apreciază prin interviu, chestionare verbale, conversație, expuneri orale ale cunoștințelor. De asemenea, prin intermediul evaluării inițiale este posibilă aprecierea abilităților și competențelor masteranzilor formate anterior pe parcursul studiilor la anul I, precum și capacitatea acestora de a se integra cu șanse de reușită în programul anului II universitar în vederea realizării noilor obiective.
- 3) *Evaluarea intermediară (de progres)* are un caracter retrospectiv și presupune nu doar o comparare a rezultatelor cu obiectivele urmărite, ci și oferirea de date în baza cărora se poate proceda la o ameliorare a strategiilor de predare-învățare.
- 2) *Evaluarea sumativă intermediară* se efectuează prin probe scrise, lucrări de control (de regulă, două lucrări) per grup axate pe materialul a 5-6 teme cu subiecte care cuprind cele trei niveluri: de cunoaștere, de aplicare, de integrare, pentru a

cunoaște în ce măsură obiectivele privind cunoștințele și capacitățile ce trebuiau însușite au fost atinse.

- 4) *Evaluarea sumativă finală*, de bilanț, se realizează la încheierea studiului disciplinei în conformitate cu planul de studii prin examen, sub forma testării în scris. Testele de examinare includ subiecte, care corespund celor trei niveluri: de cunoaștere, de aplicare, de integrare. Aprecierea cunoștințelor se efectuează conform baremelor unice stabilite la facultate (subiectele pentru evaluarea sumativă finală se anexează).

Formele de realizare a evaluării finale la disciplina „Strategii de cooperare în spațiul euroasiatic” este examenul scris.

Exemple de tehnici de evaluare

Evaluări sumative intermediare periodice (testări, lucrări de control, testări pe platforma e-learning MOODLE a USM)

TESTAREA nr. 1:

Procese integraționiste / dezintegraționiste în spațiul euroasiatic

1. Distingeți principalele cauze ale dezintegrării / reintegrării spațiului euroasiatic. (3 pct.)
2. Stabiliți etapele constituirii spațiului euroasiatic. (5 pct.)
3. Estimați rolul Federației Ruse în spațiul euroasiatic. (7 pct.)

Evaluarea sumativă finală sau testul de examinare se realizează la finele procesului de predare-învățare a disciplinei „Strategii de cooperare în spațiul euroasiatic”. Proba de evaluare finală se susține în cadrul examenului în formă scrisă.

Evaluarea sumativă finală:

Exemplu de test sumativ:

TEST nr. 6

pentru examen la disciplina

„Strategii de cooperare în spațiul euroasiatic”

Anul II Masterat: Studii Diplomatice

Subiectul I. Cadrul juridico-instituțional de constituire a CSI

- 1.1. Descrieți statutul și organele specializate ale CSI. (3 pct.)
- 1.2. Determinați eficacitatea structurii instituțional-organizaționale a CSI. (5 pct.)
- 1.3. Evaluați statutul CSI ca organizație regională. (7 pct.)

Subiectul II. Republica Moldova în spațiul euroasiatic

- 2.1. Identificați problemele de ordin intern și extern cu care se confruntă Republica Moldova. (3 pct.)
- 2.2. Stabiliți/ Caracterizați strategiile de cooperare a Republicii Moldova cu statele din arealul euroasiatic. (5 pct.)
- 2.3. Popuneți scenarii privind cooperarea Republicii Moldova cu statele din arealul euroasiatic. (7 pct.)

Barem de evaluare

10	9	8	7	6	5	4	3	2	1
30-29	28-26	25-19	18-12	11-9	8-6	5-4	3	2	1

TEMATICA ȘI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

Nr. crt.	Unități de conținut	Nr. de ore		
		Curs	Seminar	Lucru individual
1.	Introducere în obiectul de studiu	2	2	10
2.	Spațiul euroasiatic – strategii de cooperare	4	4	25
3.	Federația Rusă – dimensiunile strategice ale cooperării	4	4	25
4.	Spațiul Asia Centrală – strategii de cooperare.	4	4	20
5.	Spațiul caucazian – strategii de cooperare	2	2	10
6.	Spațiul est-european – strategii de cooperare	2	2	10
7.	Locul și rolul Republicii Moldova în spațiul euroasiatic	2	2	10
TOTAL		20	20	110

CONȚINUTUL ORELOR DE CURS

Tema 1. INTRODUCERE ÎN OBIECTUL DE STUDII

Unități de conținut

1. Introducere în obiectul de studiu
2. Caracteristica generală a spațiului euroasiatic
3. Strategii de cooperare. Tipologia strategiilor de cooperare în spațiul euroasiatic

Obiective de referință:

- să identifice principalele surse privind cercetarea strategiilor de cooperare în spațiul euroasiatic;
- să determine tezele principale cu referire la strategiile de cooperare în spațiul euroasiatic;
- să stabilească caracteristicile principale ale spațiului integraționist euroasiatic;
- să evalueze principalele tendințe în spațiul euroasiatic;
- să aprecieze rolul strategiilor de cooperare în spațiul euroasiatic;
- să prognozeze scenarii de dezvoltare a spațiului euroasiatic.

Forme și strategii de organizare a activităților didactice:

Curs teoretic. Prelegere dialogată. Dezbateri

Termeni-cheie: *obiect de studiu, proces integraționist, proces dezintegraționist, actori mondiali, spațiu euroasiatic.*

Conținut rezumativ:

Destrămarea Uniunii Sovietice a condiționat apariția unei noi realități geopolitice – crearea a 15 noi state, care au rezultat și care

prin forța împrejurărilor au rămas legate prin interese reciproce. Dezmembrarea URSS a pus problema cu privire la restructurarea și păstrarea spațiului ex-sovietic. Toate statele „noi”, inclusiv Republica Moldova, au moștenit de la fosta Uniune sistemul energetic unic, sistemul unic de transport și legături de telecomunicație, sistemul unic al conductelor petroliere și de gaz, precum și libertatea populației de a se deplasa dintr-un stat în altul. Toți acești factori în ansamblu au dat posibilitatea unei întregiri și colaborări mai intensive în arealul ex-sovietic, iar specializarea unor republici în producerea unei anumite producții a făcut să se simtă necesitatea unei reintegrări economice în condițiile formării piețelor de desfacere și a dependenței politice de fostul centru. Ideea transformării URSS într-o comunitate economică a statelor suverane a schimbat radical caracterul relațiilor interstatale ale fostelor republici unionale.

Actualmente, în discursurile politicianilor, dar și ale reprezentanților comunității academice sunt duse discuții cu referire la conceptul de „Eurasia”. Astfel, spațiul eurasiatic devine o platformă unică de cercetare din punct de vedere teoretico-aplicativ. Granițele „Eurasiei” coincid cu granițele geografice ale continentului cu același nume, dar atenția principală este acordată celor trei macromoni: spațiul post-sovietic, Europa și Asia de Est și de Sud-Est. Spațiul euroasiatic, precum și problemele existente în acest areal constituie aria de interes științific pentru cercetătorii din Occident.

Conceptul de „Eurasia” a fost introdus în lexicul politic, dar și în circuitul științific la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Pe parcursul istoriei, dar și a evoluției sale, ideea de spațiu euroasiatic a suferit mai multe transformări. Teoria clasică euroasiatică s-a format ca un curent al gândirii politice rusești, continuând organic tradiția ideii eurasiatice, conturată în secolul al XIX-lea de civilizația rusă. Eurasiații și-au pus sarcina de a crea o ideologie cu referire la Rusia,

în care știința, filosofia, religia inerente conștiinței naționale ruse, tradițiile națiunii și ideile sale despre o ordine mondială justă să fie combinate într-o unitate organică. Doctrina euroasiatică a luat contur în anul 1927, incluzând concepte științifice, religioase, filozofice, în centrul căreia se află Rusia ca civilizație originală. Esența teoriei eurasiatice a anilor 1920 a fost interpretarea Eurasiei ca o comunitate geografică, socio-istorică și socio-culturală specială. Bazele eurasianismului ca doctrină socio-filozofică au fost expuse de către: N.S.Trubețkoi, P.P. Suvchinski, P.N. Savițki, G.V. Florovski, D.P. Svyatopolk-Mirski, G.V. Vernadski, L.P. Karsavin, N.N. Alekseeva.

Astfel, în opinia lui P.N. Savițki, Eurasia nu este nicidecum o combinație de principii europene și asiatice, ci un „continent” special, diferit atât de Europa, precum și de Asia. Savițky punctează: „Termenul *eurasianism* nu vorbește despre „linia de mijloc”, ci despre continentul de mijloc dintre Europa și Asia, unde Rusia are misiunea de a uni Europa și Asia”. Aceeași idee este susținută de către G.V. Vernadski, care menționa că Rusia este componenta principală, nucleul unei singure entități eurasiatice. El susținea că nu există două Rusii „europeană” și „asiatică”, există doar o Rusie „eurasiatică” sau Rusia-Eurasia. Realizarea ideii „Eurasiei” la începutul secolului al XX-lea poate să rezide în faptul că eurasiaticii nu au considerat slavismul ca singura forță de formare a culturii din istoria Eurasiei și au făcut un pas important spre percepția Rusiei ca civilizație eterogenă policonfesională și multietnică. Civilizația eurasiatică, ca și cea occidentală, este unul dintre sistemele culturale și istorice care s-a dezvoltat în decursul a peste o mie de ani în interacțiunea popoarelor care locuiesc pe „continentul de mijloc”. Acest lucru ne permite să recunoaștem Eurasia ca un sistem geografic, etnic, cultural și istoric special, din care face parte Rusia, care a jucat un rol integrator, care a fost un centru de atracție culturală nu doar pentru popoare slave, ci și turcice, finno-ugrice și alte popoare. Potrivit oamenilor de știință, o

gamă largă de materiale empirice despre interacțiunile etnoculturale din Eurasia „ne permite să afirmăm existența unei comunități civilizaționale eurasiatice de popor”.

Încă de la început, baza eurasianismului a fost distincția dintre Europa și Eurasia ca două sisteme culturale și istorice independente întregi cu propriile caracteristici speciale, care sunt confirmate nu doar de geografie, ci și de istoria etnică a culturii. A aparține Europei înseamnă a aparține culturii romano-germanice sau civilizației occidentale. Uriașul subcontinent – centura pădurii și Marea Stepă – nu poate fi atribuit nici Vestului, nici Estului. Aceasta este o integritate separată, independentă de ambele, Est-Vest sau Eurasia, din care Rusia este principala „parte”.

Semnificația „Eurasiei” este dată de faptul că regiunea, poziția sa geopolitică deosebită, potențialul de resurse energetice, statutul de răscruce de rute de transport mondiale care leagă Nordul și Sudul, Vestul și Estul, permite a controla diversele comunicații care se află în focalizarea intereselor statelor regionale și neregionale.

Tot mai multe voci se întrebă dacă spațiul post-sovietic, care a supraviețuit ca regiune politică și geografică a lumii, apărut la sfârșitul primului deceniu al secolului XXI, ca rezultat al prăbușirii Uniunii Sovietice, coincide cu spațiul „euroasiatic”. Unii cercetători consideră că spațiul eurasiatic modern nu coincide cu spațiul post-sovietic, acesta este mult mai larg și este extrem de eterogen. Există voci care atribuie spațiului euroasiatic cel post-sovietic. Spațiul eurasiatic (post-sovietic) are particularitățile sale: o istorie comună considerabilă – existența imperiului Rus, apoi a URSS; compatibilitate foarte recentă; sistematicitatea care nu a dispărut încă în diviziunea și cooperarea muncii și economiei; resurse bogate; infrastructură în mare parte comună; populație educată și elită creatoare care nu s-au scufundat în uitare; complex de apărare;

interese asemănătoare ale țărilor integratoare; compatibilitate lingvistică culturală, civilizațională și chiar ideologică.

Eurasia este un termen ce are mai multe înțelesuri. Ne putem referi la Eurasia ca la o combinație între Europa și Asia sau putem să o identificăm și cu state precum Turcia care se situează pe ambele continente, dar Eurasia ca și concepție geopolitică definește zona ocupată de Rusia și țările din fosta Uniune Sovietică. Eurasia poate fi considerată un spațiu geografic, precum și un spațiu politic și cultural diferit de cele două continente care îl separă, consideră autorul Agenției Stratfor Eugene Cisovski. De asemenea, în opinia autorului, în cele din urmă, distincția dintre Rusia și Europa este mai puțin o chestiune de ideologie, ci mai mult de geografie. Cisovski constată că relația dintre cele două a variat foarte mult de-a lungul secolelor.

Actualmente, spațiul eurasiatic reprezintă o structură complexă, pe mai multe niveluri, în care s-a dezvoltat o geometrie diferită a cooperării între state: în formatul Comunității Statelor Independente (CSI), Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC), Organizația de Cooperare de la Shanghai (OCȘ), Uniunea Economică Eurasiatică (UEE) etc.

Pornind de la multitudinea problemelor prezente în spațiul euroasiatic (de ordin politic, militar, economic, social), statele, în scopul soluționării acestora, recurg la utilizarea unui set de strategii. Termenul „*strategie*” își are etimonul în grecescul *stratos*, care presupune *armata* și *agein*, componentă care semnifică *a conduce*. Actualmente, strategia își depășește statutul de artă și știință aflată eminentamente în slujba instrumentelor de putere ale statului și care definește modalități de a le utiliza eficient pe timp de pace sau de război. Astfel, identificăm mai multe expresii și sintagme ce fac referire la strategie, precum:

- strategia este modalitatea de întrebuințare a forțelor, resurselor și mijloacelor avute la dispoziție pentru a atinge

obiectivele stabilite sau că „strategia rămâne o știință și o artă a puterii”;

- strategia este știința și arta de angajare a forțelor politice, economice, psihologice și militare ale unei națiuni sau ale unui grup de națiuni de a acorda sprijin maxim, pentru politicile adoptate pe timp de pace sau de război;

- strategia este arta și știința de a dezvolta și a angaja instrumentele puterii naționale într-un mod sincronizat și integrat, pentru a asigura atingerea obiectivelor naționale sau internaționale. Conceptul de strategie în vocabularul uzual a devenit prezent, traversând o multitudine de sfere ale vieții sociale, politice, economice și organizaționale, depășind cu mult granițele unei utilizări rezervate, inclusiv, domeniului militar. În limbajul contidian, termenul „strategie” nu mai este o calitate circumscrisă exclusiv interacțiunii dintre state la nivel global și, cu atât mai mult, interacțiunii militare, ci este folosit pentru a exprima ideea de organizare, plan sau planificare.

În literatura de specialitate există o multitudine de clasificări ale strategiilor. Analizând spațiul euroasiatic, vom recurge la analiza strategiilor zonale, regionale (de asociere). Strategiile zonale (regionale) sunt, de fapt, interstrategii, mai exact – strategii de asociere (de alianță), de înțelegere sau de compromis. Ele răspund unui concept politic zonal sau regional, care se manifestă în trei direcții:

- a) ca politici (și strategii) internaționale cu privire la zona sau regiunea respectivă;
- b) ca politici rezultate din interesul regional (zonal) și concretizate într-un concept pe măsură strategic;
- c) ca politici și, respectiv, strategii.

Astfel, există o mulțime de strategii ale organismelor internaționale (și chiar ale unor puteri) pentru anumite regiuni, în tot

spectrul strategic. Aproximativ aceleași strategii (desigur, cu forțe, mijloace, acțiuni și modalități diferite) emană și din politicile regiunilor respective:

- strategii economice regionale; strategii financiare (monetare) regionale;
- strategii ecologice regionale; strategii culturale regionale;
- strategii umanitare regionale; strategii care țin de pregătirea populației;
- strategii anticriză pentru anumite zone și regiuni; strategii preventive regionale;
- strategii disuasive regionale; strategii pentru urgențe civile și militare; strategii sociale regionale etc.

Toate aceste strategii au în vedere acțiuni (din afara regiunii respective, dar și din interiorul ei) pentru aplicarea unor politici elaborate de organisme internaționale, de unele mari puteri, de unele cercuri de interese, de grupuri de state regionale asociate etc.

Există și strategii regionale elaborate de organisme regionale cu sau fără implicarea tuturor țărilor și structurilor din zonă. Uneori, aceste strategii exprimă voința și interesul statului-nucleu, efortul principal pentru materializarea lor suportându-l singur sau împreună cu toate statele care se raliază orientării respective.

Cea de-a treia categorie de strategii regionale sunt cele consonante, care se realizează prin punerea în aplicare a politicii comune elaborate prin consens de toate statele regiunii. Acestea sunt cele mai realiste, deși nu totdeauna au și șanse reale pentru a fi puse în practică. Strategiile regionale sunt, în genere, strategii care configurează bătălia pentru resurse, strategii de influență sau strategii disuasive. În acest context, am putea menționa și recurgerea la utilizarea strategiilor ofensive în scopul impunerii influenței sau în scopul realizării unor interese în regiune (cazul Federației Ruse). De asemenea, în spațiul euroasiatic statele (în special ex-republicile

unionale) recurg la utilizarea strategiilor defensive în scopul asigurării securității și stabilității naționale. În acest context, merită atenție strategiile statelor din arealul euroasiatic, precum statele caucaziene, cele din Asia Centrală, Ucraina, inclusiv Republica Moldova, cu referire la asigurarea securității. De asemenea, în acest context se înscriu și strategiile naționale privind dezvoltarea economică a statelor.

Analizând strategiile de cooperare prezente în arealul euroasiatic, putem menționa și prezența strategiilor naționale ale statelor (Federația Rusă, statele Asiei Centrale, statele din arealul caucazian, Belarus, Ucraina și Republica Moldova). Caracterul național al strategiei rezultă din politica pe care o deservește. Ea oferă politicii instrumentele teoretice, practice și metodologice pentru realizarea scopurilor și obiectivelor propuse fie în domeniul asigurării securității naționale, fie în domeniul dezvoltării naționale pe toate dimensiunile: economică, militară, socială, culturală, ecologică etc.

Astfel, arealul euroasiatic este un spațiu în care statele (sau un grup de state), în scopul realizării intereselor sale, precum și în scopul soluționării problemelor cu care se confruntă, recurg la un set de strategii regionale (zonale) și naționale.

Sarcini de autoevaluare:

1. Identificați principalele surse privind cercetarea strategiilor de cooperare în spațiul euroasiatic.
2. Determinați tezele principale cu referire la strategiile de cooperare în spațiul euroasiatic.
3. Stabiliți caracteristicile principale ale spațiului integraționist euroasiatic.
4. Evaluați principalele tendințe în spațiul euroasiatic.
5. Apreciați rolul strategiilor de cooperare în spațiul euroasiatic.
6. Prognozați scenariul de dezvoltare a spațiului euroasiatic.

Bibliografie:

1. Filimon A. Stratfor: *Eurasia, un concept incert inventat de Rusia pentru Rusia*. https://moldova-suverana.md/article/stratfor-eurasia-un-concept-incert-inventat-de-rusia-pentru-rusia_11463
2. Hann C. *A Concept of Eurasia*. https://pure.mpg.de/rest/items/item_2270528_4/component/file_2281846/content
3. Krickovic A., Pellicciar I. *From “Greater Europe” to “Greater Eurasia”: Status concerns and the evolution of Russia’s approach to alignment and regional integration*. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1879366521998808>
4. Netzahualcoyotzi R., Furlong A. *Geopolitics and Eurasia*. <http://www.scielo.org.co/pdf/sdn/v3nspe3/2027-5692-sdn-3-spe3-47.pdf>
5. Nugraha A. *Neo-Eurasianism in Russian Foreign Policy: Echoes from the Past or Compromise with the Future?* <http://journal.unair.ac.id/download-fullpapers-jgs82772ff7f0full.pdf>
6. Pifer S. *Russia and Eurasia*. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/10_global_trends_russia_eurasia_pifer.pdf
7. Sengupta A. *Heartlands of Eurasia. The Geopolitics of Political Space*. Lexington Books. 220 p.
8. Михайленко А. Россия и СНГ: как жить дальше? În: *Международная Экономика и Международные Отношения*, 1997, №10.
9. Москвин Л. СНГ: между прошлым и будущим. În: *Вестник Московского Государственного Университета „Политические науки”*, серия 12, 1997, №5.
10. *Процессы евразийской интеграции: социально-политическое измерение*: Монография /Под общ. ред. Г.И. Осадчей. Москва: Библио-глобус, 2018. 374 с.
11. Рябов А. *Постсоветское пространство: факторы и циклы развития*. https://www.imemo.ru/files/File/magazines/rossia_i_novay/2018_03/Ryabov_Post_sovetskoye.pdf
12. Шумский Н. Интеграция в СНГ: проблемы и перспективы. În: *Международная Экономика и Международные Отношения*, 1999, №11. <http://www.e-democracy.md/coments/political/20050911>

Tema 2. SPAȚIUL EUROASIATIC – STRATEGII DE COOPERARE

Unități de conținut

1. Cooperarea economică în spațiul euroasiatic: cauzele și eficacitatea acestei cooperării
 - Comunitatea Statelor Independente
 - Comunitatea Rusiei - Belarus
 - Comunitatea Economică Eurasiatică (EvrAzEs) Tratatul Uniunii Economice
 - Zona Comerțului Liber
 - Uniunea Vamală și Spațiul Economic Unic
2. Cooperarea în domeniul securității în spațiul euroasiatic
 - Organizația Tratatului de Securitate Colectivă
 - Organizația de Cooperare de la Shanghai

Obiective de referință

- să definească specificul cooperării economice în spațiul euroasiatic;
- să determine proiectele privind cooperarea în domeniul securității;
- să stabilească strategiile privind soluționarea problemelor economice;
- să analizeze specificul cooperării în domeniul securității în spațiul euroasiatic;
- să înainteze sugestii privind soluționarea problemelor economice în spațiul euroasiatic;
- să evalueze gradul de cooperare în spațiul euroasiatic.

Forme și strategii de organizare a activităților didactice:

Curs teoretic. Prelegere dialogată. Dezbateri

Termeni-cheie: *Uniunea Vamală, Zona de Comerț Liber, Organizația Tratatului de Securitate Colectivă, Organizația de Cooperare de la Shanghai, Uniunea Economică Eurasiatică.*

Conținut rezumativ:

Apariția unor organizații cu caracter și de nivel subregional, care au înlocuit rolul „integraționist” al CSI, precum SEU (Spațiul Economic Unic), CE (Comunitatea Eurasiatică) sau EvrAzEs (Comunitatea Economică Eurasiatică), au sporit percepția că Moscova, centrul nodal geopolitic, care proiectează o nouă arhitectură pentru spațiul post-sovietic, își cuantifică potențialul integraționist pe verticală, dar și pe orizontală.

Consiliul șefilor de guverne ai Comunității Statelor Independente au adoptat la 29 mai 2020 hotărârea cu privire la Strategia de Dezvoltare Economică a Comunității Statelor Independente pentru perioada până în 2030. Scopul principal al Strategiei este de a crea condiții favorabile pentru dezvoltarea economică durabilă, îmbunătățirea nivelului de viață și bunăstarea cetățenilor statelor membre ale CSI. Interesul statelor membre ale CSI pentru o cooperare egală, reciproc avantajoasă este determinat de coincidența multor interese strategice și obiective de dezvoltare economică pentru asigurarea unei creșteri durabile a economiei naționale ca bază pentru îmbunătățirea nivelului și calității vieții populației.

Realizarea obiectivelor de dezvoltare ulterioară a cooperării în domeniul economiei ale statelor membre ale CSI se vor extinde și asupra cooperării în diverse domenii, acordând o atenție deosebită următoarelor domenii principale: energetic, dezvoltarea tehnologiilor nucleare, în domeniul comunicațiilor și al informatizării, în sectorul agroindustrial. De asemenea, cooperarea va fi aprofundată în diferite domenii ale dezvoltării digitale a societății și a economiei digitale, precum și în sfera monetară și financiară, în scopul formării unei piețe comune a muncii a statelor membre ale CSI.

Republica Moldova va participa la implementarea Strategiei de Dezvoltare Economică a Comunității Statelor Independente

pentru perioada până în 2030, cu excepția măsurilor care prevăd armonizarea și unificarea legislației naționale, formarea de informații unificate, financiare și mecanismele organizatorice, precum și alte sisteme interstatale din cadrul CSI, dacă acestea contravin obligațiilor internaționale ale Republicii Moldova.

La 20 mai 2022 Consiliul șefilor de guvern a aprobat Conceptul de cooperare între statele membre ale Commonwealth-ului pentru dezvoltarea în continuare a viticulturii și vinificației. Scopul acestei strategii este de a crea condiții favorabile dezvoltării durabile a viticulturii și vinificației competitive, de a reduce dependența de import în industrie, de a asigura creșterea economiilor statelor membre ale CSI prin creșterea producției și exportului de produse vitivinicole.

De asemenea, au fost luate decizii privind Proiectul Internațional „Capitala Tineretului a CSI” și lista proiectelor științifice promițătoare corespunzătoare domeniilor prioritare de cercetare fundamentală ale statelor membre ale Comunității Statelor Independente.

Un alt document important este proiectul de Activități principale de cooperare între statele membre ale Comunității Statelor Independente în domeniul culturii pentru anii 2021–2025. Proiectul este alcătuit din douăsprezece secțiuni, inclusiv activități de conservare și utilizare a monumentelor de patrimoniu istoric și cultural, protecția patrimoniului istoric și cultural imaterial și a artei populare, dezvoltarea cooperării în domeniul muzeal, sectorul bibliotecii, teatrul și domeniul concertelor, domeniul muzical, artele plastice, cinema, editarea de carte, activități de informare, știință, educație și formare, precum și evenimente în cadrul desfășurării zilelor (anii) de cultură a țărilor Commonwealth în statele membre ale CSI.

O organizație creată la inițiativa Federației Ruse este **Comunitatea Rusiei și Belarusului** înființată la 2 aprilie 1996. Baza Uniunii a fost întărită un an mai târziu, la 2 aprilie 1997, cu semnarea

„tratatului de uniune între Belarus și Rusia”, moment în care uniunea a fost denumită Uniunea între Belarus și Rusia. Alte câteva acorduri s-au semnat la 25 decembrie 1998, cu intenția de a mări gradul de integrare politică, economică și socială.

Decretul „Cu privire la principalele direcții de punere în aplicare a prevederilor Tratatului privind înființarea statului Uniunii pentru perioada 2021-2023”. Acest tratat facilitează funcționarea economiilor Moscovei și Minskului. Rusia este principalul partener de afaceri al Belarusului. Decretul semnat acoperă 28 de programe sectoriale, a fost rezultatul unor negocieri lungi și dificile între guverne și departamente. Implementarea acestor programe va crea condiții pentru afaceri. Programele vizează o strategie macroeconomică coordonată, introducerea unor principii uniforme de impozitare, o politică comună în sectoarele credit, financiar și bancar, industrie și agricultură, precum și reglementarea coordonată a piețelor unificate de petrol, gaze, electricitate și transport, servicii. Integrarea economică este imposibilă fără progrese în crearea unui spațiu comun de migrație și vize. Acesta este scopul Conceptului de politică de migrație. Bineînțeles, construcția statului Uniunii presupune nu doar împlinirea reciprocă a economiilor, ci și coordonarea în toate celelalte domenii, inclusiv în cele politice și de apărare.

Criza financiară din 1998 a avut un efect nefast asupra procesului integraționist. Dar la 26 februarie 1999 a fost semnat *Acordul privind Uniunea Vamală și Spațiul Economic Unic*. Strategia Federației Ruse presupune căutarea în comun a căilor optime pentru a ieși din criza economică cu explorarea factorilor de eficientizare de care ar dispune spațiul economic integrat. De la fostele republici unionale Federația Rusă are diverse așteptări. În unele cazuri e vorba de o integrare economică, în altele – despre comerț, interesele de securitate, apărarea în comun a hotarelor, păstrarea bazelor militare și realizarea obiectivelor Federației Ruse în afara statului.

Uniunea Vamală. La 20 ianuarie 1995 guvernul Belarusului și cel al Federației Ruse, pe de o parte, și guvernul Kazahstanului, pe de altă parte, de comun cord decid să formeze Uniunea Vamală. Are loc semnarea Memorandumului, prin care se stipulează că Republica Belarus, Republica Kazahstan și Federația Rusă consideră crearea Uniunii Vamale drept o parte importantă a Acordului privind crearea Uniunii.

Uniunea Economică. Acordul de constituire a acestei organizații a fost semnat la Moscova de către șefii de state la 24 octombrie 1993, la Moscova. Ucraina nu semnează Acordul, aderă ca membru asociat în 1994, iar Turkmenistanul îl semnează în decembrie 1993. Analiza ideilor și a mecanismelor Acordului ne permite să-l considerăm a fi un document integru. La baza acestuia se află etapele și mecanismele de realizare a scopurilor înaintate – principiile de bază pentru funcționarea Uniunii. În Acord se pune accent pe coordonarea și unificarea politicii economice interne a statelor membre ale CSI.

Comunitatea Economică Eurasiatică (EvrAzEs) – Republica Belarus, Federația Rusă, Kazahstan, Kârgâzstan și Tadjikistan – este o organizație economică internațională, creată de către părți în scopul avansării eficiente a procesului de formare a Uniunii Vamale și a Spațiului Economic Unic, dar și în scopul realizării unor obiective suplimentare care se află în legătură cu dorința de aprofundare a integrării în sfera economică și în cea umanitară. Acordul de instituire a EvrAzEs-ului a fost semnat la 10 octombrie 2000 și a intrat în vigoare la 30 mai 2001 după ce a fost ratificat de către toate statele-membre. Membrii fondatori ai Comunității Economice Eurasiatice sunt cinci state: Bielorusia, Kazahstan, Kârgâzstan, Rusia și Tadjikistan.

La 25 ianuarie 2006 a fost semnat procesul-verbal de aderare a Uzbekistanului la organizație. În octombrie 2008, Uzbekistanul și-a

sistat activitatea din organele EvrAzES. Din luna mai 2002 statutul de observatori de pe lângă EvrAzES îl dețin Ucraina și Republica Moldova, iar din ianuarie 2003 și Armenia. De același statut se bucură Comitetul Interstatal al Aviației (MAK) și Banca Eurasiatică de Dezvoltare. În concordanță cu scopurile statutare și obiectivele Comunității și ghidându-se după principiile integrării cu mai multe viteze, Bielorusia, Kazahstanul și Rusia au creat, în anii 2007-2010, Uniunea Vamală și printr-o planificare strategică adecvată vor avansa spre următoarea etapă de integrare – Spațiul Economic Unic al EvrAzES, la care vor adera, atunci când vor fi pregătite, mai multe state din CSI.

În 2010 a fost elaborat un nou proiect cu privire la crearea **zonei liberului comerț**, iar premierul rus Vladimir Putin consideră că, mai devreme sau mai târziu, majoritatea statelor vor adera la acest proiect pentru că acesta aduce beneficii economice.

Zona liberului comerț dintre statele CSI are ca miză recuperarea relațiilor economice, care s-au destrămat ca urmare a prăbușirii URSS-ului, dar și o sporire a competitivității, inaugurarea unor noi zone de debrușare.

Ucraina a adoptat reglementarea tehnică europeană, dar în același timp ea vrea să se bucure de facilitățile din cadrul CSI-ului, în special să beneficieze de prețuri reduse pentru resurse energetice.

Un alt aspect care atentează la uniformizarea pan-rusească din CSI și deranjează procesele integraționiste, coordonate de Moscova, ține de existența proiectelor europene și transatlantice de democratizare a spațiului post-sovietic, precum existența GUAM, proiectul NABUCCO și Parteneriatul Estic. În ceea ce privește Uniunea Eurasiatică, aceasta reprezintă deocamdată o concepție rusească în stadiu de elaborare. Megaproiectul Uniunii Eurasiatice este văzut ca o uniune economică globală concurențială, numai că proiectul este amenințat de către alți actori regionali.

Ca o reacție la insuficiența și incapacitatea Comunității Statelor Independente de a contribui la soluționarea celor mai grave probleme cu care se confruntă statele membre, în rezultatul conștientizării unor interese și deziderate comune, Georgia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova au fondat la 10 octombrie 1997 o nouă asociație de state – acronimul GUAM. Sarcinile formulate de către statele constituente ale GUAM se reduceau la conjugarea eforturilor pentru asigurarea condițiilor necesare creșterii economice bazate pe: dezvoltarea și implementarea unor proiecte comune în domeniul economic, al comerțului, transportului, comunicațiilor, cooperării financiare, frontaliere, vamale, științifice etc.

Interesul acestor state, inclusiv cel al Republicii Moldova, se baza pe posibilitatea dezvoltării așa-numitului „Coridor de transport Europa-Caucaz-Marea Caspică”, care părea o eventuală restaurare a „Drumului Mătăsii”, care ar deschide accesul spre regiunile bogate cu hidrocarburi ale Asiei Mijlocii. GUAM-ul nu a reușit să-și creeze instrumente eficiente de lucru, iar majoritatea deciziilor la nivel de șefi de stat și de guvern au rămas pe hârtie. Această organizație devenea treptat un CSI în miniatură. Din 2003, situația s-a schimbat radical. Țările GUAM și-au declarat unanim revenirea în Europa drept scop strategic și prioritar al politicii externe în relațiile cu Uniunea Europeană. S-au produs evoluții spectaculoase pe plan geopolitic: noua frontieră a Alianței Atlanticului de Nord s-a stabilit de-a lungul graniței de vest a fostei URSS, Rusia a intrat în contact direct cu spațiul NATO în zona Mării Baltice, declarând „vecinătatea imediată” drept spațiu al intereselor sale speciale. GUAM-ul s-a dovedit a fi până acum o structură aproape virtuală. Neavând programe concrete și parametri clari, acest lucru face ca GUAM-ul să fie considerat un „disident” în interiorul CSI-ului.

Georgia urmărește retragerea trupelor rusești din Abhazia și Osetia de Sud. Georgia este unicul stat prin care cecenii pot face

legătura cu lumea exterioară Rusiei, iar pe parcursul acestor ani nu a avut posibilitatea de a stopa tranzitul de arme, de bani și de mercenari din lumea musulmană spre Cecenia.

Ucraina are probleme cu Federația Rusă. Anexarea peninsulei Crimeea în 2014 de către Federația Rusă, precum și declanșarea în anul 2022, la data de 24 februarie, a războiului prin invazia Rusiei a condiționat pagube infrastructurii țării în valoare de peste 700 de miliarde \$. De asemenea, în condițiile de război, teritoriul Ucrainei a fost părăsit de aproximativ 4,8 milioane de cetățeni. Situația energetică, problemele ce vizează furnizarea de căldură, alimentarea cu apă sunt problemele majore cu care se confruntă actualmente Ucraina. Ca rezultat al invaziei Federației Ruse, Ucraina și-a declarat reorientat vectorul politicii externe versus Uniunea Europeană, obținând la data de 23 iulie 2022 statutul de țară candidată la aderarea la UE.

Azerbaidjanul urmărește soluționarea diferendului din Karabah, care, chiar de la izbucnirea sa, este fățiș susținut de Moscova. Rusia a furnizat armament, mercenari și expertiză militară pentru Armenia în războiul împotriva Azerbaidjanului, din care s-a „desprins” prin forță regiunea Nagorno-Karabah. În Azerbaidjan și Uzbekistan au avut loc acte de terorism și atentate împotriva liderilor politici, conectate cu activitatea subversivă a Moscovei.

Republica Moldova – unul dintre motivele pentru care Rusia își afirmă controlul asupra acestei zone îl constituie faptul că, în această regiune se află cel mai important complex militar-industrial de pe teritoriul Moldovei. Practic restul țării nu dispune de o bază industrială comparabilă. În zonă se află o uzină de producere a componentelor armamentelor nucleare, cu centrul de anvergură pentru controlul comunicațiilor. Nu trebuie neglijată nici dislocația Armatei a 14-a, care, chiar dacă este mult diminuată, dispune de o logistică impunătoare.

În toate aceste conflicte (Abhazia, Osetia de Sud, Karabah, Transnistria, zona Donețk și Lugansk, peninsula Crimeea) Federația Rusă a experimentat o serie de politici de manipulare sau chiar de modificare a strategiilor de evoluție independentă a noilor state naționale. Pe 26 mai 2022, în cadrul Forumului Economic Eurasiatic a fost semnat Programul de parteneriat strategic pentru 2022-2025 între CEE și Adunarea Popoarelor Eurasiatice. „Programul va asigura o interacțiune eficientă între organizațiile noastre folosind potențialul unic de integrare al diplomației de afaceri și sistemul de parteneriat internațional egal”, a menționat Mihail Myasnikovich. Documentul definește direcțiile strategice pentru dezvoltarea integrării economice eurasiatice până în 2025 și dezvăluie mecanisme și activități specifice pentru implementarea Declarației privind dezvoltarea ulterioară a proceselor de integrare în cadrul UEEA (Strategia), elaborată în comun de CEE și guvernele din statele membre în conformitate cu ordinul Consiliului Economic Suprem Eurasiatic din 6 decembrie 2018, nr.9, aprobat prin Hotărârea Consiliului Economic Suprem Eurasiatic din 11 decembrie 2020, nr.12. Astfel, planul de acțiune pentru implementarea Direcțiilor Strategice pentru Dezvoltarea Integrării Economice Eurasiatice până în 2025 a fost aprobat de Consiliul CEE din 5 aprilie 2021.

Strategia constă din prevederi generale (conceptuale) și o listă de peste 300 de măsuri și mecanisme grupate în 11 blocuri de sistem în domeniile de activitate ale EAEU. Implementarea Strategiei va duce la atingerea următoarelor rezultate de integrare până în 2025:

1. Finalizarea formării unei piețe comune de bunuri, servicii, capital și muncă;
2. Eficientizarea reglementării pieței comune a UEEA;
3. Transferul la un nivel calitativ superior de reglementare și administrare vamală;
4. Oferirea de garanții pentru calitatea și siguranța mărfurilor;

5. Formarea spațiului digital al EAEU;
6. Crearea mecanismelor de asistență direcționate pentru dezvoltarea economică;
7. Construirea unui sistem de management pentru proiectele comune de cooperare, dezvoltarea sectoarelor performante;
8. Stimularea progresului științific și tehnic;
9. Îmbunătățirea eficienței instituțiilor EAEU;
10. Implementarea mecanismelor de cooperare în domeniul educației, sănătății, turismului și sportului;
11. Formarea EAEU ca unul dintre cele mai semnificative centre pentru dezvoltarea lumii moderne.

Astfel, direcțiile strategice cuprind măsurile și mecanismele necesare atingerii scopurilor și obiectivelor înființării Uniunii Economice Eurasiatice stabilite prin Tratatul privind Uniunea Economică Eurasiatică din 29 mai 2014 și stabilesc posibilitatea de completare a acestora cu noi forme și domenii de activitate ce vizează integrarea economică. Una dintre prioritățile de integrare este creșterea economisirii și eficienței energetice, rezolvarea problemelor de mediu existente și asigurarea dezvoltării durabile. În acest domeniu este planificată combinarea eforturilor pentru a crea și utiliza noi tehnologii și inovații, inclusiv tehnologii „verzi”, surse regenerabile de energie, modele de economie circulară, bioinginerie și nanotehnologii.

Problemele prezente care afectează securitatea spațiului euroasiatic sunt soluționate prin intermediul proiectelor.

Ca proiect integraționist de succes pentru Rusia este crearea ***Organizației Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC)***, o altă alternativă a CSI, ca platformă unică existentă pentru asigurarea colaborării statelor interesate în toate sferile posibile de interacțiune. Dacă Uniunea Vamală (UV) este concepută ca fiind un efort de

integrare după parametri economici, atunci OTSC este concepută ca o organizație ce implică o integrare în sfera de securitate.

Conform statutului OTSC, statele participante la Tratatul de Securitate Colectivă (15 mai 1992) activează în strictă conformitate cu angajamentele asumate în cadrul statutului ONU, cu hotărârile Consiliului de Securitate al ONU și cu principiile recunoscute ale dreptului internațional. Statele care au aderat la OTSC sunt Rusia, Armenia, Kârgâzstan, Bielorusia, Kazahstan și Tadjikistan. Principalul obiectiv al organizației constă în asigurarea stabilității și securității în regiunea eurasiatică, în mod special în spațiul post-sovietic.

Astfel, strategia OTSC stabilește prioritățile organizației până în 2025, stabilește linii directoare pentru dezvoltare în toate celelalte domenii de cooperare: în domeniul securității militare OTSC va acorda asistență în asigurarea intereselor colective ale statelor membre în domeniul contracarării provocărilor și amenințărilor transnaționale – promovarea intereselor colective ale statelor membre în domeniul interacțiunii de politică externă, în zona răspunsului la criză, în domeniul activităților de menținere a păcii și a combaterii provocărilor și amenințărilor transnaționale, precum și în domeniul combaterii terorismului și extremismului, al contracarării traficului cu substanțe narcotice. O altă direcție de cooperare a statelor membre ale OTSC este cea a combaterii migrației ilegale a resortisanților țărilor terțe. De asemenea, statele vor lua măsuri în domeniul prevenirii și eliminării consecințelor urgențelor naturale și provocate de om, precum și în domeniul protecției frontierelor și a securității informațiilor.

Organizația de cooperare de la Shanghai (OCS) este o comunitate care poate fi atribuită modulelor regionale, însă ea se deosebește semnificativ de celelalte organizații prin aria de acoperire și caracterul de integrare. Acestei organizații și este prezis un bun viitor din punctul de vedere al participării active la procesele social-economice și politice la nivel regional și mondial.

OCS este o organizație unică de felul său, pentru că într-un timp istoric relativ scurt ea a putut să-și demonstreze capacitățile sale. Alianța strategică între China și Rusia s-a realizat în iunie 2001. În prezent membrii acestei organizații sunt în număr de șase: Rusia, China, Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan și Uzbekistan. Alte patru țări au statut de observatori: India, Pakistanul, Mongolia și Iranul. Scopul organizației este acela de a facilita: securitatea regională, „cooperarea în politică, economie, comerț, pe plan militar, științifico-tehnic, cultural și educațional, precum și în energie, transporturi, turism și protecția mediului”. Este o organizație internațională, întrucât are reprezentare juridică pe baza dreptului internațional privind dezvoltarea cooperării pe diferite domenii. OCS a primit statutul de observator în cadrul Adunării Generale a ONU. Din punct de vedere politico-militar și economic, analiștii consideră că OCS este cea mai mare contrapondere față de interesele globale americane.

Organizația de Cooperare de la Shanghai și Uniunea Economică Eurasiatică susțin interacțiunea și participă în mod activ reciproc la activitățile celorlalte proiecte prezente în spațiul euroasiatic. EAEU și OCS au identificat modalități de interacțiune în domenii precum economia, finanțele, logistica, comerțul, investițiile, digitalizarea, reglementarea vamală, industrie, energie, agricultură și altele. Comisia Economică Eurasiatică are avantaje unice în promovarea dezvoltării economice regionale. Obiectivele de lucru și planurile de dezvoltare ale EAEU sunt în mare măsură compatibile cu activitatea OCS. În viitor, organizațiile își propun de a lucra împreună pentru a rezolva noi probleme din regiune, probleme de actualitate care vizează consolidarea cooperării în diverse domenii, inclusiv schimburile culturale și umanitare.

Forumul „O nouă etapă de cooperare între țările OCS: turism și patrimoniu cultural”, desfășurat la data de 21 mai 2022, pune accent pe cooperarea în domeniul turismului și patrimoniului cultural și se axează

pe aprofundarea cooperării privind introducerea rutelor turistice combinate comune, precum și pe extinderea oportunităților de transport și logistică. În cadrul Summitului Organizației de Cooperare de la Shanghai, care a avut loc în perioada 9-10 iulie 2015 la Ufa (Federația Rusă), șefii statelor membre ale OCS au adoptat „Strategia de dezvoltare a OCS până în 2025”. Pe baza prevederilor fundamentale ale Cartei OCS a Tratatului de bună vecinătate, prietenie și cooperare pe termen lung ale statelor membre OCS și a „Orientărilor pentru strategia de dezvoltare a OCS pe termen mediu” (aprobate în cadrul unei reuniuni a Consiliului șefilor statelor membre ale OCS în 2012 la Beijing), Strategia definește noi orientări pentru Organizație, ținând cont de previziunile privind dezvoltarea situației internaționale și regionale, precum și de evaluări ale activităților OCS în sine, rolul său în regiune și în lume, conturează forme de interacțiune cu alte subiecte ale relațiilor internaționale. Documentul subliniază că țările membre „respectă dreptul de a alege calea dezvoltării politice, economice, sociale și culturale, ținând cont de experiența istorică și de caracteristicile naționale ale fiecărui stat, promovează dialogul intercivilizațional, pacea comună, progresul și armonia. De asemenea, statele se ghidează după principiile neamestecului în afacerile interne, respectă suveranitatea și integritatea teritorială.

Țările OCS cooperează în domeniul protecției drepturilor omului, depășind politizarea existentă a unor astfel de discuții în forurile internaționale. Țările membre ale OCS vor dezvolta o Convenție pentru Combaterea Extremismului și vor acorda o atenție deosebită cooperării în lupta împotriva organizațiilor teroriste internaționale, se arată în Strategie: „Se va acorda o atenție deosebită cooperării pentru combaterea activităților organizațiilor teroriste internaționale care vizează implicarea cetățenilor statelor membre (OCS) în grupuri teroriste, separatiste și extremiste”. Astfel, în arealul euroasiatic sunt prezente mai multe proiecte, atât pe

dimensiunea economică, precum și pe dimensiunea securității în care statele membre încearcă să-și soluționeze problemele sau să-și realizeze propriile interese.

Sarcini de autoevaluare:

1. Definiți specificul cooperării economice în spațiul euroasiatic.
2. Determinați proiectele privind cooperarea în domeniul economic.
3. Identificați specificul problemelor economice în spațiul euroasiatic.
4. Stabiliți strategiile privind soluționarea problemelor economice în spațiul euroasiatic.
5. Analizați specificul cooperării în domeniul securității în spațiul euroasiatic.
6. Înaintați sugestii privind soluționarea problemelor economice în spațiul euroasiatic.
7. Evaluați gradul de cooperare în domeniul securității în spațiul euroasiatic.

Bibliografie:

1. Burdelnîi E., Teosa V. Republica Moldova – CSI: unele reflecții asupra problemelor și perspectivelor de interacțiune. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova. Seria „Științe socioumanistice”*, vol.II. Chișinău: CE USM, 2003, p.433.
2. *Federația Rusă – elemente-cheie ale participării la OCS (Organizația de Cooperare de la Shanghai), Consiliul NATO-Rusia, BRIC (Brazilia, Rusia, India, China) și posibilele influențe în Asia Centrală și Caucaz, cu repercusiuni asupra României*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010, https://cssa.unap.ro/ro/pdf_studii/federatia_rusa_elemente_cheie.pdf
3. Libman A., Vinokurov E. *Regional integration and economic convergence in the post-Soviet space: Experience of the decade of growth*. https://mpr.aub.uni-muenchen.de/21594/1/MPRAPaper_21594.pdf%3B

4. Tăbîrță I, Berbeca V. Proiectul CSI: anatomia unui eșec. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”. In: *Politici Publice*, 2009, nr.7.
5. *ЕЭК и Ассамблея народов Евразии подписали Программу стратегического партнерства на 2022-2025 годы в рамках Евразийского экономического форума*. <https://e-cis.info/news/568/100629/>
6. Косов Ю., Торопыгин А. *Содружество независимых государств. Институты, интеграционные процессы, конфликты*. Москва: АСПЕКТ ПРЕСС, 2009.
7. *Опубликованы стратегические направления развития евразийской экономической интеграции до 2025 года*. <https://infragreen.ru/greeneaeu/135031>
8. *О Стратегии развития ШОС до 2025 года. Решение от 29 мая 2020 года о Стратегии экономического развития Содружества*. <http://rus.sectesco.org/news/20150711/11817.html>
9. *Соглашение о создании Содружества Независимых государств /* <http://www.cis.minsk.by/main.aspx?uid=176>
10. *Соглашение от 15 апреля 1994 года о создании зоны свободной торговли.* <http://www.consultant.ru/online/base/?req=doc;base=LAW;n=3635>
11. *Стратегия развития Шанхайской Организации Сотрудничества до 2025 года* (г.Уфа, 10 июля 2015 года) . https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33755348&pos=9;-47#pos=9;-47
12. Тиммерманн Х. Процессы дезинтеграции и реорганизации СНГ. În: *Международная Экономика и Международные Отношения*, 1998, №12.

Tema 3. FEDERAȚIA RUSĂ – DIMENSIUNILE STRATEGICE ALE COOPERĂRII

Unități de conținut

1. Dimensiunea geografică a Federației Ruse
2. Problemele prezente în Federația Rusă (probleme politice, economie, militare, sociale etc.)
3. Strategiile Federației Ruse privind soluționarea problemelor și a intereselor geostrategice

Obiective de referință

- să determine dimensiunea geografică a Federației Ruse;
- să stabilească specificul problemelor existente în Federația Rusă;
- să analizeze strategiile Federației Ruse privind soluționarea problemelor existente și a intereselor geostrategice;
- să înainteze sugestii privind soluționarea problemelor existente în Federația Rusă;

Forme și strategii de organizare a activităților didactice:

Curs teoretic. Prelegere dialogată. Dezbateri

***Termeni-cheie:** Federația Rusă, strategii, conflict, probleme economice, securitate.*

Conținut rezumativ:

Federația Rusă, statul cu cea mai mare întindere pe arena internațională, deține o suprafață de 17 075 500 km² și o populație de 143 milioane de locuitori. Situată în Estul Europei și Nordul Asiei, are ca vecini state precum: RPD Coreeană, China, Mongolia, Kazahstan, Azerbaidjan, Georgia, Ucraina, Belarus, Polonia, Lituania, Letonia, Estonia, Finlanda și Norvegia. Ieșirea la spațiile acvatice ale Oceanului Arctic și ale celui Pacific (Marea Bering, Marea Ohotsk, Marea Japoniei), dar și la spațiul acvatic al Mării Caspice, Mării Negre, Mării Baltice îi oferă Rusiei o poziție geostrategică pe arena internațională. Este statul care deține cele mai importante resurse de materii prime din lume: minereu de fier (1/3 din rezervele mondiale), cărbune (1/3 din rezervele mondiale), aur, nichel, crom, bauxită, azbest, diamante, săruri de potasiu, uraniu, potențial electric. Rusia este a doua putere nucleară a lumii. De asemenea, Federația Rusă dispune de cele mai mari rezerve de gaze naturale în lume, se află pe locul 2 la rezervele de cărbune și pe locul 8 la rezervele de petrol. Fiind statul care dispune de cele mai mari

rezerve naturale din lume, actualmente Federația Rusă se confruntă cu o multitudine de probleme de ordin politic, economic, de securitate, inclusiv probleme ecologice.

Principala problemă este ponderea tot mai mare a consumatorilor de droguri. Aproximativ 90% dintre dependenții de droguri consumă heroină cel puțin ocazional. Acest lucru face din Rusia cel mai mare consumator de heroină pe cap de locuitor la nivel mondial. Rușii consumă aproximativ 20 la sută din heroina din lume. În mod deloc surprinzător, accesul și controlul asupra acestei afaceri atractive și în creștere a dus la conflicte larg răspândite între bande (și oficiali corupți). Traficul de droguri este una dintre principalele amenințări la adresa securității Federației Ruse. În Federația Rusă 30-40 de mii de oameni mor anual din cauza drogurilor. Drogurile din Afganistan vin în Rusia prin Tadjikistan, care are granițe cu ambele state. Astfel, anual 18 tone de heroină pură sunt furnizate Rusiei din Afganistan care este principalul producător (90% din producția mondială).

Drogurile din Afganistan merg în principal pe trei rute. Una dintre rute este cea balcanică, care merge spre Europa prin teritoriul Iranului și al Turciei. A doua este cea de Nord, se mai numește și „Drumul Mătășii”. 30% din fluxul global de heroină trece de-a lungul rutei de nord: prin Asia Centrală până în Europa, China și nu numai. Rusia este veriga centrală a acestui lanț: mai mult de o treime din fluxul total de droguri se stabilește pe teritoriul Rusiei. Drept urmare, aproape 6% din populația țării – 8,5 milioane de oameni – sunt dependenți de droguri. De-a lungul a zece ani, consumul de droguri în Rusia a crescut de zece ori, în timp ce în Statele Unite în acest timp a scăzut la jumătate. Numărul dependenților de droguri înregistrați în dispensare este de 550.000 și se estimează că 5 milioane de persoane consumă în mod regulat droguri sau, conform studiilor sociale, peste 7% din populația cu vârsta cuprinsă între 11 și

40 de ani. Este de 8 ori mai mult decât în țările UE. În plus, consumatorii de droguri injectabile reprezintă principala sursă de infecție cu HIV: în acest grup, HIV afectează 18%, hepatita C 80% și hepatita B 27%. În structura criminalității înregistrate, traficul de droguri ocupă locul doi nu numai în ceea ce privește volumul și intensitatea, dar și de ritmul de creștere a acestora.

Fiind unul dintre statele cu cele mai mari rezerve de resurse naturale, Rusia rămâne a fi statul cu un înalt grad al sărăciei. Sărăcia se află în fruntea listei problemelor identificate de populație. Creșterea veniturilor întregii populații „în medie” în ultimii zece ani a fost asigurată de creșterea veniturilor celei mai bogate cincimi din populație și, mai ales, chiar vârful societății, constituind jumătate de procent. În același timp, trei sferturi din populație au devenit doar mai sărace și doar 15-20% din populație poate fi numărată în „clasa de mijloc” care crește încet. Conform criteriilor ONU, 20-30% din populația Federației Ruse trăiește în sărăcie. Decalajul dintre cele mai bogate strate – primele 10% din populație – și cele mai sărace 10% este, conform diverselor estimări, de 15-20 de ori.

O problemă la fel de acută din categoria socială și medicală, de care societatea practic nu este conștientă, este problema răspândirii infecției HIV/SIDA în țară. Situația este caracterizată ca o epidemie: în 2009 au fost înregistrate 500 de mii de persoane infectate cu HIV, în creștere cu 13% față de anul trecut. Dintre populația cu vârsta cuprinsă între 15 și 49 de ani, 0,6% sunt infectați cu HIV, iar, potrivit unor estimări, numărul celor infectați este mai mare de 1%.

O altă problemă prezentă în societatea rusă este alcoolizarea populației, o problemă națională recunoscută. Conform estimărilor oficiale, acest consum a ajuns la 18 litri, iar conform estimărilor neoficiale – la peste 20 de litri. Peste 80% beau alcool, o treime consumă în mod regulat vodcă, sunt 3 milioane de alcoolici

înregistrați în țară, 25-30 de milioane sunt dependenți de alcool, 75 de mii mor anual din cauza intoxicației cu alcool, fiecare a cincea infracțiune este comisă pe bază de ebrietate.

Problema demografică este la fel una dintre problemele prezente în Rusia. Rata mortalității a depășit natalitatea de 1,5 ori. Potrivit prognozelor oficiale, până în anul 2025 populația va scădea la 120 de milioane de oameni, iar potrivit unor estimări – la 85 de milioane. Principalele cauze ale deceselor sunt bolile, inclusiv cele cauzate social, omuciderea și sinuciderea, decesele rutiere, intoxicațiile cu alcool. Din cauza alcoolismului în creștere al taților, a destrămării familiilor și a sărăciei, multe mame își abandonează copiii în timp ce sunt încă în maternitate; în plus, părinții alcoolici și infractorii sunt lipsiți de drepturile părintești. A apărut așa-zisa orfanitate socială: orfani cu părinți în viață. Acum există peste 700 de mii de astfel de orfani sociali. Din cei 800 de mii de orfani, peste 80% sunt orfani sociali.

Corupția nu este, de fapt, o problemă socială separată. Aceasta este un fenomen sistemic al societății, un defect înăscut al noului sistem politic și economic, baza relației dintre guvern și afaceri și în cadrul guvernului însuși. În ultimul deceniu, corupția a crescut de zece ori.

O altă problemă extrem de importantă de natură socio-politică este monopolizarea puterii în mâinile unui singur partid de guvernământ, care, de fapt, este parțial motivul prezenței tuturor problemelor sociale. Absența competiției politice, contrar însăși ideii de democrație, a fost interpretată de ideologia partidului de guvernământ ca o măsură temporară pentru o soluționare rapidă și eficientă a principalelor probleme ale societății în „perioada de tranziție”.

Utilizarea resurselor de apă, în principal, se realizează fără a privi înapoi la ziua de mâine. Apa pentru nevoi industriale și casnice este luată fără control și restricții. În 90% din cazuri, apele uzate sunt

evacuate fără o curățare adecvată. În Rusia există și problema asigurării populației cu apă potabilă de bună calitate. Motivul principal pentru aceasta este starea nesatisfăcătoare a surselor de alimentare cu apă. Râurile precum Volga, Ob, Dvina de Nord, Don, Ural, Tobol sunt poluate cu ape uzate insuficient tratate sau pur și simplu neepurate. În izvoarele subterane se observă poluarea apei cu fier, fluor, brom, bor, mangan, stronțiu. Poluarea ecosistemelor acvatice duce la scăderea biodiversității, la epuizarea fondului genetic.

Poluarea aerului la fel este o problemă stringentă prezentă în Federația Rusă. Declinul industriei grele în anii 1990 a ajutat în mare măsură la corectarea unei probleme deja periculoase de poluare a aerului în Rusia, întrucât URSS avea unul dintre cele mai ridicate niveluri de poluare a aerului din lume. Deșeurile industriale sunt una dintre sursele de poluare a aerului. De exemplu, 27.600 de întreprinderi conțin împreună aproximativ 1,183 milioane de surse de emisie staționare care eliberează 25% din toți poluanții în aer. Cea mai mare pondere în emisiile de gaze cu efect de seră revine CO₂ (dioxid de carbon), ale cărui surse principale sunt întreprinderile energetice care ard combustibili fosili. Densitatea totală maximă a emisiilor pe unitatea de suprafață revine regiunilor economice Ural, Centrală și Central Black Earth. De asemenea, pagubele uriașe aduse atmosferei sunt cauzate de transportul rutier. Potrivit Serviciului Federal de Statistică de Stat, emisiile de la exploatarea vehiculelor în Rusia reprezintă aproximativ 45% din totalul emisiilor de substanțe nocive în atmosferă.

O altă problemă prezentă pe teritoriul Federației Ruse este contaminarea. Actualmente, multe centrale nucleare din Rusia și-au încheiat deja funcționarea și necesită echipamente mai avansate, iar înlocuirea lor prematură amenință cu grave dezastre ecologice. Principalul pericol constă în faptul că substanțele radioactive pot pătrunde în corpul uman din aer, apă, alimente, precum și se pot

depune pe zonele neprotejate ale pielii. Principalele surse de contaminare radioactivă în Rusia sunt: întreprinderile pentru producția de material fisionabil pentru arme nucleare (Arzamas-16, Chelyabinsk-40, Krasnoyarsk-45); 11 centrale nucleare în funcțiune, care reprezintă 12% din toată energia electrică consumată în Rusia; spărgătoarele de gheață nucleare; depozitele pentru depozitarea deșeurilor radioactive; locurile de testare nucleară (Novaya Zemlya); accidentele nucleare.

Pe lângă problema contaminării radioactive, Federația Rusă se confruntă și cu un set de probleme ecologice. Pădurile din Rusia ocupă aproape 800 de milioane de hectare, dar numai în ultimii 15 ani au fost tăiate peste 40 de milioane de hectare. Taierea ilegală sunt larg răspândite în regiuni, de unde este cel mai convenabil și profitabil să le exporti în străinătate. Companiile, sub pretextul tăierii copacilor bolnavi, recoltează cherestea sănătoasă.

O altă problemă este cea a deșeurilor menajere. Aproximativ 400 kg de deșeurii menajere solide cad asupra unui rezident al Federației Ruse pe an. Ecologia slabă în primul rând afectează sănătatea și bunăstarea populației, care este forța productivă a economiei, precum și principalul consumator al tuturor bunurilor produse. Utilizarea rațională a resurselor naturale, introducerea noilor tehnologii de economisire a resurselor necesită o trecere la relații de mediu și economice fundamental diferite.

Destrămarea Uniunii Sovietice în anul 1991 a provocat mari dezavantaje economice, teritoriale și politice Rusiei, deși ea era considerată, în mod natural, moștenitoarea fostei construcții sovietice. Însă după anul 1990 a fost din ce în ce mai dificil pentru Rusia să-și mențină statutul de super-putere, de lider geopolitic mondial sau regional. În acest context, Federația Rusă, ca succesor al URSS, nu și-a ascuns niciodată pretenția de a-și promova – prin mijloace economice, politice și militare – interesele în spațiul

postsovietic și de a-și menține și extinde influența predominantă. Astfel, aproape toate noile state din regiune au aderat la CSI și au stabilit raporturi de alianță cu Moscova.

Relațiile UE-Rusia sunt tensionate începând din 2014, din următoarele cauze: anexarea ilegală a Crimeii de către Rusia, susținerea rebelilor din estul Ucrainei, politicile din vecinătate, campaniile de dezinformare și ingerință și încălcările drepturilor omului în plan intern. Tensiunile s-au accentuat și după intervenția Rusiei în Siria, Libia și Africa subsahariană. Începând cu 2014, UE a reînnoit periodic sancțiunile împotriva Rusiei. Cu toate acestea, UE și Rusia rămân strâns interdependente, iar UE practică o „colaborare selectivă”.

Până la izbucnirea crizei din Ucraina, UE și Rusia stabiliseră un „parteneriat strategic”, care includea: comerțul, economia, energia, schimbările climatice, cercetarea, educația, cultura și securitatea, inclusiv combaterea terorismului, neproliferarea nucleară și soluționarea conflictului din Orientul Mijlociu. UE a fost o fermă susținătoare a aderării Rusiei la Organizația Mondială a Comerțului (OMC), realizată în 2012. Totuși, în ultimii ani chestiunea vecinătății comune a devenit un motiv important de fricțiuni. Anexarea ilegală a Crimeii de către Rusia în martie 2014, dovezile că Rusia sprijină combatanții rebeli din estul Ucrainei și încercările ei de a perturba accesul la Marea Azov au provocat o serie de crize la nivel internațional. UE și-a revizuit relația bilaterală cu Rusia, întrerupând summiturile periodice, și a suspendat dialogul pe tema vizelor și discuțiile despre un nou acord bilateral care să înlocuiască APC. UE urmează în prezent o abordare bidirecțională, îmbinând o politică de sancțiuni gradate cu încercări de găsire a unei soluții diplomatice la conflictul din estul Ucrainei. Participarea Rusiei la eforturile depuse de grupul de țări E3+3, ce au dus la acordul nuclear cu Iranul în 2015, a trezit speranțe într-o cooperare mai strânsă la nivel mondial. Din martie 2014, UE, precum și SUA, Canada, Australia și ale țări

occidentale, au impus progresiv măsuri restrictive împotriva Rusiei, ca reacție la anexarea ilegală a Crimeii și la destabilizarea Ucrainei. Sancțiunile UE s-au extins substanțial după doborârea avionului de pasageri MH17, în iulie 2014, deasupra unui teritoriu controlat de rebelii susținuți de Rusia în estul Ucrainei. Sancțiunile sunt prelungite și actualizate periodic.

Ca rezultat al „operațiunii speciale” în Ucraina la 24 februarie 2022 și ca rezultat al anexării ilegale a regiunilor Donețk, Lugansk, Zaporojia și Herson din Ucraina și a nepunerii în aplicare a acordurilor de la Minsk, UE a impus sancțiuni fără precedent împotriva Federației Ruse. Sancțiunile includ măsuri restrictive specifice (sancțiuni individuale), sancțiuni economice și măsuri privind vizele. Sancțiunile economice sunt menite să aibă consecințe grave asupra economiei Federației Ruse în urma acțiunilor sale și să contracareze în mod eficace capacitățile acesteia de a continua agresiunea. Sancțiunile individuale vizează diferite persoane care fie sunt responsabile de sprijinirea, finanțarea sau punerea în aplicare a unor acțiuni care subminează integritatea teritorială, suveranitatea și independența Ucrainei, fie beneficiază de pe urma acestor acțiuni.

Sancțiunile internaționale introduse după debutul ofensivei rusești în Ucraina au pus capăt la două decenii de investiții mari făcute de marii constructori auto mondiali în Rusia. Țările occidentale au interzis în special exportul de componente auto spre Rusia, ceea ce a creat probleme importante pentru sectorul de logistică din Rusia. Pe lângă interzicerea exportului de piese auto, în special europene, numeroși constructori au oprit vânzările de automobile în Rusia, precum Audi, Honda, Jaguar sau Porsche. Alți constructori au încetat să mai producă automobile în Rusia, cum este cazul Renault, BMW, Ford, Hyundai, Mercedes, Volkswagen sau Volvo. La aceasta s-a adăugat și o inflație de aproape 12% în 2022. În anul 2022 economia Rusiei s-a micșorat cu 10%, deoarece

războiul din Ucraina și sancțiunile occidentale provoacă cea mai profundă recesiune de la începutul anilor 1990, potrivit Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare. Produsul intern brut al Rusiei în 2023 va avea o creștere foarte scăzută pe termen lung, deoarece cumpărătorii reduc achizițiile de petrol și gaze rusești, investitorii străini evită țara și tinerii ruși emigrează. În 2023, însă, embargoul asupra petrolului rusesc, impus de Uniunea Europeană, va intra în vigoare. Exportul de petrol și de gaze se va reduce. În privința gazelor naturale, Uniunea Europeană, care este principalul consumator de gaze rusești, a declarat încă în martie că va reduce consumul de gaze rusești cu două treimi. UE este acum în căutare de surse alternative de energie pentru a înlocui aceste cantități. Astfel, veniturile rusești din petrol și gaze vor scădea atât din cauza reducerii volumului, precum și a prețurilor de export, iar bugetul va rămâne în deficit în următorii ani.

Măsurile restrictive ale UE au diferite forme. Măsurile diplomatice au constat în excluderea Rusiei din G8, suspendarea procesului de aderare a Rusiei la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică și la Agenția Internațională a Energiei și întreruperea summiturilor bilaterale regulate UE-Rusia. Sancțiunile economice vizează schimburile din anumite sectoare. Ele limitează accesul anumitor bănci și societăți ruse la piețele de capital primare și secundare din UE. Acestea impun interdicții la export și la import în comerțul cu arme și o interdicție a exporturilor de produse cu dublă utilizare în scopuri militare. Sancțiunile restricționează, de asemenea, accesul Rusiei la anumite tehnologii sensibile, care pot fi utilizate pentru producția și explorarea petrolieră. Se aplică restricții specifice privind relațiile economice cu Crimeea și Sevastopol, inclusiv interzicerea importului de mărfuri de pe peninsula, interzicerea exportului anumitor bunuri și tehnologii, restricții asupra investițiilor și interdicția de a furniza servicii turistice. Măsurile

privind cooperarea economică suspendă noile operațiuni de finanțare în Rusia ale Băncii Europene de Investiții și ale Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare. În ciuda sancțiunilor, UE rămâne cel mai mare partener comercial al Rusiei, iar Rusia este al patrulea partener al UE. Relațiile comerciale și economice sunt însă perturbate de numeroși factori, cum ar fi embargoul Rusiei asupra unor produse agricole din UE, diferendele din cadrul OMC și limitările serioase impuse companiilor din UE pentru a participa la licitațiile publice din Rusia.

Astfel, analizând problemele cu care se confruntă Federația Rusă la moment, este de menționat faptul că, în contextul sancțiunilor impuse de către Occident, Federația Rusă recurge la utilizarea unui set de strategii privind menținerea influenței în arealul euroasiatic. Astfel, printre principalele strategii am putea identifica *strategiile ofensive*. Strategia ofensivă rezultă din politica de influențare (gestionare, dominare, optimizare, echilibrare) a mediului de securitate, de combatere a amenințărilor asimetrice și este proprie puterilor care au interese globale sau regionale. În contextul noilor realități geopolitice, precum și în scopul menținerii influenței, dar și în scopul realizării intereselor sale geostrategice, Federația Rusă a recurs la utilizarea strategiilor ofensive (Osetia de Sud, Abhazia, zona estică a Ucrainei – Donețk și Lugansk, „operațiunea specială în Ucraina”). Astfel, *strategiei de dominare, strategiei ofensive* le corespunde *războiul disproporționat, de impunere a unor condiții sau de supunere a unei țări, zone, regiuni* etc. și, respectiv, *războiul asimetric*. Acest tip de război are multe componente, din care nu lipsesc: embargoul economic; blocada navală, aeriană, terestră; agresiunea informațională, sprijinirea militară a opoziției politice; formarea, înarmarea și instruirea de formațiuni paramilitare care să lupte împotriva conducerii statului respectiv sau să creeze o situație strategică internă și zonală; războiul în toate mediile.

Ca reacție la sancțiunile impuse de către statele occidentale, condiționate de acțiunile strategice – anexare sau controlare a unor teritorii în spațiul euroasiatic (ocuparea peninsulei Crimeea în 2014, declanșarea „operațiunii speciale” în Ucraina...), Federația Rusă recurge la *strategii de confruntare, de întâmpinare* – de la descurajare nucleară și tehnologică reciprocă la acțiuni economice, diplomatice, politice etc. În acest context, este de menționat revizuirea unor tratate internaționale (Tratatul de Neproliferare a Armelor Nucleare semnat în 2021). La fel, Rusia a încercat să obțină sprijin din partea statelor membre ale Organizației Tratatului de Securitate Colectivă, reacția statelor membre (Kazahstanul) fiind una negativă, condamnând acțiunile în Ucraina.

De asemenea, ca reacție la sancțiunile impuse de către statele occidentale, Federația Rusă apelează atât la *strategii de integrare economică* în spațiul euroasiatic (Uniunea Rusia - Belarus, Uniunea Economică Euroasiatică), precum și la fortificarea relațiilor economice cu statele asiatice, în special cu China. În contextul analizei strategiilor la care recurge Federația Rusă pentru a-și menține prezența în spațiul euroasiatic, precum și în scopul neadmiterii declanșării unui colaps economic pe teritoriul țării, conform strategiei Securității Naționale din data de 2 iulie 2021, statul își va orienta capacitățile sale în direcția dezvoltării și fortificării sistemului de apărare. De asemenea, Federația Rusă, conform documentului, va depune efort spre fortificarea integrității și a stabilității politice, modernizării economice și dezvoltării potențialului industrial în scopul realizării unei politici externe și interne independente, capabile să reziste presiunilor externe.

Sarcini de autoevaluare:

1. Determinați caracteristicile geopolitice ale Federației Ruse.
2. Stabiliți specificul problemelor existente în Federația Rusă.

3. Analizați strategiile Federației Ruse privind soluționarea problemelor existente și a intereselor geostrategice.
4. Întăriți sugestiile privind soluționarea problemelor existente în Federația Rusă.
5. Prognozați scenariul privind viitorul Federației Ruse.

Bibliografie:

1. Alcaro R. *West-Russia relations in light of the Ukraine crisis*. https://www.iai.it/sites/default/files/iairp_18.pdf
2. Cebotari S., Sacă V., Coropcian I. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste*. Chișinău: Institutul Militar al Forțelor Armate, 2008. 180 p.
3. Cebotari S. Strategiile Federației Ruse de menținere a sferei de influență în spațiul est-european. În: *Moldoscopie (probleme de analiza politică)*, nr.3(LXII). Chișinău: CEP USM, 2015, p.142-158.
4. Chifu Iu. *Spațiul post-sovietic în căutarea identității*. București: Politeia, SNSPA, 2005.
5. Cioroianu A. *Geopolitica Matrioșkăi. Rusia postsovietică în noua ordine mondială*. București: Curtea Veche, 2009.
6. Clichici D. *Parteneriatul strategic între Federația Rusă și China*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/505591/mod_resource/content/0/3365-1493031014.pdf
7. Cucu I., Cucu C. Transformarea geopolitică a statelor ex-sovietice și implicațiile probabile. În: *Geopolitica* (București), Anul IV, 2006, nr.16-17.
8. *Federația Rusă – elemente-cheie ale participării în OCS (Organizația de Cooperare de la Shanghai), Consiliul NATO-Rusia, BRIC (Brazilia, Rusia, India, China) și posibilele influențe în Asia Centrală și Caucaz, cu repercusiuni asupra României*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/505592/mod_resource/content/0/federatia_rusa_elemente_cheie.pdf
9. Matei H., Neguț S., Nicolae I. *Enciclopedia statelor lumii*. București: Meronia, 2016. 447 p.
10. Nugraha A. *Neo-Eurasianism in Russian Foreign Policy: Echoes from the Past or Compromise with the Future?* <http://journal.unair.ac.id/download-fullpapers-jgs82772ff7f0full.pdf>

11. *Стратегия национальной безопасности Российской Федерации от 2 июля 2021*. <http://static.kremlin.ru/media/events/files/ru/QZw6hSk5z9gWq0pID1ZzmR5cER0g5tZC.pdf>

Tema 4. STRATEGII DE COOPERARE ÎN SPAȚIUL CENTRAL-ASIATIC

Unități de conținut:

1. Dimensiunea geografică a spațiului central-asiatic
2. Problemele prezente în arealul central-asiatic (probleme politice, economie, militare, sociale)
3. Strategiile privind soluționarea problemelor în arealul central-asiatic

Obiective de referință

- să determine dimensiunea geografică a spațiului central-asiatic;
- să identifice specificul problemelor în spațiul central-asiatic;
- să compare problemele prezente în statele central-asiatice;
- să stabilească strategiile privind soluționarea problemelor existente în spațiul central-asiatic;
- să înainteze sugestii privind soluționarea problemelor în spațiul central-asiatic.

Forme și strategii de organizare a activităților didactice:

Curs teoretic. Prelegere dialogată. Dezbateri

Termeni-cheie: *Asia Centrală, Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan, strategie.*

Conținut rezumativ:

Spațiul central-asiatic sau Asia Centrală este caracterizat prin: întindere (4 milioane km²), populație redusă (55-60 milioane de locuitori), poziții strategice pe rute ce unesc Extremul Orient și Asia de Sud cu Europa și Federația Rusă. Spațiul central-asiatic poate fi

caracterizat prin prezența resurselor energetice semnificative (5-7% din totalul mondial, 17-33 miliarde barili de petrol, 23 mii de miliarde m.cubi de gaze naturale), prin incapacitatea statelor din regiune de a-și asigura cu forțe proprii securitatea externă; structura definitorie a populației, bazată pe popoare iraniene și turce, de religie musulmană; spațiu de întâlnire a civilizațiilor ortodoxă, sinică și musulmană. În spațiul Asiei Centrale sunt incluse state precum: Turkmenistan (cu o populație de 5 500 000 de locuitori și o suprafață de 428 100 km², PIB 7,6 miliarde \$); Kazahstan (cu o populație de 15 900 000 de locuitori și o suprafață de 2,7 milioane km², PIB 161 miliarde \$); Kârgâzstan (cu o populație de 5 milioane de locuitori și o suprafață de 198 500 km², PIB 1,6 miliarde \$); Tadjikistan (cu o populație de 6 578 680 de locuitori și o suprafață de 143 000 km², PIB 1-2 miliarde \$); Uzbekistan (cu o populație de 25 155 064 de locuitori și o suprafață de 447 400 km², PIB 18 miliarde \$).

Tensiunile, disputile de frontieră între Uzbekistan-Tadjikistan-Kârgâzstan, Uzbekistan-Kazahstan și Uzbekistan-Turkmenistan, conflictele interetnice interreligioase problema de supremație politică regională reprezintă principalele vulnerabilități ale spațiului Asiei Centrale. Asia Centrală este spațiul enclavelor și problema enclavelor (de exemplu, Valea Fergana). Kârgâzstanul găzduiește 7 enclave: 2 spre Tadjikistan (Varukh); 1 la nord de Isfana, Sahahmardan, și altele de dimensiuni mai mici.

Tadjikistanul este o țară clar divizată din punctul de vedere al reliefului și parțial al populației. Din cauza diversității etnice, religioase și lingvistice, după colapsul URSS s-a ajuns la escaladarea unei lupte pentru preluarea puterii în 1992. Ciocnirile violente din 2000 au făcut ca statul să devină un „principal focar de insecuritate”. Actualmente, regimul politic din Tadjikistan rămâne a fi unul instabil. Opoziția liberală și islamică reclamă grave atentate la adresa securității regionale.

Ca și Kazahstanul, Uzbekistanul aspiră la „rolul de lider politic în regiune”. Tensiunile politico-religioase din Uzbekistan, rivalitățile politice și fundamentaliste din Kârgâzstan, „naționalismul de stat din Turkmenistan, precum și „multiculturalismul” Kazahstanului – toți acești factori reprezintă grave amenințări la adresa securității regionale. Pe lângă disputele teritoriale și conflictele interetnice și interreligioase, prezența grupărilor teroriste, a separatismului și fundamentalismului islamic sunt alte vulnerabilități ale spațiului Asiei Centrale.

Ca rezultat al colapsului URSS, Asia Centrală a cunoscut transformări radicale. Actualmente toate statele din această zonă sunt state independente, membre ale ONU, OSCE, PFP, Consiliului Europei, OCS. Concomitent în zonă s-a amplificat ciocnirea între tendința de modernizare social-economică și cele tradiționaliste, pe fundalul proceselor regionale ale identităților naționale, iar bogatele resurse de petrol și de gaze naturale au trezit interesul marilor puteri și al companiilor internaționale. Astfel, putem menționa că spațiul Asiei Centrale traversează o perioadă de remodelare geopolitică, amplificată de concurența de putere dintre marii actori internaționali SUA, Federația Rusă, China, în același rând Turcia, Iran și Uniunea Europeană.

Un alt aspect care provoacă îngrijorare în ceea ce privește statele Asiei Centrale sunt grupările de crimă organizată care au ajuns să prindă rădăcini solide în regiune. Este vorba în special de grupări care fac trafic de droguri provenite din Afganistan (cel mai mare producător de opiu din lume). Traficul de droguri afectează legitimitatea instituțiilor naționale, conducând la cazuri grave de infiltrări în cadrul instituțiilor statului, în special în Kârgâzstan și Tadjikistan. Cartelurile de droguri au ajuns să fie o cauză a subdezvoltării economice și sociale. Cantitatea considerabilă produsă a determinat o creștere a ‘popularității’ rutelor nordice via Asia Centrală spre Rusia, Caucaz și Balcani.

Impactul traficului ilegal de droguri asupra regiunii este unul covârșitor, în special asupra Tadjikistanului și a Kârgâzstanului, care sunt puțin pregătite de a face față nivelului ridicat al consumului pe plan local, dar nici nu dispun de mijloace eficiente pentru interzicerea sau preîntampinarea acestuia. Contrabanda are consecințe negative asupra stabilității regionale. Criminalitatea și corupția înregistrează cote alarmante. De asemenea, impactul traficului de droguri și al crimei organizate asupra economiilor locale și a stării de sănătate a populației este profund. Mulți locuitori ai zonei evaluează că traficul cu narcotice reprezintă, alături de fundamentalismul islamic, principalul risc la adresa securității. Prezența rețelelor de contrabandă condiționează crearea unui set complex de alianțe interregionale între bandele criminale rusești și turcești, precum și între traficanții iranieni și pakistanezi. Corupția a atins proporții îngrijorătoare și lipsa reformelor economice se alătură situației statelor central-asiatice, cea mai mare parte a populației trăind sub limita sărăciei.

O altă problemă cu care se confruntă statele din Asia Centrală este creșterea fundamentalismului islamic. În 1991, cand cele 5 state și-au dobândit independența, are loc răspândirea în regiune a fundamentalismului islamic care ar putea constitui o provocare la adresa securității zonale. Regiunea se învecinează cu 2 state-centre ale mișcării radicale musulmane: Iran și Afganistan. O atenție specială trebuie acordată Mișcării Islamice din Uzbekistan (MIU), care are drept scop stabilirea unui stat islamic în Valea Fergana (se întinde pe teritoriul Kârgâzstanului, Tadjikistanului și Uzbekistanului și este locuită în marea majoritate de populație de origine uzbekă). Deși membrii săi au legături cu Afganistanul, gruparea se bazează, de fapt, pe pozițiile pe care le deține în Tadjikistan și controlează rutele traficului de droguri. O altă grupare prezentă în spațiul Asiei

Centrale este Hizb-ut-Tahrir (HuT), care beneficiază de un sprijin în Valea Fergana.

Pe lângă problemele cu referire la disputele teritoriale, prezența traficului de droguri, a crimei organizate, precum și răspândirea fundamentalismului, regiunea Asiei Centrale se mai confruntă cu o multitudine de probleme de ordin economic și social. Astfel, ponderea populației aflate la vârsta activă în regiune a scăzut dramatic, în mare parte ca urmare a declinului ratei de fertilitate din anii 1990. Productivitatea s-a diminuat la 0,8% pe an între 2013 și 2017. Creșterea investițiilor a încetinit rapid, de la o medie de peste 15%.

Nu mai puțin îngrijorătoare pentru situația Asiei Centrale sunt problemele ce vizează mediul ambiant. Resursele de apă constituie o adevărată problemă pentru toate statele Asiei Centrale. Dublarea populației și concentrarea acesteia în orașe va suprasolicita resursele de apă ale Asiei Centrale care sunt deja insuficiente, accesul la surse sigure de apă pentru consum și irigații fiind una dintre cele mai grave probleme în regiune. Restrângerea suprafeței Mării Aral reprezintă cel mai cunoscut dezastru. În Asia Centrală, principalele surse de apă sunt situate în două dintre statele cel mai slab dezvoltate – Kârgâzstan și Tadjikistan. Fluviile Sârdaria și Amudaria la fel sunt cauze de dispute între statele Asiei Centrale.

Materiile prime și zăcămintele de petrol și gaz conferă Asiei Centrale o importanță sporită, atrăgând atenția actorilor-centre de putere. Rezerve de resurse energetice au transformat această zonă în centrul de interese și arena disputelor pentru acces la resurse. Totuși, lupta pentru resurse nu este singurul motiv al competiției regionale între marile puteri, precum SUA, Rusia și China.

Puterile învecinate Federația Rusă și China urmăresc în zonă interese comune, dar își fac și concurență. Implicarea actorilor în statele din Asia Centrală ne amintește de Marele Joc care a avut loc în decursul secolului al XIX-lea. În prezent asistăm la același Mare

Joc, însă cu noi jucători, SUA și China. Motivele reactualizării Marelui Joc sunt obținerea independenței statelor din Asia Centrală în urma dezmembrării URSS, evenimente care au condus la schimbarea geopolitică în regiune, iar ulterior la dorința altor actori de a exploata resursele de hidrocarburi de care dispun cele 5 republici.

Odată cu proclamarea independenței statelor, Rusia a depus eforturi să alcătuiască un sistem propriu de menținere a securității în regiune, începând să-și dezvolte influența prin instituții precum Comunitatea Statelor Independente, Uniunea Eurasiatică, Organizația de Cooperare de la Shanghai și Organizația Tratatului de Securitate Colectivă. Astfel, Rusia a operat prin intermediul instituționalizării cooperării. În anul 2002, în cadrul CSI, Rusia, Armenia, Kazahstan, Kârgâzstan, Belarus, Tadjikistan și Uzbekistan au pus bazele unei organizații de securitate cu latură militară – Organizația Tratatului de Securitate Colectivă (OTSC). Aceasta avea scopul de a consolida pacea, securitatea și stabilitatea atât regională, precum și internațională. Însă, la fel ca și CSI, OTSC are puțină influență în regiune și nu a reușit să remedieze principalele amenințări care destabilizează regiunea. Odată cu recunoașterea importanței strategice a regiunii Asiei Centrale, în 1996, la Shanghai, au fost puse bazele Organizației pentru Cooperare de la Shanghai între Rusia, China, Kazahstan, Tadjikistan și Kârgâzstan, iar în 2001 la ea a aderat și Uzbekistan.

În prezent, Rusia rămâne partenerul tradițional în Asia Centrală, având ca scop menținerea statu-quo-ului în regiune. În ultimul deceniu, aceasta a încercat să mențină monopolul asupra tranzitului de petrol și gaze din Asia Centrală. În trecut, toate conductele importante din regiune traversau Rusia, oferindu-i acesteia dreptul de control asupra taxelor. Acest proces i-a conferit pârgھیile de influență economică și politică asupra țărilor care

depindeau de livrări. Construcția conductelor alternative a eliminat monopolul Rusiei asupra tranzitului de petrol și gaze din Asia Centrală. Astfel, în prezent, statele producătoare de energie din regiune pot să exporte produsele lor Chinei și Iranului.

China își sporește, treptat, prezența sa regională, prin achiziționarea de acțiuni în domeniul energiei și al infrastructurii și prin acordarea de împrumuturi fără a impune obligații speciale. China a pus accent pe construcția unor noi conducte de petrol și gaze, precum și pe consolidarea celor vechi și pe securitatea acestora. În ultimii ani, China a inițiat o serie de investiții și colaborări cu cele cinci state din Asia Centrală: Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan. Prin investițiile din prezent, China vrea să preia rolul de partener tradițional de la Rusia. De asemenea, China își sporește prezența tot mai mult și în Kârgâzstan, prin investiții în domeniul economic, devenind unul dintre cei mai importanți parteneri comerciali. În prezent, aproximativ zece la sută din importurile de petrol și gaze ale Chinei provin din Asia Centrală. Acest lucru a adus multe beneficii țărilor din Asia Centrală. Astfel, au crescut rezervele valutare ale statelor și s-a înregistrat o creștere substanțială a investițiilor și a dezvoltării.

China privește Asia Centrală ca pe o sursă de energie și materii prime, dar și drept „frontieră critică” pentru expansiunea comercială și stabilitatea etnică.

Rusia, ca reacție la expansiunea NATO în Europa de Est, dar și pentru a împiedica intrarea SUA și Chinei în regiune, încearcă să-și extindă influența, puterea și relevanța în cele cinci foste republici, încă de la sfârșitul anilor '90. În prezent, Rusia exercită o amplă influență asupra politicii din statele central-asiatice și reprezintă o piață de muncă vastă pentru șomerii regiunii, ceea ce o face o sursă importantă de venit și, în consecință, face ca guvernele locale să fie sensibile la cererile sale.

Pornind de la prezența intereselor Federației Ruse, ale Chinei, ale SUA și ale UE în spațiul Asiei Centrale, cele mai relevante strategii de cooperare sunt:

1. Inițiativa Chinei „O centură, un drum” propusă în septembrie 2013 de către Președintele Xi Jinping;
2. Strategia cu referire la crearea Uniunii Economice Eurasiatice conduse de către Federația Rusă;
3. Strategia UE pentru Asia Centrală, adoptată în 2019.

La 17 iunie 2019 a fost adoptată o nouă strategie a UE privind Asia Centrală, adaptând politica UE la noile oportunități care au apărut în regiune. De asemenea, noua strategie se axează pe consolidarea relațiilor dintre UE și Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan, obiectiv prezent de la adoptarea primei strategii a UE privind Asia Centrală în 2007. Noua strategie pune accentul pe promovarea rezilienței, a prosperității și a cooperării regionale în Asia Centrală. În scopul soluționării problemelor prezente în arealul Asia Centrală, la sfârșitul anului 2020 a fost elaborat programul de dezvoltare a spațiului central-asiatic și un plan de politică externă. Deși aceste proiecte erau preconizate să fie terminate în anul 2021, acestea au rămas până în prezent nefinisate. Aceste proiecte au fost stopate de evenimentele din Almaty (Kazahstan) din ianuarie 2022, din Gorno-Badakhshan (Tadjikistan) din mai 2022 și din Nukus (Uzbekistan) din iulie 2022 – conflicte locale sau verigă din același lanț de destabilizare. De asemenea, drept obstacole în implementarea strategiilor propuse sunt și controversele prezente între Kazahstan și Uzbekistan cu privire la „problema Karakalpak”, rivalitatea dintre Uzbekistan și Kazahstan, competiția personală între președinții Kazahstanului și Uzbekistanului; prezența unor grupuri informale de funcționari de diferite grade, inclusiv prezența unor blocuri de putere care urmăresc să-și extindă zona intereselor clanului, limitând în același timp puterea președintelui, pentru a-l

manipula (în Republica Kârgâzâ și în Uzbekistan, președinții sunt nou-veniți); conflict între autoritățile centrale și elitele locale. Strategia se axează pe cooperarea nu doar în format bilateral, ci și în cel multilateral (regional) în domenii precum drepturile omului și statul de drept, democrația și buna guvernare; educație; dezvoltare economică; comerț și investiții; energie și transport; protecția mediului; amenințări comune și dialog intercultural.

În ciuda faptului că strategia UE pentru Asia Centrală a fost concepută pentru perioada de până în 2013 și a fost planificată să fie actualizată simultan cu adoptarea noului plan financiar multianual al UE pentru perioada 2014-2020, în anul 2019 a fost adoptată o nouă strategie a UE în regiune. Uniunea Europeană intenționează să aducă relațiile cu țările din Asia Centrală la un nou nivel. Acest lucru se precizează în noua strategie pentru relațiile cu regiunea, aprobată de Consiliul UE în cadrul reuniunii de la Luxemburg din 17 iunie 2019. UE intenționează să construiască „un parteneriat mai puternic, mai modern și neexclusiv” cu Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan. Astfel, parteneriatul UE - Asia Centrală se va axa pe contracararea amenințărilor hibride și atacurilor cibernetice prezente în regiune. De asemenea, UE este pregătită să împărtășească cunoștințe și informații atât cu privire la securitatea cibernetică, cât și la identificarea amenințărilor hibride. UE intenționează, de asemenea, să promoveze principiile egalității de gen și abilitarea femeilor.

Unul dintre punctele noii strategii este dezvoltarea cooperării cu țările din Asia Centrală. Participarea statelor central-asiatice la programe și proiecte comune va contribui la stabilizarea situației din regiune. Printre principalele proiecte se numără formarea unui control modern de frontieră între țările din Asia Centrală și Afganistan. Unul dintre principalele obiective ale UE, pe care urmărește să-l atingă cu ajutorul noii strategii, este consolidarea

securității în Asia Centrală. UE este, de asemenea, interesată în creșterea dimensiunii comercial-economice, inclusiv în ceea ce privește produsele energetice exportate de țările din regiunea Asiei Centrale. Astfel, direcțiile prioritare ale strategiei UE din 2019 în Asia Centrală sunt axate pe:

- a) consolidarea stabilității în regiune. Este vorba în primul rând despre securitate, dar și despre lupta împotriva corupției și reformele care dezvoltă democrația și statul de drept.
- b) dezvoltarea relațiilor comercial-economice;
- c) intensificarea dialogului politic, axat pe implicarea societății civile și a parlamentelor statelor central-asiatice.

În contextul cooperării regionale din spațiul central-asiatic merită atenție și Strategia de cooperare regională a misiunii de dezvoltare USAID/Asia Centrală pentru anii 2020-2025. Scopul acestei strategii este de a asigura interconectarea și consolidarea capacităților țărilor din Asia Centrală, precum și angajamentul acestora de planificare, finanțare și implementare a soluțiilor la provocările existente în regiune. Cooperarea economică regională este un mecanism important pentru îmbunătățirea strategiilor naționale de dezvoltare ale țărilor participante și pentru realizarea unui uriaș potențial de dezvoltare economică a țărilor în contextul aprofundării integrării în Eurasia.

Un moment care merită atenție este adoptarea în Kazahstan a unui nou Plan Național de Dezvoltare a țării până în 2025. În loc să se dezvolte programe de stat, a fost aprobată trecerea la formatul proiectelor naționale. Prezența intereselor de securitate regională ale Chinei și Federației Ruse semnifică că noile state independente ale Asiei Centrale – Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan – au devenit un element unificator al relațiilor sino-ruse. Interesele comune de securitate în Asia Centrală sunt manifestate vizibil în cadrul OCS (Organizația de Cooperare de la

Shanghai). Totuși, fiecare dintre cele două guverne manifestă suspiciune față de activitățile celuilalt în Asia Centrală, unde firmele lor controlate de stat concurează pentru petrol și gaz. Asia Centrală, pe lângă faptul că este o zonă cu o multitudine de probleme de ordin politic, economic, de securitate și social, mai este și o zonă a competiției intereselor marilor actori precum Federația Rusă, SUA și China. Una dintre problemele persistente, care stagnează dezvoltarea regiunii, este faptul că Asia Centrală reprezintă un nivel scăzut de cooperare între cele cinci țări din regiune: Kazahstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan.

La fel, în scopul soluționării problemelor existente, statele central - asiatic, pe lângă strategiile de integrare și cooperare economică, elaborează strategii privind asigurarea securității naționale care vizează asigurarea și apărarea propriilor interese. Securitatea unei țări, a unui grup de țări a depins nu doar de mărimea și calitatea forțelor armate, de abilitatea diplomației și de politica dusă, ci și de potențialul economic, de cel cultural și de cel informațional.

Sarcini de autoevaluare:

1. Determinați dimensiunea geografică a spațiului central-asiatic.
2. Identificați specificul problemelor existente în spațiul central-asiatic.
3. Comparați problemele prezente în statele din arealul central-asiatic.
4. Stabiliți strategiile privind soluționarea problemelor existente în spațiul central-asiatic.
5. Înaintați sugestii privind soluționarea problemelor prezente în spațiul central-asiatic.

Bibliografie:

1. *Asia Centrală: Consiliul adoptă o nouă strategie a UE privind această regiune.* <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2019/06/17/central-asia-council-adopts-a-new-eu-strategy-for-the-region/>
2. *Asia Centrală: evoluții, provocări, strategii, perspective.* https://www.academia.edu/34745031/asia_central%20evolu%209eii_provoc%20ri_strategii_perspective
3. Акунова Г.С. *Страны Центральной Азии: трудности на пути сближения.* https://www.postsovietarea.com/jour/article/view/257?locale=ru_RU
4. Быстрова А.К. *Проблемы глобальной инфраструктуры в центральноазиатском регионе. Оптимизация роли России.* https://moodle.usm.md/pluginfile.php/236715/mod_resource/content/0/13022.pdf
5. Джураев Э., Мураталиева Н. *Стратегия ЕС в Центральной Азии к успешной реализации новой стратегии.* <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/bischkek/16167.pdf>
6. Кошанов А. *Стратегия региональной интеграции государств Центральной Азии.* <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/574201>
7. Прохоренко И.Л. *Новая стратегия Европейского Союза в Центральной Азии: возможности и пределы “мягкой силы”.* https://www.afjournal.ru/index.php?page_id=172
8. *Создание и реализация современных и эффективных механизмов по борьбе с торговлей людьми в Центральной и Юго-Восточной Азии посредством сетей поддерживаемых УНП ООН.* <https://www.unodc.org/centralasia/en/news/advancing-international-law-enforcement-and-judicial-cooperation-to-combat-trafficking-in-persons-in-central-and-southeast-asia-through-unodc-supported-networks-ru.html>
9. *Стратегия регионального сотрудничества развития (СРСП) - Центральная Азия, 2020-2025.* <https://www.usaid.gov/ru/central-asia-regional/rdcs>
10. *Центральная Азия: актуальные акценты международного сотрудничества. Сборник докладов.* Москва: МГИМО – Университет, 2010. https://mgimo.ru/files2/y11_2010/167991/Sbornik17.pdf

Tema 5. SPAȚIUL CAUCAZIAN – STRATEGII DE COOPERARE

Unități de conținut

1. Dimensiunea geografică a spațiului caucazian
2. Problemele prezente în arealul caucazian (probleme politice, economie, militare, sociale)
3. Strategiile statelor caucaziene privind soluționarea problemelor

Obiective de referință

- să definească dimensiunea geografică a spațiului caucazian;
- să identifice specificul problemelor politice, economice, militare, sociale în spațiul sud-caucazian;
- să stabilească strategiile statelor caucaziene privind soluționarea problemelor existente;
- să compare problemele prezente în Armenia, Azerbaidjan, Georgia;
- să evalueze eforturile statelor de soluționare a problemelor existente în spațiul sud-caucazian;
- să înainteze scenarii privind desfășurarea evenimentelor în spațiul sud-caucazian.

Forme și strategii de organizare a activităților didactice:

Curs teoretic. Prelegere dialogată. Dezbateri

Termeni-cheie: Armenia, Azerbaidjan, Georgia, spațiu euroasiatic, cooperare economică, Carabahul de Munte, Abhazia, Osetia de Sud.

Conținut rezumativ:

Zona Caucazului, deși se întinde pe o suprafață relativ mică, a fost de-a lungul istoriei una dintre cele mai disputate regiuni. Poziția ei geografică strategică și, totodată, configurația predominant muntoasă au împiedicat formarea unor entități statale durabile și au

încurajat invadatorii din toate direcțiile geografice. Caucazul constituie o subzonă în extremitatea sud-estică a Europei, în proximitatea bazinului Caspicii, Asiei Centrale și Orientului Apropiat și Mijlociu, pe litoralul de est al Mării Negre. Acest spațiu ocupă o poziție geopolitică esențială între Marea Neagră și Caspică, între Asia și Europa. Interesează în cel mai înalt grad traseele energetice „alternative” din bazinul Caspic și Asia Centrală, lucru care atrage atenția marilor actori asupra Caucazului.

Statele independente Georgia, Armenia și Azerbaidjan sunt statele care fac parte din spațiul Caucazului de Sud. Din spațiul Caucazului de Sud mai face parte și Iranul (Georgia, Armenia și Azerbaidjan sunt membre ale CSI, PfP și ale Consiliului Europei.

Georgia (5 milioane de locuitori și o suprafață de 69 492 km², cu un PIB de 6 miliarde \$). Situația Georgiei este un pic diferită față de cea a Armeniei și a Azerbaidjanului. Deși este tot un stat tampon între Turcia și Rusia, Georgia nu a căutat să-și asigure securitatea apelând la una dintre cele două, așa cum Armenia sau Azerbaidjan au făcut-o.

Armenia (4 milioane de locuitori și o suprafață de 30 000 km² cu un PIB de 4,5 miliarde \$), tradițional, a fost pe poziții conflictuale cu doi dintre vecinii săi: Turcia și Azerbaidjan. Ostilitatea Yerevanului față de Turcia își are originile în istoria pe care cele două state o împart. Armenia a fost sub ocupație otomană până la sfârșitul Primului Război Mondial, factor care, combinat cu atrocitățile comise de otomani în timpul conflictului, a lăsat o amprentă atât de puternică în conștiința armeană, încât după aproape 100 de ani relațiile dintre cele două state nu s-au îmbunătățit semnificativ. În repetate rânduri, Armenia a cerut public Turciei să recunoască crimele comise de autoritățile otomane, să-și ceară scuze în mod oficial și să ofere compensații financiare, lucruri pe care Turcia a refuzat să le facă, susținând că Armenia exagerează în mod deliberat amploarea evenimentelor. Este adevărat însă și că influența

rusească din Armenia contribuie la menținerea acestei dispute pentru a împiedica orice apropiere între armeni și turci.

Azerbaidjan (8 milioane de locuitori, majoritari șiiți, și o suprafață de 86 600 km², cu un PIB de aproximativ 22 miliarde \$). Dintre cele trei state caucaziene, Azerbaidjanul este cel mai dezvoltat, beneficiind de cele mai multe resurse și de o configurație geografică mai puțin muntoasă decât a Georgiei și Armeniei. Dezavantajul geografic constă în faptul ca țara este complet înconjurată de potențiale amenințări. Poate că exact din acest motiv este ironic faptul că are totuși cea mai mare libertate de acțiune. Azerii reușesc să folosească rivalitățile dintre puterile regionale și, bineînțeles, resursele sale energetice pentru a se proteja și pentru a-și crea spațiu de manevră. Azerii exportă, de exemplu, gaz în toate țările din jur, cu excepția Armeniei. Simultan cu această strategie menține și o relație strânsă cu o forță externă care să-i asigure securitatea, cu precădere împotriva Rusiei și a Armeniei.

Contradicțiile, tensiunile, conflictele formează un complex de insecuritate în zona caucaziană, zonă care se află la confluența Europei de Est cu Asia Centrală și de Est. La baza acestei situații mai trebuie puse cauzele etnice, politice, religioase, economice, culturale, acumulări de resentimente istorice și recente. Lor li se adaugă influențele unor tendințe și ale unor actori internaționali majori, în contextul mutațiilor geopolitice și geoeconomice produse la încheierea Războiului Rece și în decursul integrării Caucazului în circuitul economic mondial. Specificul regiunii, de spațiu al afirmării unor vechi și noi entități etnopolitice, reliefează componenta religioasă a conflictelor într-un spațiu tradițional de ciocnire frontală între creștinism și islamism.

Prezența conflictelor din Nagorno-Karabah (provincia este populată 80% de armeni creștini (monofiți)), care până în 1990 făcea parte din Azerbaidjan, cu statut de autonomie locală. În 1989 s-a

intensificat mișcarea pentru independența provinciei, urmată de ciocniri între azeri și armeni. Odată cu proclamarea independenței de către Armenia, în 1992-1993 s-au declanșat ciocniri armate între armeni și azeri, în special în provincia Nagorno-Karabah. Dezacordul dintre Armenia și Azerbaidjan se menține până astăzi. Georgia și-a recâștigat independența în 1991. Problemele minorităților (armeni, ceceni, osetini, abhazi, daghestani) și vecinătatea cu Osetia de Nord, Ingușetia, Cecenia, Kabardino-Balkaria și Daghestanul au agravat situația din țară.

Astfel, zonele de instabilitate etno-religioasă sunt:

1. Nagorno-Karabah: conflict etnic separatist ce vizează separarea de Azerbaidjan și unirea cu Armenia;
2. Abhazia: conflict etnic separatist cu sprijin rusesc ce vizează separarea de Georgia;
4. Osetia de Sud: conflict etnic separatist cu sprijin rusesc ce vizează separarea de Georgia și unirea cu Osetia de Nord în cadrul Federației Ruse;
5. Adâgheia: mișcare separatistă care vizează dezlipirea de Adâgheia a regiunilor populate de ruși și unirea acestora cu kraina rusă Krasnodar;
6. Adjaria: tendințe separatiste față de Georgia cu sprijin rusesc;
7. Sud-estul Azerbaidjanului: tendințe separatiste ale populației taleche;
8. Nord-estul Turciei: reîntoarcerea turcilor georgieni în Georgia.

Nu trebuie omisă din ecuația geostrategică georgiană nici vecinătatea Georgiei cu republicile ruse nord-caucaziene (Cecenia, Ingușetia, Osetia de Nord, Daghestan și Kabardino-Balkaria) cu o mare densitate de organizații teroriste și cu un mare potențial conflictual. A treia regiune conflictuală a Georgiei este Adjaria (Adžaristan), republică autonomă constituită după tratatul de la Kars (1921) între Turcia kemalistă și Rusia sovietică, pe teritoriul

vilayatului (districtului) otoman Batum (actualul Batumi). Ankara a cedat Moscovei această regiune în urma războiului ruso-turc din 1877-1878. La sfârșitul secolului XIX, odată cu inaugurarea căii ferate Baku-Tbilisi-Batumi (1883) și a oleoductului Baku-Batumi (construit între 1897 și 1907), regiunea cunoaște o puternică dezvoltare economică, Batumi devenind al treilea mare oraș din Caucaz.

Situația socioeconomică în Caucazul de Sud este una precară. La un interval de 30 de ani de la colapsul Uniunii Sovietice, mortalitatea infantilă și nivelul sărăciei rămân a fi de 3 ori mai modeste decât în statele baltice. Astfel, Armenia a ocupat locul 83, Georgia-100, iar Azerbaidjan locul 101, conform datelor ONU.

Migrația, în mare parte către Federația Rusă, este una dintre problemele prezente în spațiul caucazian. Aproximativ 5 milioane de locuitori ai Caucazului de Sud au migrat în căutarea unor locuri de munca, Armenia suferind cele mai multe astfel de plecări. Însăși statalitatea celor trei țări din Caucazul de Sud este pusă în pericol de persistența acestor probleme. Crima organizată este susținută chiar din interiorul instituțiilor de conducere, cu lideri ai lumii interlope ocupând locuri în Parlament sau deținând controlul la nivel local. Caucazul de Sud se află pe traseul traficantilor de droguri ce fac contrabandă cu stupefiante aduse din Asia Centrală.

Aspectele legate de sănătatea publică reflectă precaritatea în care se află economia acestor state. Guvernele cheltuiesc anual, în medie, circa 10 \$ per persoană, fapt comparabil cu ceea ce se întâmplă în multe dintre țările sub-sahariene. Unii experți argumentează că ajutoarele financiare internaționale au fost gestionate greșit, banii fiind cheltuiți pe reformarea sistemului și nu pe crearea serviciilor medicale ce lipsesc sau pe îmbunătățirea celor existente. Pe lângă problemele de ordin intern, ca prezența bolilor, poluarea mediului, statele caucaziene se confruntă cu o multitudine de probleme de ordin extern.

Caucazul de Sud nu este o regiune coerentă. Ea este lipsită de orice fel de instituții regionale de cooperare între statele din zonă. Fragilitatea instituțiilor statele și diviziunile rezultate din conflicte accentuează influența actorilor informal, vecinilor puternici și ale instituțiilor internaționale asupra agendei politice a celor trei state. O multitudine de organizații internaționale sunt active în regiune, dar Moscova și Washingtonul rămân principalii poli de putere între care se joacă destinul regional.

În spațiul caucazian, Federația Rusă rămâne cel mai influent jucător din regiune, mult mai activ decât Turcia sau Iran și cu mult mai multe pârghii de putere: gazoducte, politici comerciale și de acordare a vizelor. Relațiile Rusiei cu Georgia sunt proaste și vor ramane astfel atâta timp cât Moscova va continua susținerea independenței Abhaziei și a Osetiei de Sud. Pentru Rusia este esențial ca cele două conflicte să rămână nerezolvate pentru a putea exercita presiune asupra Georgiei și a menține controlul asupra celor două teritorii satelit. Viitoarele dispute economice ruso-georgiene, conflicte diplomatice și chiar intervenții militare ramân inevitabile, purtând consecințe negative nu doar asupra statului georgian, ci și asupra regiunii în întregime.

În privința Armeniei, companiile rusești au cumpărat sectoarele din economia locală, un exemplu în acest sens fiind rețeaua de electricitate. În plus, Rusia deține și o bază militară în Gyumri, dar relațiile dintre cele două state cunosc o răcire ca urmare a întăririlor parteneriatelor economice ale Armeniei cu Europa și a opțiunii acesteia de a construi un oleoduct cu Iranul. Relațiile Azerbaidjanului cu Rusia au cunoscut o îmbunătățire considerabilă în ultimul timp.

Un alt jucător cu interese majore în regiune sunt SUA. Washingtonul cheltuiește sume importante în relațiile sale bilaterale cu Georgia și Armenia. Inițiativa US Millennium Challenge acordă împrumuturi Georgiei și Armeniei în valoare de 295 milioane \$,

respectiv 236 milioane \$. Azerbaidjanul, la rândul său, primește ajutor sub forma investițiilor făcute de companii petroliere precum BP-Amoco și Exxon. Totuși, politica americană nu este una articulată. Ea este mai degrabă ghidată de un set de interese: Azerbaidjan și Georgia – aliați-cheie în războiul împotriva terorismului; rolul oleoductului BTC ca sursă non-arabă de energie. Trebuie să amintim că sprijinul pe care SUA îl acordă Armeniei se datorează și grupului armean de lobbyști ce influențează deciziile Congresului american, ale UE și ale Consiliului European.

Pe lângă SUA și Federația Rusă un interes sporit în regiunea Caucazului de Sud manifestă Uniunea Europeană. Comisia Europeană este activă la nivelul investițiilor făcute sub mandatul Națiunilor Unite în Abhazia și vestul Georgiei. Politica Europeană de Vecinătate la care iau parte cele trei state sud-caucaziene nu oferă perspective asupra aderării la Uniune. Uniunea Europeană nu poate promite altceva decât menținerea unor relații strânse și deschiderea piețelor europene pentru produsele din zonă. Relațiile bilaterale întreținute de statele membre cu cele trei națiuni caucaziene sunt mult mai consistente decât ceea ce realizează Uniunea Europeană ca întreg.

Calitatea de membru al Consiliului European a avut un impact considerabil asupra celor trei state, determinându-le să abolească pedeapsa cu moartea, să îmbunătățească Codul electoral și să asigure transparența alegerilor.

Astfel, în scopul soluționării unor probleme care vizează în special securitatea, s-a recurs la utilizarea componentei de reacție la evenimentele din regiune. Astfel, la data de 6 octombrie 2021 Moscova a propus crearea formatului „3+3” care să includă Rusia, Turcia și Iran, alături de trei națiuni din Caucazul de Sud: Armenia, Azerbaidjan și Georgia. Scopul creării platformei „3+3” este asigurarea securității colective și a cooperării în Caucazul de Sud, iar

pentru a-l crea este nevoie de un consens între Georgia și Rusia cu privire la problema Osetiei de Sud și Abhaziei, precum și între Armenia și Azerbaidjan cu privire la statutul Karabahului de Munte. De asemenea, pe lângă problemele de securitate, formatul urma să abordeze și legăturile economice și de transport dintre aceste țări. Ideea de a crea un astfel de format nu este nouă și a fost vehiculată încă de la sfârșitul războiului din Karabah, în noiembrie 2020. Formatul urma să includă activități de dezvoltare a regiunii și, în mod specific, o cooperare în domeniul autostrăzilor și căilor ferate, precum și al energiei. Ideea nu a fost primită cu același entuziasm și în alte țări, mai precis în Georgia și în Armenia. Motivele sunt diferite, dar scepticismul general față de acest format a fost generat de tensiunile dintre potențialii membri, iar aceste tensiuni ar fi greu de depășit astfel încât să se poată ajunge la rezultate semnificative. De menționat că Armenia nu are relații diplomatice cu Azerbaidjan și Turcia din cauza conflictului din Nagorno-Karabah, iar același lucru este valabil și pentru Georgia și Rusia.

Crearea platformei „3+3” de cooperare între cele șase țări, în ciuda interesului lor reciproc, este imposibilă fără soluționarea disputelor teritoriale dintre Georgia și Rusia cu privire la problema Osetiei de Sud și Abhaziei, precum și dintre Armenia și Azerbaidjan privind statutul Karabahului de Munte. Pentru a crea o organizație regională care să garanteze securitatea și să asigure cooperarea între țări, ar trebui găsite abordări comune pentru soluționarea conflictelor.

În contextul analizei rolului jucătorilor externi în Caucazul de Sud, un loc aparte revine ONU și OSCE. Astfel, în ultimul timp OSCE își concentrează atenția asupra spațiului ex-sovietic. Rusia este foarte nemulțumită de rolul pe care această organizație îl joacă în implementarea democrației și supravegherea alegerilor în Caucazul de Sud, pe care îl consideră zona sa de influență. Organizația Națiunilor Unite, în activitatea sa, trece de la o strategie

post-conflict la una ce pune accent pe dezvoltare, concentrată în jurul Programului de Dezvoltare al Națiunilor Unite.

În contextul noilor realități geopolitice prezente în arealul euroasiatic, statele caucazine recurg la utilizarea strategiilor de integrare economică, orientându-se spre extinderea parteneriatelor cu UE, China, SUA etc. În acest context, merită atenție Acordul de Asociere UE- Georgia, inclusiv Acordul de liber schimb aprofundat și cuprinzător, care a intrat în vigoare la 1 iulie 2016. Georgia a depus eforturi semnificative pentru a-și alinia legislația la standardele UE, ceea ce a condus, printre altele, la exonerarea de obligația de a deține viză pentru șederile de scurtă durată în spațiul Schengen începând din martie 2017. UE este cel mai important partener comercial al Georgiei, cu aproximativ 27% din totalul schimburilor sale comerciale (2020). În urma apelului urgent al Ucrainei de a adera la Uniunea Europeană în contextul combaterii invaziei Rusiei, Georgia (alături de Republica Moldova) a depus la 3 martie 2022 propria cerere de acordare a statutului de țară candidată, în cadrul unei proceduri accelerate. În conformitate cu avizele emise de Comisia Europeană și ținând seama de regresele democratice îngrijorătoare observate în ultimii ani, la 23 iunie 2022 Consiliul European a decis să recunoască doar „perspectiva europeană” a Georgiei, în timp ce Ucrainei și Republicii Moldova li s-a acordat statutul de țară candidată. Confrunțați cu anexarea Abhaziei și a Osetiei de Sud/regiunii Tkinvali de către Rusia, georgienii și-au investit speranțele într-o mai mare apropiere de UE și de NATO. UE a subliniat în repetate rânduri sprijinul său ferm pentru independența, suveranitatea și integritatea teritorială a Georgiei în cadrul frontierelor sale recunoscute la nivel internațional, astfel cum s-a subliniat în rezoluția Parlamentului European din 14 iunie 2018 referitoare la teritoriile ocupate georgiene la zece ani de la invazia rusă. UE sprijină eforturile de soluționare a conflictelor prin activitatea Reprezentantului Special al UE pentru Caucazul de Sud, Misiunea UE

de monitorizare și Instrumentul UE care contribuie la stabilitate și pace, completând astfel dezbaterile internaționale de la Geneva. Dialogul anual privind securitatea strategică UE-Georgia este un semn de încredere în relațiile dintre cele două părți. Georgia a adus, de asemenea, contribuții semnificative la mai multe operațiuni din cadrul politicii de securitate și apărare comune a UE, în temeiul unui acord-cadru privind participarea Georgiei, intrat în vigoare în 2014.

Relațiile Armeniei cu UE se întemeiază pe Acordul de Parteneriat cuprinzător și consolidat (CEPA), care a fost semnat în noiembrie 2017 și a intrat pe deplin în vigoare la 1 martie 2021. Acest Acord, care a înlocuit precedentul Acord de parteneriat și cooperare din 1999, aprofundează relațiile bilaterale în diverse domenii, asigurând în același timp compatibilitatea cu calitatea Armeniei de membru al Uniunii Economice Eurasiatice. Până în ianuarie 2022, Armenia a beneficiat de sistemul SGP+ al UE, care oferă acces preferențial la piața UE. Reprezentând aproximativ 19% din comerțul total al Armeniei (2021), UE-27 este al doilea partener comercial ca importanță după Rusia.

Sprijinul acordat de UE Armeniei survine în principal în cadrul Instrumentului Europa globală, alocându-se aproximativ 180 de milioane EUR în perioada 2021-2024. Prioritatea generală a acestei finanțări este redresarea socioeconomică post-conflict și post-pandemie a Armeniei, cu un accent deosebit pe consolidarea rezilienței, precum și sprijinul continuu pentru reformele țării în vederea consolidării democrației și a statului de drept. Finanțarea constituie, de asemenea, baza Planului economic și de investiții al UE pentru Armenia, care include un pachet de granturi, împrumuturi și garanții în valoare de 1,6 miliarde EUR.

Situația politică din Armenia s-a schimbat radical în mai 2018, când protestele de stradă pașnice împotriva Partidului Republican din Armenia l-au adus la putere pe liderul opoziției, Nikol Pașinian

(„Revoluția de catifea”). Schimbarea a fost confirmată de victoria decisivă a lui Pașinian la alegerile parlamentare anticipate din decembrie 2018, iar guvernul a inițiat o agendă ambițioasă de reforme, inclusiv în domeniile statului de drept, transparenței și luptei împotriva corupției. Alegerile parlamentare anticipate din iunie 2021 au reconfirmat acest curs, partidul aflat la guvernare primind 54% din voturi, în pofida regresului politic intern și a provocărilor umanitare semnificative generate de înfrângerea țării în cel de-al doilea război din Nagorno-Karabah din 2020.

Războiul de șase săptămâni declanșat de Azerbaidjan a fost cea mai mare izbucnire a violenței în conflictul prelungit de la încetarea focului din 1994. Terminându-se cu o încetare a focului mediată de Rusia la 9 noiembrie 2020, acest război a cauzat pierderea de către armeni a controlului asupra unei părți din Nagorno-Karabah și a districtelor azere adiacente pe care le controlaseră timp de 26 de ani. Se impun negocieri pentru a se identifica o soluție durabilă la acest conflict, inclusiv pentru a clarifica statutul regiunii Nagorno-Karabah – o entitate autonomă din Azerbaidjan, populată de etnici armeni. Tensiunile au atins un nou vârf în urma atacurilor din Azerbaidjan asupra unor ținte de pe teritoriul Republicii Armenia (nu Nagorno-Karabah) la 13 și 14 septembrie 2022. UE își menține angajamentul de a ajuta părțile să ajungă la o soluție negociată, în special prin medierea de către președintele Consiliului European. Parlamentul European și-a dat aprobarea cu privire la Acordul de parteneriat cuprinzător și consolidat cu Armenia în iulie 2018, însoțit de o rezoluție în care a salutat poporul armean pentru tranziția pașnică a puterii.

În 1999, UE și Azerbaidjan au încheiat Acordul de parteneriat și cooperare. Negocierile pentru un acord consolidat au fost lansate în februarie 2017, cu intenția de a aborda chestiuni politice, comerciale, energetice și alte chestiuni specifice și de a include

dispoziții solide privind democrația, statul de drept și drepturile fundamentale. UE este principalul partener comercial al Azerbaidjanului, reprezentând circa 45% din comerțul total al țării (2021), în principal exporturi de petrol și gaze către UE (reprezentând aproximativ 4,6 % și 2,3% din importurile de petrol și, respectiv, de gaze ale UE în 2021). Exporturile de gaze naturale ale Azerbaidjanului către UE au început în decembrie 2020, în urma finalizării proiectului privind coridorul sudic al gazelor. În iulie 2022, UE și Azerbaidjan și-au declarat intenția de a dubla capacitatea coridorului sudic al gazelor până în 2027.

Pentru țările din Caucazul de Sud, implicarea Chinei în dezvoltarea economică a contribuit la umplerea vidului lăsat de prăbușirea Uniunii Sovietice. Acest lucru a consolidat legăturile economice dintre China și Caucazul de Sud. Rezultatul pentru țările din regiune a fost extinderea comerțului și a investițiilor și îmbunătățirea perspectivelor de creștere economică. China a beneficiat de utilizarea resurselor naturale ale statelor din regiune. Parteneriatul a dus, de asemenea, la revigorarea așa-numitului Drum al Mătăsii, o rețea de legături rutiere și feroviare între China și Europa, precum și la apariția proiectului One Belt, One Road (BRI), care va permite Chinei să consolideze cooperarea cu 65 de țări din diferite părți ale Asiei de Sud-Est, Oceania și Africa. Pentru a-și atinge obiectivele, Beijingul folosește în principal zone BRI, precum Coridorul Economic China-Asia Centrală-Asia de Vest, Drumul Mătăsii Digital și Drumul Mătăsii în domeniul sănătății.

În acest sens, țările din Caucazul de Sud manifestă un interes deosebit pentru China. Dacă Azerbaidjanul și Georgia participă deja activ la proiectele BRI, atunci Armenia caută condiții reciproc avantajoase pentru cooperarea cu China. Războiul din Ucraina a crescut cererea pentru ruta de mijloc, care tocmai trece prin țările din Caucazul de Sud. China dezvoltă cooperarea cu statele din Caucazul

de Sud și își consolidează pozițiile în această regiune. Această rută devine tot mai importantă odată cu războiul din Ucraina și recente sancțiuni împotriva Rusiei, întrucât multe state europene vor folosi această rută pentru a face legătura cu China și Asia fără a traversa teritoriul Rusiei. În ultimii ani, prezența economică a Chinei în Armenia, Azerbaidjan și Georgia a crescut semnificativ.

Beijingul a investit masiv în proiecte azere în domeniile tranzitului, tehnologiilor digitale, resurselor naturale și în sectorul non-petrol. Pe măsură ce China își dezvoltă ruta comercială terestră, investește în modernizarea portului Baku și a căii ferate Baku-Tbilisi-Kars. În paralel, Beijingul a semnat parteneriate cu Baku pentru a-și extinde participarea în sectoarele non-petroliere, inclusiv dezvoltarea parcurilor industriale chimice, a parcurilor agroindustriale și a complexelor cu sere. În plus, cu ajutorul Chinei, în cadrul programului Azerbaidjan Digital Hub va fi creat un coridor între continentele european și asiatic, care va completa Drumul Mătăsii Digital ce leagă Mumbai și Frankfurt prin Azerbaidjan. China își extinde, de asemenea, în mod activ prezența digitală în Azerbaidjan. În 2016, Huawei a lansat programul Seeds of the Future pentru a preda programarea studenților azeri din China. Deși relațiile chino-armene continuă să se îmbunătățească, angajamentul Beijingului cu Erevan – din cauza relațiilor ostile ale Armeniei cu Azerbaidjan și Turcia – a fost relativ modest. Dar în ultimii ani China a devenit al doilea cel mai mare partener comercial al Armeniei. Pe lângă faptul că oferă ajutor economic de milioane de dolari, China a donat transport și logistică în sectoare de transport și sănătate ale țării. Beijingul a extins, de asemenea, cooperarea militară cu Erevan prin semnarea unui acord militar care prevedea asistență militară anuală Armeniei în valoare de 5 milioane de yeni.

Schimbarea echilibrului de putere în regiune după războiul din Ucraina a deschis noi căi și oportunități nu doar pentru ambele părți,

ci și pentru alte puteri regionale. Coridorul „Nord-Sud” – o rută care leagă Iranul de porturile maritime georgiene de la Marea Neagră prin Armenia; o cale ferată care leagă Iranul de Rusia prin Armenia și Georgia și legăturile de tranzit între Azerbaidjan și Turcia prin Armenia reprezintă puncte clare de contact pentru Beijing, Erevan, Moscova, Ankara și Teheran. Prin urmare, aceste angajamente pot accelera integrarea acestor rute de tranzit în Inițiativa One Belt, One Road, precum și pot crește influența și rolul Chinei în Caucazul de Sud.

Având în vedere potențialul în creștere al Georgiei ca țară de tranzit, China a oferit resurse semnificative pentru proiectele strategice și de infrastructură ale țării. De la începutul anilor 2000, Beijingul a investit masiv în hidrocentralele, rețelele de transport terestru, căile ferate, porturile maritime și zonele industriale libere ale Georgiei. Companiile chineze au intrat și pe piețele hoteliere, de retail și rezidențiale. Mai mult, în mai 2017 Beijingul a semnat un acord de liber schimb cu Tbilisi, devenind prima și singura țară din regiune care a încheiat un astfel de acord. Acordul include 17 secțiuni privind comerțul cu bunuri, servicii, protecția drepturilor de proprietate intelectuală, precum și comerțul electronic, concurența pe piață și protecția mediului. Prin acordul de liber schimb, Beijingul nu doar că a creat instrumente practice pentru a influența Tbilisi, ci a pus și bazele unui angajament mai profund.

Prezența geoeconomică în creștere a Chinei în regiune și schimbarea abordărilor strategice vor schimba modelele de dezvoltare regională și vor provoca modelul democratic occidental din estul Europei. Deși implicarea Chinei este în mare parte economică, ea poate escalada rapid într-una politică. Pierderea Caucazului de Sud ar putea fi în detrimentul Statelor Unite și al aliaților săi europeni, deoarece regiuni precum Caucazul de Sud se extind în rivalitatea strategică dintre Beijing și Washington.

Atualmente, Caucazul de Sud este o zonă care se confruntă cu o multitudine de probleme de ordin intern și extern, este o zonă în care se întâlnesc interesele mai multor actori. În scopul rezolvării propriilor interese, statele Caucazului de Sud recurg la utilizarea strategiilor integraționiste regionale, se implică în proiecte interregionale, dezvoltând propriile strategii naționale și de asigurare a securității.

Sarcini de autoevaluare:

1. Definiți dimensiunea geografică a spațiului caucazian.
2. Identificați specificul problemelor politice, economice, militare, sociale existente în spațiul caucazian.
3. Stabiliți strategiile statelor caucaziene privind soluționarea problemelor existente.
4. Comparați problemele prezente în Armenia, Azerbaidjan, Georgia.
5. Evaluați eforturile statelor de soluționare a problemelor existente în spațiul caucazian.
6. Înaintați scenarii privind desfășurarea evenimentelor în spațiul caucazian.

Bibliografie:

1. Balaban C-Gh. Evenimentele din Caucaz și efectele lor asupra securității Zonei Extinse a Mării Negre. În: *Impact Strategic*, 2009, nr.31, p.41-48. <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=1471>
2. *Caucazul pe Agenda Publică Europeană*. <https://ru.scribd.com/doc/254855383/Caucazul-Pe-Agenda-Publica-Europeana>
3. Enache T. *Focare de conflict în spațiul caucazian (Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno-Karabah)*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/327861/mod_resource/content/0/12.%20Enache%20Tusa%2C%20Focare%20de%20conflict%20in%20spatiul%20caucazian.pdf
4. *La plate-forme consultative régionale 3 + 3 pour le Caucase du Sud tiendra sa 2e réunion*. <https://fr.azvision.az/news/117236/-la-plate-forme-consultative-r%C3%A9gionale-3-+-3-pour-le-caucase-du-sud-tiendra-sa-2e-r%C3%A9union-.html>

5. Săgeată R. *Caucazul de Nord. Structura politică, etnică, confesională, tensiuni geopolitice*. https://www.researchgate.net/publication/282246119_Caucazul_de_Nord_Structura_politica_etnica_confesionala_tensiuni_geopolitice
6. Săgeată R. *Ciscaucazia și mizele echilibrului geostrategic din estul Bazinului Pontic*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/327866/mod_resource/content/0/Ciscaucazia_si_mizele_echilibrului_geost.pdf
7. Matei H., Negguț S., Nicolae I. *Enciclopedia statelor lumii*. București: Meronia, 2016. 447 p.
8. Марабян К.П. *Теоретические и практические основы «Стратегии национальной безопасности Республики Армения»*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/330763/mod_resource/content/0/teoreticheskie-i-prakticheskie-osnovy-strategii-natsionalnoy-bezopasnosti-respubliki-armeniya.pdf
9. *Исследование сбора данных о развитии инфраструктуры в Центральной Азии и на Кавказе (Грузия). Итоговый отчет*. Japan International Cooperation Agency (JICA) Исследовательский Институт Номура. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/487323/mod_resource/content/0/12345468.pdf
10. Петросян Т., Кукуджанова И., Меджид Ф., Степанов А. *Аналитики шести стран скептически оценили перспективы создания формата "3+3" на Южном Кавказе*. <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/369817/>

Tema 6. SPAȚIUL EST EUROPEAN – STRATEGII DE COOPERARE (CAZUL UCRAINEI ȘI AL BELARUSULUI)

Unități de conținut

1. Dimensiunea geografică a Ucrainei și a Belarusului
2. Problemele prezente în Ucraina și în Belarus (probleme politice, economie, militare, sociale)
3. Strategiile Ucrainei și ale Belarusului privind soluționarea problemelor

Obiective de referință

- să determine dimensiunea geografică a Ucrainei și a Belaruului;
- să identifice specificul problemelor în Ucraina și în Belarus;

- să stabilească strategiile Ucrainei și ale Belarusului privind soluționarea problemelor existente;
- să înainteze sugestii privind soluționarea problemelor existente în Ucraina și în Belarus;
- să prognozeze viitoarele scenarii de dezvoltare a Ucrainei și a Belarusului.

Forme și strategii de organizare a activităților didactice:

Curs teoretic. Prelegere dialogată. Dezbateri

Termeni-cheie: *Belarus, Ucraina, evoluție, spațiu euroasiatic, strategii.*

Conținut rezumativ:

Ucraina (circa 48 milioane de locuitori, dintre care 20% ruși, are o suprafață de 603 700 km² și un PIB de 203 miliarde \$) și Belarus (conform recensământului din 2018, are 12.435.807 locuitori și o suprafață de 207.595 km²) sunt două state aflate în Europa de Est. Ambele state și-au dobândit independența în 1991, ca rezultat al colapsului Uniunii Sovietice. Odată cu extinderea din 2004 a Uniunii Europene către Europa Centrală și de Est, Ucraina și Belarus au devenit cele mai mari și mai importante țări din punct de vedere politic din vecinătatea directă a UE.

Din 2004 și până în prezent în Ucraina au avut loc un șir de evenimente majore: revoluția portocalie din 2004, alegerile prezidențiale din 2010 (care s-au desfășurat în cea mai mare parte în mod democratic și pașnic) și revoluția din Piața Maidan din 2014. De la începutul anului 2014, integritatea teritorială a Ucrainei este grav amenințată. Agresiunea militară a Federației Ruse asupra Ucrainei la data de 24 februarie 2022 prin declanșarea „operațiunii speciale”, face că până în prezent armata ucraineană se află în război cu Rusia. Zonele din regiunile Donețk și Lugansk, inclusiv Peninsula Crimeea, au fost ocupate de către forțele rusești.

De la obținerea independenței în 1991, Ucraina a înregistrat o performanță economică slabă. Ratele pozitive de creștere economică de la începutul anilor 2000 au fost grav afectate de criza globală din 2008 și încă nu au revenit. De asemenea, în Ucraina predomină un climat de instabilitate politică și instituțională. După evenimentele din 2014, economia ucraineană este în declin: ramurile-cheie nu se dezvoltă, cele mai mari întreprinderi își sistează activitatea. Kievul încearcă să realizeze reforme economice, ia împrumuturi de la FMI, iar acest lucru se reflectă în cele din urmă asupra bunăstării cetățenilor: tarifele pentru serviciile comunale continuă să crească, iar salariile și pensiile rămân în continuare la un nivel redus. În ciuda eforturilor de reformă, Ucraina este percepută în continuare ca fiind cea mai coruptă țară din Europa. Grupurile de interese influențează elaborarea politicilor publice. Clanurile oligarhice, care s-au dezvoltat în mod considerabil după ce țara a devenit independentă, continuă să exercite o influență dominantă asupra economiei, a politicii și a presei din Ucraina.

Actualmente, Ucraina se confruntă cu o multitudine de probleme, printre care apa de proastă calitate; 80% din populația Ucrainei folosesc apă din surse de suprafață, iar starea ecologică a acestor ape se agravează în fiecare an. Tratarea insuficientă a apelor uzate, tratarea apei industriale de proastă calitate, saturația excesivă cu materie organică duce la faptul că astăzi aproape toate corpurile de apă ale țării sunt aproape de clasa a 3-a de poluare. Aproape 75% dintre ucraineni beau apă din Nipru, a cărei calitate devine tot mai rea. O situație dificilă privind calitatea apei potabile este astăzi în Crimeea. Cea mai critică situație a luat amploare în zona de apă a râului Svisloch.

În fiecare an, peste 6 milioane de tone de substanțe nocive și dioxid de carbon sunt eliberate în atmosfera Ucrainei. În mod tradițional, cei mai „majori” poluanți sunt întreprinderile industriale.

În ultimii ani, cantitatea de gaze reziduale eliberate în aer în orașele mari a crescut cu 50-70%. Mai mult de jumătate din substanțele nocive sunt emise în atmosferă de mașinile private: în 2009 acestea reprezentau 1,7 milioane de tone de substanțe nocive, în timp ce cantitatea totală a tuturor emisiilor auto a fost de 2,3 milioane de tone.

Obiectele activității militare și așezările militare au fost moștenite de Ucraina de la Uniunea Sovietică. Și astăzi starea celor mai multe dintre ele este deplorabilă. Sistemele și echipamentele complexului de management al apei instalațiilor și garnizoanelor Forțelor Armate ale Ucrainei sunt 90% învechite din punct de vedere moral și fizic. Ecologiștii notează că acestea lucrează cu o suprasolicitare semnificativă și reprezintă o potențială amenințare pentru mediu.

Activitatea totală a radionuclizilor care a depășit granițele centralei a 4-a a CNE de la Cernobâl la 26 aprilie 1986 și în zilele următoare după accident a depășit 300 milioane de curii. Accidentul a dus la contaminarea radioactivă a peste 145 mii de kilometri pătrați din teritoriul Ucrainei, Belarusului și al Rusiei. Peste două mii de așezări se află astăzi în teritoriile radioactive, în care trăiesc aproape un milion și jumătate de oameni.

Poluarea radioactivă este prezentă și în Belarus. Acestea sunt zone dens populate. Sunt întreprinse diverse acțiuni pentru reducerea poluării, cum ar fi monitorizarea stării apei, a alimentelor și a lemnului. Unele facilități sociale sunt decontaminate și zonele contaminate sunt reabilitate. De asemenea, se efectuează eliminarea substanțelor radioactive și a deșeurilor. Cea mai gravă problemă de mediu rămâne contaminarea radioactivă ca urmare a dezastrului de la Cernobâl, aproximativ 22% din teritoriu, unde locuiesc 2,2 milioane de oameni, existând peste 3.600 de așezări, inclusiv 27 de orașe. Această problemă este cea mai acută în regiunile Gomel și

Moghiliov, unde 68 și, respectiv, 35% din teritoriu sunt contaminate cu radionuclizi. În regiunile Brest, Grodno și Minsk, contaminarea radioactivă ocupă 13,7 și, respectiv, 5% din suprafața lor în Vitebsk – mai puțin de 1%.

Extragerea chihlimbarului și contrabanda cu el aduc venituri fabuloase bandelor criminale din ținuturile adiacente Belarusului, motivul „febrei de chihlimbar” se află în conjunctura piețelor mondiale. Nu doar ucrainenii fac bani din contrabandă, ci și producătorii de bijuterii din Polonia și China. Prețurile pietrei au crescut. Pentru Belarus, această situație este relativ nouă. În epoca sovietică, chihlimbarul nu a fost extras în țară, prioritatea fiind zăcămintele baltice. Autoritățile din Belarus au preferat procesarea hidrocarburilor rusești, care a fost mult mai rentabilă.

Politica UE privind Parteneriatul Estic, instituită în 2009, cuprinde șase state post-sovietice: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. Parteneriatul Estic a fost creat pentru a sprijini eforturile de reforme economice, sociale și politice din aceste state, cu scopul de a consolida procesul de democratizare și bună guvernare, securitatea energetică, protecția mediului și dezvoltarea socială și economică.

Evenimentele dramatice care au avut loc în Ucraina începând cu noiembrie 2013 au debutat ca un protest în favoarea UE și împotriva Deciziei președintelui de atunci, Viktor Ianukovici, de a nu semna Acordul de asociere cu UE, parafat în martie 2012. Această mișcare a dus, în cele din urmă, la o schimbare de guvern și la alegeri parlamentare (octombrie 2014), care au adus la putere partide pro-europene și pro-reformiste.

În urma mișcării Euromaidan, Rusia a anexat în mod ilegal Crimeea, în martie 2014, iar în partea de est a Ucrainei a izbucnit un conflict armat încurajat de forțe separatiste sprijinite de Rusia. În ciuda acordurilor de la Minsk, intermediare în 2015, și a stabilirii

unor formate de negociere, cum ar fi Grupul trilateral de contact (OSCE, Rusia și Ucraina) și formatul Normandia (Rusia, Ucraina, Germania și Franța), luptele ce izbucnesc periodic pun sub semnul întrebării caracterul durabil al armistițiului. UE a legat sancțiunile sale economice aplicate Rusiei de respectarea deplină de către aceasta a acordurilor de la Minsk. Sancțiunile rămân în vigoare până în prezent, fiind reînnoite periodic.

La 11 iunie 2017, pentru cetățenii ucraineni care dețin pașapoarte biometrice a intrat în vigoare regimul de călătorie fără vize în UE pentru o perioadă de până la 90 de zile, având în vedere faptul că Ucraina a îndeplinit criteriile de referință ale planului de acțiune pentru liberalizarea regimului vizelor. Acordul de asociere a intrat în vigoare la 1 septembrie 2017, după ce a fost aplicat parțial cu titlu provizoriu începând cu 1 noiembrie 2014. Una dintre pietrele de temelie ale acordului, zona de liber schimb aprofundată și cuprinzătoare (DCFTA), a devenit pe deplin operațională la 1 ianuarie 2016.

Acordul de asociere oferă noi oportunități economice atât pentru UE, precum și pentru Ucraina. UE și-a întărit poziția de cel mai important partener comercial al Ucrainei. Volumul schimburilor comerciale între cele două părți a atins cifra de 43,3 miliarde EUR în 2019, UE asigurând peste 40% din volumul comercial total al Ucrainei. Desfășurată în Ucraina în decembrie 2014, misiunea EUAM în Ucraina coordonează sprijinul internațional acordat sectorului securității civile și, pe lângă activitățile operaționale, oferă consiliere strategică autorităților ucrainene, inclusiv formare, privind modul de dezvoltare a unor servicii de securitate durabile, responsabile și eficiente, care să întărească statul de drept.

În scopul asigurării integrității teritoriale și a propriei securități, Ucraina a apelat la strategia integraționistă. În contextul crizei ruso-ucrainene, la data de 1 martie 2022 Parlamentul European

a votat cu 637 de voturi rezoluția care oferă Ucrainei o perspectivă europeană. Acest moment servește drept perspectivă europeană și obiectivul de a deveni membru cu drepturi depline al UE. În circumstanțele războiului din Ucraina, statul de țară candidată servește drept scut politic de protecție față de Rusia.

În contextul crizei ruso-ucrainene, începută în 2014, Ucraina recurge la utilizarea strategiei defensive (de apărare), scopul căreia este prezent în toate documentele oficiale – strategia securității naționale, concepția politicii externe etc.

În ultimele decenii, relațiile dintre UE și Belarus au fost uneori dificile, din cauza constantelor încălcări ale drepturilor civile și ale drepturilor omului în această țară. Cu toate acestea, în perioada 2014-2020 Belarus a afișat o atitudine aparent mai deschisă față de UE și față de Parteneriatul Estic. Relațiile sale cu țările occidentale s-au îmbunătățit. De asemenea, Belarus a jucat un rol important în calitate de țară-gază a discuțiilor privind criza din Ucraina, mediate de UE. La 25 februarie 2016, Consiliul a decis să nu prelungească măsurile restrictive ce vizau 170 de persoane și trei companii, care fuseseră deja suspendate în octombrie 2015. Consiliul a prelungit însă cu un an celelalte măsuri aflate în vigoare, inclusiv embargoul asupra armelor, înghețarea activelor și interdicția de călătorie aplicată împotriva a patru persoane despre care se presupune că ar avea legătură cu dispariția, rămasă nesoluționată, a doi politicieni din opoziție, a unui om de afaceri și a unui jurnalist. Dialogul dintre UE și Belarus privind drepturile omului a fost reluat în 2016, la inițiativa părții belaruse, runda a șasea având loc în iunie 2019. În 2016 a fost creat Grupul de coordonare UE-Belarus pentru a se pune la dispoziție un forum pentru un dialog politic la nivel de înalți experți. Belarus participă în mod activ la Parteneriatul Estic, atât la nivel bilateral, precum și în cadrul formatelor multilaterale. Sprijinul acordat Federației Ruse în anul 2022 de realizare a așa-numitei „operațiuni

speciale” pe teritoriul Ucrainei a condiționat răcirea relațiilor dintre Belarus și UE.

Spre deosebire de Ucraina, care are o orientare euroatlantistă, Belarus, imediat după colapsul URSS, și-a declarat orientarea sa filorusă. Din 2 aprilie 1996, Belarus este membru al proiectului „Uniunea Belarus-Rusia”. La 10 septembrie 2021 a avut loc o reuniune a Consiliului de Miniștri al statului Uniunii la Minsk. Astfel, s-a luat decizia de a construi un dialog bilateral activ privind aprofundarea cooperării comerciale și economice, eficientizarea acțiunilor comune coordonate în toate domeniile pentru a îmbunătăți bunăstarea popoarelor frățești ale Federației Ruse și ale Republicii Belarus. Principalele direcții de punere în aplicare a prevederilor Tratatului privind înființarea statului Uniunii pentru 2021–2023 și realizarea a 28 de programe ale Uniunii au vizat implementarea sarcinilor la scară largă pentru consolidarea integrării ruso-belaruse. Programele Uniunii prevăd următoarele domenii principale ale construcției Uniunii:

1. Convergența politicilor macroeconomice.
2. Armonizarea politicii monetare și a reglementării macroprudențiale.
3. Armonizarea reglementării valutare și a controlului valutar.
4. Armonizarea cerințelor în domeniul securității informațiilor în sectorul financiar.
5. Armonizarea normelor de reglementare a instituțiilor financiare de credit și necredit, precum și a pieței financiare în ansamblu, inclusiv asigurarea creării unor principii uniforme pentru asigurarea depozitelor.
6. Armonizarea cerințelor în domeniul combaterii legalizării (spălării) banilor și terorismului financiar (CSB/CFT) pentru sectorul financiar.

7. Integrarea sistemelor de plată în domeniul sistemelor naționale de carduri de plată, a sistemelor de mesagerie și decontare financiară, implementarea standardului internațional de raportare financiară ISO 20022, sisteme de plată rapidă, dezvoltarea tehnologiilor financiare, abordări armonizate în domeniul supravegherii și monitorizării sistemelor de plată.
8. Armonizarea cerințelor în domeniul protecției drepturilor consumatorilor de servicii financiare și ale investitorilor, precum și prevenirea practicilor neloiale pe piața financiară.
9. Integrarea sistemelor informaționale ale autorităților statului privind trasabilitatea mărfurilor.
10. Integrarea sistemelor informatice pentru etichetarea mărfurilor.
11. Armonizarea legislației fiscale și vamale și cooperarea în domeniul vamal.
12. Integrarea sistemelor informaționale ale autorităților statului în ceea ce privește controlul fitosanitar veterinar și de carantină.
13. Integrarea sistemelor informatice de control al transporturilor ale organelor de reglementare ale statului.
14. Unificarea reglementării pieței de transport.
15. Formarea unei piețe unificate de gaz.
16. Formarea de piețe unite pentru petrol și produse petroliere. Părțile au convenit să adopte un acord internațional privind unificarea piețelor de petrol și produse petroliere din Federația Rusă și Republica Belarus și armonizarea legislației naționale.
17. Formarea unei piețe unificate de energie electrică.
18. Dezvoltarea energiei nucleare.
19. Formarea unei politici agricole unificate.
20. Formarea unei politici industriale unificate.
21. Introducerea unor reguli unificate de acces la achizițiile publice.
22. Reguli uniforme în domeniul protecției consumatorilor.
23. Reguli uniforme de concurență.

24. Unificarea cerințelor pentru organizarea și implementarea activităților de tranzacționare.
25. Unificarea reglementării contabile și întocmirea situațiilor (financiare) contabile.
26. Formarea unor principii uniforme pentru funcționarea unei piețe unice de comunicații și informatizare.
27. Unificarea legislației în domeniul turismului.
28. Urmărirea unei politici coordonate în sfera socială și a muncii.

Astfel, deși ambele state fac parte din arealul euroasiatic, pe lângă problemele comune cu care se confruntă, Ucraina și Belarus mai au și probleme diferite, în special cele ce vizează integritatea teritorială. De asemenea, în raport cu marii jucători precum UE, NATO și Federația Rusă, statele își au specificul lor de colaborare, recurgând la un anumit set de strategii.

Sarcini de autoevaluare:

1. Determinați dimensiunea geografică a Ucrainei și a Belarusului.
2. Identificați specificul problemelor existente în Ucraina și în Belarus.
3. Stabiliți strategiile Ucrainei și ale Belarusului privind soluționarea problemelor existente.
4. Înaintați sugestii privind soluționarea problemelor prezente în Ucraina și în Belarus.
5. Prognozați viitoarele scenarii de dezvoltare a Ucrainei și a Belarusului.

Bibliografie:

1. Analiză. *Integrarea Ucrainei, Georgiei și a Republicii Moldova în UE în timp de război: quo vadis?* <https://agora.md/stiri/99539/analiza-integrarea-ucrainei-georgiei-si-a-republicii-moldova-in-ue-in-timp-de-razboi-quo-vadis>
2. Matei H., Negguț S., Nicolae I. *Enciclopedia statelor lumii*. București: Meronia, 2016. 447 p.

3. Tăbîrță I., Berbeca V. *Proiectul CSI: Anatomia unui eșec*. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Siciale (IDIS) „Viitorul”. Chișinău, 2009. 55 p.
4. *Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*. Commission of the European Communities, COM (2003) 104 final, Brussels, 11 March 2003.
5. *Wider Europe: Commission to strengthen cross-border cooperation with new neighbours* // IP/03/922, date: 01/07/2003. Brussels, July 1, 2003.
6. *В ногу со временем. А лучшие — на шаг впереди: Интервью министра иностранных дел Республики Беларусь Сергея Мартынова Вестнику ВЭС "Восток+Запад"*.
// <http://www.mfa.gov.by/rus/index.php?d=publications/smi&id=18>.
7. *Послання Президента України до Верховної Ради України "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки"*
// <<http://www.mfa.gov.ua/integration>>. 12.09.2004.
8. *Программы помощи Европейского Союза и сотрудничество Беларуси с ЕС*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/308315/mod_resource/content/0/eu_belarussian_cooperation_programme_ru.pdf
9. *Совместное заявление Председателя Правительства Российской Федерации и Премьер-министра Республики Беларусь о текущем развитии и дальнейших шагах по углублению интеграционных процессов в рамках Союзного государства*. <http://government.ru/news/43234/>
10. *Стратегия для Беларуси*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/324044/mod_resource/content/0/belarus-russian.pdf

Tema 7. LOCUL ȘI ROLUL REPUBLICII MOLDOVA ÎN SPAȚIUL EUROASIATIC

Unități de conținut

1. Aspecte ale cooperării Republicii Moldova în spațiul euroasiatic
2. Interesele Republicii Moldova în relațiile cu statele membre ale UE
3. Strategiile Republicii Moldova de cooperare cu UE și CSI

Obiective de referință

- să determine principalele aspecte ale cooperării Republicii Moldova în spațiul euroasiatic;
- să identifice interesele Republicii Moldova în relațiile cu statele membre ale UE;
- să stabilească principalele priorități de cooperare a Republicii Moldova cu statele UE și CSI;
- să analizeze strategiile de cooperare a Republicii Moldova cu statele CSI;
- să înainteze strategii/soșuții privind eficientizarea cooperării Republicii Moldova cu statele UE și CSI.

Forme și strategii de organizare a activităților didactice:

Curs teoretic. Prelegere dialogată. Dezbateri

Termeni-cheie: *conflict, zonă conflictogenă, spațiu euroasiatic.*

Conținut rezumativ:

Find amplasată în Sud-Estul Europei Centrale, Republica Moldova este un stat care dispune de o suprafață de 33 851 km² și un număr de 2 998 235 de locuitori (conform recensământului din 2014). Are drept vecini state precum România la vest și Ucraina la nord-est.

Printre cele mai grave probleme cu care se confruntă Republica Moldova se înscrie în primul rând integritatea teritorială – prezența în zona estică a țării a trupelor militare ale Federației Ruse. Alte probleme stringente sunt depopularea și dependența energetică masivă față de Federația Rusă. Scandalurile de corupție, inclusiv dispariția fără urmă a unui miliard de dolari din trei bănci, paralizează dezvoltarea economică. Sărăcia a făcut ca o treime din populația Republicii Moldova, adică 1,5 milioane din 3 milioane și jumătate de locuitori, să plece în Occident sau în Rusia. Diverse surse autorizate – Națiunile Unite, Banca Mondială, Enciclopedia Britanică – spun că populația Republicii Moldova numără între 3,3 și

4 milioane de locuitori. Datele oficiale de la Chișinău vorbesc despre un număr (fără Transnistria) de 3,5 milioane de cetățeni – în scădere continuă timp de 30 de ani.

Peste o treime din populația Republicii Moldova a emigrat în ultimii 10 ani. Exodul este unul dintre cele mai mari din lume, în vreme de pace. Mulți lucrători calificați din varii domenii renunță la carierele pentru care s-au pregătit și muncesc orice altceva în Occident pentru venituri mai mari. Venitul anual pe cap de locuitor în Moldova este foarte mic, de sub 2.000 de euro.

În ultimii 30 de ani, scăderea populației Republicii Moldova se apropie de 40 de procente. Peste jumătate de milion de oameni lucrează și în Federația Rusă, mai ales în metropolele Moscova și Sankt Petersburg. Cauza este legată de incapacitatea statului de a oferi servicii de sănătate, educație, transport, locuri de muncă. Astfel, migrația a atins un volum critic pentru perspectiva de dezvoltare a Moldovei. De asemenea, printre problemele majore cu care se confruntă Republica Moldova în prezent este șomajul, prezența corupției, guvernarea rea și inflația.

Aspecte ale cooperării Republicii Moldova în spațiul euroasiatic

La 27 august 2021, Republica Moldova a sărbătorit cea de-a 30-a aniversare de la adoptarea Declarației de Independență. Republica Moldova ar putea avea șansa să-și actualizeze obiectivele de politică externă care să poată contribui la transformarea Republicii Moldova într-un stat mai bine guvernat, mai democratic și mai prosper.

Dezintegrarea URSS și situația complicată care s-a creat în fostele republici unionale, devenite state independente, le-a determinat să caute, pe lângă Comunitatea Statelor Independente (CSI) creată de Rusia, noi forme de integrare în grupuri mai mari sau mai mici de state. Organizația pentru democrație și dezvoltare

economică GUAM (denumirea derivă de la prima literă a numelui statelor care au întemeiat-o – Gruzia, Ucraina, Azerbaidjan, Moldova) se prezintă ca unul dintre modelele de integrare a fostelor republici unionale. Caracteristic pentru statele din GUAM este că ele toate erau orientate spre integrare europeană și promovau o politică îndreptată spre a minimaliza dependența de resursele energetice și economia Rusiei. Conform unor aprecieri, anume dorința de a ieși din zona de crize social-economice a determinat atitudinea generală a populației țărilor GUAM spre integrarea europeană.

Întemeiată pe 10 octombrie 1997 ca o structură regională a patru state: Gruzia, Ucraina, Azerbaidjan și Moldova (de unde și denumirea GUAM), la summitul de la Kiev care a avut loc între 22 și 23 mai 2006 GUAM a fost reorganizată din structură regională în structură internațională și a început să se numească Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică – GUAM. Sediul organizației devine capitala Ucrainei. Organizația este apreciată și ca un proiect de integrare alternativă a CSI în spațiul post-sovietic.

Interesele Republicii Moldova în relațiile cu statele membre ale UE

De peste două decenii, politica externă a Republicii Moldova a fost ghidată de obiectivul integrării europene. Integrarea europeană constituie prioritatea politicii interne și externe a statului. Politica de integrare europeană a Republicii Moldova se bazează pe doi piloni:

- 1 – implementarea Planului de Acțiuni Moldova – UE;
- 2 – examinarea posibilităților Republicii Moldova de participare la toate inițiativele regionale din cadrul Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, al Procesului de Cooperare în cadrul Europei de Sud-Est (PCESE) și al Acordului CEFTA.

Acestea sunt două direcții principale ale procesului de integrare europeană a Republicii Moldova care pot să se suprapună și să se completeze reciproc.

Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC) reprezintă cadrul legal pentru cooperarea dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Acordul a fost semnat la 28 noiembrie 1994 și a intrat în vigoare la 1 iulie 1998 pentru o durată de 10 ani. Acordul respectiv reprezintă baza pentru colaborare cu UE în sectoarele politic, comercial, economic, juridic, cultural și științific și are drept obiectiv sprijinirea Republicii Moldova întru atingerea următoarelor obiective:

- Consolidarea democrației și supremației legii, garantarea protecției drepturilor omului și ale minorităților prin crearea unui cadru adecvat pentru dialog politic;
- Dezvoltarea economiei și finalizarea procesului de tranziție la economia de piață prin promovarea schimbului comercial, a investițiilor și a relațiilor economice favorabile. Relațiile UE-Moldova sunt instituționalizate prin crearea a trei structuri responsabile pentru dezvoltarea dialogului politic și monitorizarea APC în cadrul Consiliului de Cooperare, al Comitetului de Cooperare și al Subcomitetelor de Cooperare.

La 30 decembrie 2004, Parlamentul Republicii Moldova a ratificat Protocolul Adițional APC dintre Comunitatea Europeană și Statele Membre, luând în considerare aderarea la UE a zece state noi. Odată cu lansarea Politicii de Vecinătate Europeană, cu scopul evitării distanțării dintre UE și vecinătatea acesteia și întru promovarea beneficiilor determinate de extindere, a păcii, stabilității, dezvoltării durabile în afara hotarelor UE, Uniunea Europeană intenționează să semneze Planuri de Acțiuni cu statele vecine. Republica Moldova a semnat Planul de Acțiuni Moldova-UE la 22 februarie 2005, la Bruxelles. Planul de Acțiuni Moldova-UE reprezintă un document care conține obiectivele strategice și acțiuni specifice pentru atingerea acestora.

Parteneriatele strategice speciale cu România și Ucraina au fost relansate. România a fost printre primele țări UE care a oferit sprijin consecvent pentru a răspunde nevoilor de criză pandemică și a furnizat primele loturi de vaccinuri anti-COVID-19. A fost restabilit dialogul politic la nivel înalt cu UE și cu statele sale membre, inclusiv cu Franța și Germania, urmărind promovarea asocierii politice și integrării economice, dar și sprijinirea agendei pro-reformă a Președintei. Instalarea noii administrații la Casa Albă oferă un potențial mare pentru modernizarea parteneriatului bilateral cu SUA, care s-ar putea baza pe un sprijin și mai puternic pentru securitatea Republicii Moldova, dezvoltarea economică, statul de drept și eforturile anticorupție.

Cu toate acestea, consecvența acestei politici pro-europene a avut de suferit din cauza corupției la nivel înalt, a practicilor antieuropene din politica internă și, uneori, a atacurilor deschise împotriva UE din partea unor actori politici influenți. Frauda bancară a scos în evidență probleme sistemice de corupție și a redus considerabil așteptările mari ale cetățenilor. Începând cu anul 2015, UE și alți parteneri de dezvoltare au început să aplice o condiționalitate mai strictă, legată de rezultatele procesului de reformă, respectarea democrației, statului de drept și drepturilor omului. Aceasta a fost o pârghie importantă pentru a responsabiliza elitele de la guvernare să revină la cursul reformelor, aplicând sancțiuni atunci când au fost încălcate principiile democratice.

Strategiile Republicii Moldova de cooperare cu UE și CSI

Europa de Sud-Est (ESE) rămâne principala sursă de instabilitate în spațiul european. Este unica regiune europeană în care problemele ce țin de securitatea clasică militară sunt foarte actuale, ceea ce nu mai este valabil pentru alte părți ale continentului.

Cadrul instituțional de cooperare regională și interacțiune cu UE sau NATO este relativ dezvoltat (în termeni cantitativi, mai

curând): procesul Royaumont (pentru Relații de Bună Vecinătate, Stabilitate, Securitate și Cooperare în Sud-Estul Europei), Procesul de Cooperare Sud-Est Europeană (SEECp), Inițiativa privind Cooperarea în Sud-Estul Europei (SECI), Inițiativa NATO pentru Europa de Sud-Est (SEEL), Procesul de Stabilizare și Asociere (PSA), Procesul Miniștrilor Apărării din Europa de Sud-Est (South East Defence Ministers process – SEDM), Forța Multinațională de Pace din Sud-Estul Europei (MPFSEE); mai există și cooperarea în cadrul unor structuri europene mai largi – OSCE, PpP, EAPC, Inițiativa Central-Europeană (ICE) etc.

Pe lângă importante similități dintre statele sud-est europene, există și o evidentă asimetrie în ceea ce privește nivelul de relații cu UE și NATO. Astfel, România, Bulgaria, Macedonia și Albania sunt recunoscute oficial ca state candidate la aderarea la NATO. Bulgaria și România sunt state asociate la UE din 1995 și din decembrie 1999 poartă negocieri de aderare la UE (au aderat la 1 ianuarie 2007). Macedonia, Croația și Albania au semnat Acorduri de Stabilizare și Asociere cu UE care, de asemenea, le acordă perspectivă clară de aderare la Uniune, iar Iugoslavia și Bosnia urmează să fie incluse în Procesul de Stabilizare și Asociere. A fost lansat Parteneriatul Estic ce include Republica Moldova, Ucraina, Armenia, Azerbaidjan, Georgia și Belarus. O cooperare strânsă cu Uniunea Europeană nu înseamnă în detrimentul relațiilor cu alte țări, fie ele din Vest, din Est, din Nord.

Politica Moldovei în procesele din Sud-Estul Europei este destul de inconsecventă. Formal, Republica Moldova este membru al Pactului de Stabilitate, însă avantajele acestui statut sunt în mare parte nevalorificate. Există o tendință de a subestima importanța prezenței politice a Moldovei în Sud-Estul Europei. Or, eforturile de promovare a intereselor economice ale țării nu vor da niciodată rezultatul dorit dacă Moldova neglijează și alte aspecte ale

colaborării în regiunea respectivă – politică, umanitară sau de securitate. Bunele relații cu vecinii trebuie realizate în practică, nu în declarații. Dacă acest handicap nu este depășit sau chiar este agravat din cauza situației interne precare, atunci Moldova poate fi definitiv izolată de întreg spațiul din Estul și Sud-Estul Europei, proces care a și demarat deja, dar deocamdată nu este ireversibil.

Republica Moldova este implicată în următoarele Acorduri Comerciale: EU DCTF, EFTA, Turcia, CEFTA, Uniunea Vamală cu Rusia, Belarus și Kazahstan. Economiiile din Balcanii de Vest (The Western Balkan) și Moldova sunt, de asemenea, beneficiari ai Sistemului General de Preferințe (GSP) din SUA și Japonia.

Strategia pentru Europa de Sud-Est 2030, elaborată în prezent de către Consiliul Regional pentru Cooperare al Europei de Sud-Est, este documentul ce asigură o politică de conectivitate regională, care are ca obiectiv general atingerea unei creșteri economice durabile la nivel regional, pentru a reduce sărăcia și inegalitățile, pentru a îmbunătăți incluziunea socială, a încetini procesul depopulării regiunilor, prin îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Întrucât Republica Moldova este membră în cadrul Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECF), în procesul de elaborare sunt implicate și autoritățile RM, inclusiv Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA). Printre domeniile prioritare prezente în Strategie este reflectat și cel al dezvoltării regionale. Obiectivul Strategiei SEE 2030 este de a atinge o creștere economică durabilă la nivel regional, pentru a reduce sărăcia și inegalitățile, pentru a îmbunătăți incluziunea socială, a încetini procesul depopulării regiunilor prin îmbunătățirea calității vieții pentru cetățenii săi. Ariile prioritare de intervenție pentru perioada inițială de implementare a SEE 2030 (faza de pornire a SEE 2030) sunt următoarele: aria prioritară 1 (AP1): Creștere economică durabilă. Evaluarea: Regiunea Europei de Sud-Est are un potențial semnificativ în

creșterea economică. Este importantă focusarea pe anumite domenii, precum crearea unui comerț și export cât mai diversificat, a unei conectivități sporite la transport, reducerea emigrației din regiune, susținerea capitalului uman și, nu în ultimul rând, dezvoltarea potențialului sectorului privat, ceea ce va fi un domeniu prioritar.

În acest context, merită atenție și Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030”, care definește politica Guvernului Republicii Moldova în domeniul educației, descrie mecanismul de realizare a acesteia în perioada anilor 2021-2030 și precizează impactul așteptat asupra statului și a societății. În rezultatul implementării Strategiei de dezvoltare „Educația 2030”, sistemul național de educație în 2030 va putea oferi educație de înaltă calitate, incluzivă și echitabilă tuturor cetățenilor pe tot parcursul vieții, la toate nivelurile de învățământ, va corespunde necesităților celor ce învață și ale societății, va deveni mai rezistent, flexibil, oferind educație fără întreruperi în condițiile mereu schimbătoare de ordin social, economic, demografic, va deveni un factor real de asigurare a dezvoltării durabile, sociale și economice, prin formarea resurselor umane de calitate și va constitui un factor esențial pentru dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere.

În Republica Moldova, educația reprezintă o prioritate națională, factorul de bază în crearea și transmiterea de noi cunoștințe și valori general-umane, în dezvoltarea capitalului uman, în formarea conștiinței și identității naționale, în promovarea aspirațiilor de integrare europeană, cu rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Republica Moldova promovează o politică educațională racordată la politicile educaționale europene, relevantă problemelor și nevoilor actuale ale sistemului educațional și ale beneficiarilor acestuia.

Capacitatea statelor est-europene de a colabora este o condiție absolută pentru reușita Pactului de Stabilitate (PSESE), dar și un semnal important pentru inițiatorii acestui proces privind maturitatea politică a statelor-beneficiare, printre care se numără și Moldova. De percepția acestui fapt depind și șansele statelor de a promova anumite proiecte economice.

Agresiunea militară a Federației Ruse asupra Ucrainei la data de 24 februarie 2022 a accelerat relațiile dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Republica Moldova și-a depus oficial cererea de aderare la Uniunea Europeană la 3 martie 2022. Acest pas marchează o schimbare semnificativă în relațiile dintre Republica Moldova și UE, întrucât și Republica Moldova a demarat în mod oficial procesul de aderare la UE. Această evoluție a relațiilor va avea un efect semnificativ asupra cerințelor UE pentru Republica Moldova și asupra abordării Republicii Moldova de către Uniunea Europeană. După primirea cererii Moldovei, Consiliul a invitat Comisia Europeană să prezinte avizul său privind cererea Moldovei, ca prim pas al UE în procesul de aderare. Data de 19 mai 2022 pentru Republica Moldova este una importantă. Este data când Parlamentul European a adoptat raportul anual privind implementarea Acordului de Asociere UE-Republica Moldova, cu 512 voturi pentru, 43 de voturi împotriva și 39 de abțineri. Raportul include un apel la Uniunea Europeană să furnizeze mai mult sprijin strategic Moldovei după depunerea cererii de aderare la blocul comunitar. Astfel, Republica Moldova a primit, în data de 23 iunie 2022, statutul de țară candidată pentru aderarea la Uniunea Europeană. Acest statut nu oferă calitatea de stat membru al UE, întrucât e nevoie ca Republica Moldova să îndeplinească o serie de condiții de aderare, precum și să aplice legislația europeană în toate domeniile.

Sarcini de autoevaluare:

1. Determinați principalele aspecte ale cooperării Republicii Moldova în spațiul euroasiatic.
2. Identificați interesele Republicii Moldova în relațiile cu statele membre ale UE.
3. Stabiliți principalele priorități de cooperare a Republicii Moldova cu statele UE și CSI.
4. Analizați strategiile de cooperare ale Republicii Moldova cu statele CSI.
5. Înaunțați strategii/soluții privind eficientizarea cooperării Republicii Moldova cu statele UE și CSI.

Bibliografie:

1. *Aspecte ale conflictului transnistrean*. Chișinău: IPP, 2001. 140 p.
2. Cebotari S., Saca V., Coropcian I. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste*. Chișinău: Institutul Militar al Forțelor Armate, 2008. 180 p.
3. Cebotari S. Strategiile Federației Ruse de menținere a sferei de influență în spațiul est-european. În: *Moldoscopie (probleme de analiză politică)*, nr.3(LXII). Chișinău: CEP USM, 2015, p.142-158.
4. Cebotari S. Politica de vecinătate a Federației Ruse. Câteva repere. În: *Studia Securitatis* (Sibiu, România), 2015, nr.1, p.53-69.
5. Cebotari S. Evoluția politicii externe și a interesului național al Federației Ruse în contextul noilor metamorfoze geopolitice. În: *Studia Securitatis* (Sibiu, România), 2014, nr.3, p.64-78.
6. *Cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană – pașii următori și provocări*. <https://eu4moldova.eu/ro/cererea-de-aderare-a-republicii-moldova-la-uniunea-europeana-pasi-urmatorii-si-provocari/>
7. Chirtoc I. *Sprijin masiv din partea Parlamentului European pentru aderarea Republicii Moldova la UE. Rezoluția privind statutul de țară candidată*. <https://ziare.com/razboi-ucraina-rusia/aderare-ue-republica-moldova-parlamentul-european-1741909>
8. Cojocaru Gh. *Politica externă a Republicii Moldova*. Chișinău: Civitas, 2001, p.123.

9. *Conceptul Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030” și al Programului de implementare.* https://mecc.gov.md/sites/default/files/concept_strategie_program_de_implementare_educatia_2030.pdf
10. Leancă I. *Evoluția relațiilor externe. Tranziția: retrospective și perspective.* Chișinău: Gunivas, 2002, p.364.
11. *Statutul de candidat la aderare ar fi ideea națională care ar coagula moldovenii.* <https://www.dw.com/ro/statutul-de-candidat-la-aderare-ar-fi-ideea-na%C8%9Bional%C4%83-care-ar-coagula-moldovenii/a-61837566>
12. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990 – 1998).* Vol.22. Chișinău: MOLDPRES, 1999, p.9.
13. *Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1101 din 14.11.2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023 și a Planurilor de acțiuni privind implementarea acesteia.* https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128214&lang=ro

CONȚINUTUL ORELOR DE SEMINAR

Tema 1. INTRODUCERE ÎN OBIECTUL DE STUDII

Sarcini de evaluare/autoevaluare curentă:

1. Definiți principalele surse privind cercetarea strategiilor de cooperare în spațiul euroasiatic.
2. Determinați tezele principale cu referire la strategiile de cooperare în spațiul euroasiatic.
3. Identificați caracteristicile principale ale spațiului integraționist euroasiatic.
4. Stabiliți principalele strategii de colaborare prezente în arealul euroasiatic.
5. Evaluați principalele tendințe în spațiul euroasiatic.
6. Înaunțați scenariile de dezvoltare a spațiului euroasiatic.

Strategii și forme de organizare a activității didactice:

Strategii expositive (expunerea subiectelor de problemă). Strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea consecutivă, explicarea teleologică). Strategii prioritare bazate pe acțiunea de cercetare (învățare prin descoperire dirijată, descoperirea deductivă). Forme de organizare a activității didactice – preponderent frontale, în baza discuțiilor.

Strategii și sarcini de lucru individual pentru seminar:

Elaborarea aplicativă – realizarea analizei de cartografiere a spațiului euroasiatic. Analiza principalelor surse cu referire la cercetarea spațiului euroasiatic. Determinarea tezelor principale cu referire la strategiile de cooperare în spațiul euroasiatic, precum și determinarea caracteristicilor principale ale spațiului integraționist euroasiatic.

Evaluarea tendințelor prezente centrifuge și centripete în spațiul euroasiatic. Elaborarea unor scenarii privind dezvoltarea spațiului euroasiatic.

Bibliografie:

1. Filimon A. *Stratfor: Eurasia, un concept incert inventat de Rusia pentru Rusia*. https://moldova-suverana.md/article/stratfor-eurasia-un-concept-incert-inventat-de-rusia-pentru-rusia_11463
2. Hann C. *A Concept of Eurasia*. https://pure.mpg.de/rest/items/item_2270528_4/component/file_2281846/content
3. Krickovic A., Pellicciar I. *From “Greater Europe” to “Greater Eurasia” : Status concerns and the evolution of Russia’s approach to alignment and regional integration*. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1879366521998808>
4. Netzahualcoyotzi R., Furlong A. *Geopolitics and Eurasia*. <http://www.scielo.org.co/pdf/sdn/v3nspe3/2027-5692-sdn-3-spe3-47.pdf>
5. Nugraha A. *Neo-Eurasianism in Russian Foreign Policy: Echoes from the Past or Compromise with the Future?* <http://journal.unair.ac.id/download-fullpapers-jgs82772ff7f0full.pdf>
6. Pifer S. *Russia and Eurasia*. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/10_global_trends_russia_eurasia_pifer.pdf
7. Sengupta A. *Heartlands of Eurasia. The Geopolitics of Political Space*. Lexington Books. 220 p.
8. Михайленко А. Россия и СНГ: как жить дальше? În: *Международная Экономика и Международные Отношения*, 1997, №10.
9. Москвин Л. СНГ: между прошлым и будущим. În: *Вестник Московского Государственного Университета «Политические науки»*, серия 12, 1997, №5.
10. *Процессы евразийской интеграции: социально-политическое измерение: Монография /Под общ. ред. Г.И. Осадчей. Москва: Библио-глобус, 2018. 374 с.*
11. Рябов А. *Постсоветское пространство: факторы и циклы развития*. https://www.imemo.ru/files/File/magazines/rossia_i_novay/2018_03/Ryabov_Post_sovetskoye.pdf

12. Шумский Н. Интеграция в СНГ: проблемы и перспективы. În: *Международная Экономика и Международные Отношения*, 1999, №11. <http://www.e-democracy.md/coments/political/20050911>

Teme pentru lucrul individual și în grup:

1. Particularitățile spațiului euroasiatic.
2. Evoluția conceptului de „eurosianism”.
3. Tipologia strategiilor de cooperare în spațiul euroasiatic.
4. Elaborarea unei scheme privind procesele centrifuge/centripete din spațiul euroasiatic.
5. Înaintarea unor scenarii futurologice cu referire la evoluția spațiului euroasiatic.

Tema 2. SPAȚIUL EUROASIATIC – STRATEGII DE COOPERARE

Sarcini de evaluare/autoevaluare curentă:

1. Definiți specificul cooperării economice în spațiul euroasiatic.
2. Determinați proiectele privind cooperarea în domeniul securității.
3. Identificați specificul problemelor economice în spațiul euroasiatic.
4. Stabiliți strategiile privind soluționarea problemelor economice în spațiul euroasiatic.
5. Analizați specificul cooperării în domeniul securității în spațiul euroasiatic.
6. Înaintați sugestii privind soluționarea problemelor economice în spațiul euroasiatic.
7. Evaluați gradul de cooperare în spațiul euroasiatic.

Strategii și forme de organizare a activității didactice:

Strategii expositive (expunerea subiectelor de problemă). Strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea consecutivă, explicarea

teleologică). Strategii prioritare bazate pe acțiunea de cercetare (învățare prin descoperire dirijată, descoperirea deductivă). Forme de organizare a activității didactice – preponderent frontale, în baza discuțiilor.

Strategii și sarcini de lucru individual pentru seminar:

Examinarea specificului cooperării în spațiul euroasiatic. Determinarea proiectelor privind cooperarea în domeniul securității economice, energetice. Fiecare masterand poate să-și aleagă o organizație (*Organizația Tratatului de Securitate Colectivă, Cooperarea economică în spațiul post-sovietic – cauzele și eficacitatea acestei cooperări, Tratatul Uniunii Economice, Zona Comerțului Liber, Uniunea Vamală, Uniunea Economică Euroasiatică*) și să identifice specificul cooperării statelor în cadrul acestor proiecte. Evaluarea gradului de cooperare în cadrul acestor proiecte regionale/ subregionale.

Bibliografie:

1. Burdelnîi E., Teosa V. *Republica Moldova – CSI: unele reflecții asupra problemelor și perspectivelor de interacțiune*. În: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Seria „Științe socioumanistice”, vol.II. Chișinău: CE USM, 2003, p.433.
2. *Federația Rusă – elemente cheie ale participării la OCS (Organizația de Cooperare de la Shanghai), Consiliul NATO-Rusia, BRIC (Brazilia, Rusia, India, China) și posibilele influențe în Asia Centrală și Caucaz, cu repercusiuni asupra României*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/federatia_rusa_elemente_cheie.pdf
3. Libman A., Vinokurov E. *Regional integration and economic convergence in the post-Soviet space: Experience of the decade of growth*. https://mpr.aub.uni-muenchen.de/21594/1/MPRApaper_21594.pdf%3B
4. Tăbîrță I, Berbeca V. Proiectul CSI: anatomia unui eșec. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”, In: *Politici Publice*, 2009, nr.7.

5. *ЕЭК и Ассамблея народов Евразии подписали Программу стратегического партнерства на 2022-2025 годы в рамках Евразийского экономического форума.* <https://e-cis.info/news/568/100629/>
6. Косов Ю., Торопыгин А. *Содружество независимых государств. Институты, интеграционные процессы, конфликты.* Москва: АСПЕКТ ПРЕСС, 2009.
7. *Опубликованы стратегические направления развития евразийской экономической интеграции до 2025 года.* <https://infragreen.ru/greeneaeu/135031>
8. *О Стратегии развития ШОС до 2025 года. Решение от 29 мая 2020 года о Стратегии экономического развития Содружества.* <http://rus.sectsc.org/news/20150711/11817.html>
9. *Соглашение о создании Содружества независимых государств / http://www.cis.minsk.by/main.aspx?uid=176*
10. *Соглашение от 15 апреля 1994 года о создании зоны свободной торговли.* <http://www.consultant.ru/online/base/?req=doc;base=LAW;n=3635>
11. *Стратегия развития Шанхайской Организации Сотрудничества до 2025 года* (г.Уфа, 10 июля 2015 года). https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=33755348&pos=9;-47#pos=9;-47
12. Тиммерманн Х. Процессы дезинтеграции и реорганизации СНГ
Îн: *Международная Экономика и Международные Отношения*, 1998, №12.

Теме pentru lucrul individual și în grup:

1. Elaborarea unei prezentări PPT privind proiectele de cooperare prezente în spațiul euroasiatic.
2. Elaborarea referatului „Rolul Organizației Tratatului de Securitate Colectivă în asigurarea securității regionale”.
3. Efectuarea unei comparații (sub formă de tabel) privind specificul cooperării în cadrul proiectelor din spațiul euroasiatic: Tratatul Uniunii Economice, Zona Comerțului Liber, Uniunea Vamală și Uniunea Economică Eurasiatică.

Tema 3. FEDERAȚIA RUSĂ – DIMENSIUNILE STRATEGICE ALE COOPERĂRII

Sarcini de evaluare/autoevaluare curentă:

1. Determinați dimensiunea geografică a Federației Ruse.
2. Stabiliți specificul problemelor existente în Federația Rusă.
3. Identificați strategiile Federației Ruse privind soluționarea problemelor existente.
4. Înaintați sugestii privind soluționarea problemelor existente în Federația Rusă.
5. Prognozați scenariul privind viitorul Federației Ruse.

Strategii și forme de organizare a activității didactice:

Strategii expositive (expunerea subiectelor de problemă). Strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea consecutivă, explicarea teleologică). Strategii prioritar bazate pe acțiunea de cercetare (învățare prin descoperire dirijată, descoperirea deductivă). Forme de organizare a activității didactice – preponderent frontale, în baza discuțiilor.

Strategii și sarcini de lucru individual pentru seminar:

Elaborarea unei cercetări în grup cu referire la dimensiunea geografică a Federației Ruse. Examinarea rolului Federației Ruse în arealul euroasiatic. Examinarea problemelor politice, economice, sociale ale Federației Ruse. Identificarea strategiilor Federației Ruse privind soluționarea problemelor politice, economice, energetice, sociale.

Bibliografie:

1. Alcaro R. *West-Russia relations in light of the Ukraine crisis*. https://www.iai.it/sites/default/files/iairp_18.pdf
2. Cebotari S., Sacă V., Coropceanu I. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste*. Chișinău: Institutul Militar al Forțelor Armate, 2008. 180 p.

3. Cebotari S. Strategiile Federației Ruse de menținere a sferei de influență în spațiul est-european. În: *Moldoscopia (probleme de analiză politică)*, nr.3(LXII). Chișinău: CEP USM, 2015, p.142-158.
4. Chifu Iu. *Spațiul post-sovietic în căutarea identității*. București: Politeia, SNSPA, 2005.
5. Cioroianu A. *Geopolitica Matrioșkăi. Rusia postsovietică în noua ordine mondială*. București: Curtea Veche, 2009.
6. Clichici D. *Parteneriatul strategic între Federația Rusă și China*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/505591/mod_resource/content/0/3365-1493031014.pdf
7. Cucu I., Cucu C. Transformarea geopolitică a statelor ex-sovietice și implicațiile probabile. În: *Geopolitica* (București), Anul IV, 2006, nr.16-17.
8. *Federația Rusă – elemente-cheie ale participării în OCS (Organizația de Cooperare de la Shanghai), Consiliul NATO-Rusia, BRIC (Brazilia, Rusia, India, China) și posibilele influențe în Asia Centrală și Caucaz, cu repercusiuni asupra României*. București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2010. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/505592/mod_resource/content/0/federatia_rusa_elemente_cheie.pdf
9. Matei H., Neguț S., Nicolae I. *Enciclopedia statelor lumii*. București: Meronia, 2016. 447 p.
10. Nugraha A. *Neo-Eurasianism in Russian Foreign Policy: Echoes from the Past or Compromise with the Future?* <http://journal.unair.ac.id/download-fullpapers-jgs82772ff7f0full.pdf>

Teme pentru lucrul individual și în grup:

1. Prezentarea sub formă de PPT a dimensiunii geografice a Federației Ruse.
2. Elaborarea unui tabel privind prezența problemelor de ordin intern prezente în Federația Rusă.
3. Elaborarea unui tabel privind prezența problemelor externe în Federația Rusă.
4. Elaborarea unui referat „Strategiile Federației Ruse privind soluționarea problemelor externe”.

Tema 4. STRATEGII DE COOPERARE ÎN SPAȚIUL CENTRAL-ASIATIC

Sarcini de evaluare/autoevaluare curentă:

1. Determinați dimensiunea geografică a spațiului central-asiatic.
2. Identificați specificul problemelor în spațiul central-asiatic.
3. Comparați problemele prezente în statele din arealul central-asiatic.
4. Stabiliți strategiile privind soluționarea problemelor existente în spațiul central-asiatic.
5. Înaunțați sugestii privind soluționarea problemelor prezente în spațiul central-asiatic.

Strategii și forme de organizare a activității didactice:

Strategii expositive (expunerea subiectelor de problemă). Strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea consecutivă, explicarea teleologică). Strategii prioritar bazate pe acțiunea de cercetare (învățare prin descoperire dirijată, descoperirea deductivă). Forme de organizare a activității didactice – preponderent frontale, în baza discuțiilor.

Strategii și sarcini de lucru individual pentru seminar:

Elaborarea unei cercetări în grup cu referire la dimensiunea geografică a spațiului central-asiatic. Examinarea problemelor politice, militare, economice, sociale prezente în spațiul central-asiatic. Identificarea strategiilor de cooperare a statelor din spațiul central-asiatic. Stabilirea intereselor actorilor /centre de putere în spațiul central-asiatic.

Bibliografie:

1. *Asia Centrală: Consiliul adoptă o nouă strategie a UE privind această regiune.* <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2019/06/17/central-asia-council-adopts-a-new-eu-strategy-for-the-region/>

2. *Asia Centrală: evoluții, provocări, strategii, perspective.*
https://www.academia.edu/34745031/ASIA_CENTRAL%C3%83_EVOLU%C3%9EII_PROVOC%C3%83RI_STRATEGII_PERSPECTIVE
3. Matei H., Neguț S., Nicolae I. *Enciclopedia statelor lumii.* București: Meronia, 2016. 447 p.
4. Акунова Г.Ч. *Страны Центральной Азии: трудности на пути сближения.* https://www.postsovietarea.com/jour/article/view/257?locale=ru_RU
5. Быстрова А.К. *Проблемы глобальной инфраструктуры в центральноазиатском регионе. Оптимизация роли России.*
https://moodle.usm.md/pluginfile.php/236715/mod_resource/content/0/13022.pdf
6. Джураев Э., Мураталиева Н. *Стратегия ЕС в Центральной Азии к успешной реализации новой стратегии.* <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/bischkek/16167.pdf>
7. Кошанов А. *Стратегия региональной интеграции государств Центральной Азии.* <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/574201>
8. Прохоренко И.Л. *Новая стратегия Европейского Союза в Центральной Азии: возможности и пределы “мягкой силы”.*
https://www.afjournal.ru/index.php?page_id=172
9. *Создание и реализация современных и эффективных механизмов по борьбе с торговлей людьми в Центральной и Юго-Восточной Азии посредством сетей поддерживаемых УНП ООН.*
<https://www.unodc.org/centralasia/en/news/advancing-international-law-enforcement-and-judicial-cooperation-to-combat-trafficking-in-persons-in-central-and-southeast-asia-through-unodc-supported-networks-ru.html>
10. *Стратегия регионального сотрудничества развития (СРСР) - Центральная Азия, 2020-2025.* <https://www.usaid.gov/ru/central-asia-regional/rdc>
11. *Центральная Азия: актуальные акценты международного сотрудничества. Сборник докладов.* Москва: МГИМО – Университет, 2010. https://mgimo.ru/files2/y11_2010/167991/Sbornik17.pdf

Теме pentru lucrul individual și în grup:

1. Prezentarea sub formă de PPT a dimensiunii geografice a spațiului central-asiatic.

2. Elaborarea unui tabel privind prezența problemelor politice, economice, militare și sociale în spațiul central-asiatic.
3. Elaborarea unui referat „Interesele marilor puteri în spațiul central-asiatic”.

Tema 5. SPAȚIUL CAUCAZIAN – STRATEGII DE COOPERARE

Sarcini de evaluare/autoevaluare curentă:

1. Determinați dimensiunea geografică a spațiului caucazian.
2. Identificați specificul problemelor politice, economice, militare, sociale existente în spațiul caucazian.
3. Stabiliți strategiile statelor caucaziene privind soluționarea problemelor existente.
4. Comparați problemele prezente în Armenia, Azerbaidjan, Georgia.
5. Evaluați eforturile statelor de soluționare a problemelor existente în spațiul caucazian.
6. Întăiați scenarii privind desfășurarea evenimentelor în spațiul caucazian.

Strategii și sarcini de lucru individual pentru seminar:

Strategii expositive (expunerea subiectelor de problemă). Strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea consecutivă, explicarea teleologică). Strategii prioritar bazate pe acțiunea de cercetare (învățare prin descoperire dirijată, descoperirea deductivă). Forme de organizare a activității didactice – preponderent frontale, în baza discuțiilor și a prezentărilor power point.

Strategii și sarcini de lucru individual pentru seminar:

Examinarea dimensiunii geografice a spațiului caucazian. Identificarea specificului spațiului caucazian. Determinarea

problemelor prezente în spațiul caucazian. Examinarea intereselor marilor puteri SUA, Federația Rusă, China, UE, NATO în spațiul caucazian. În scopul identificării problemelor prezente în spațiul caucazian, fiecare masterand poate să-și aleagă un stat (Georgia, Armenia, Azerbaidjan) și să examineze problemele și strategiile privind soluționarea problemelor.

Bibliografie:

1. Balaban C-Gh. Evenimentele din Caucaz și efectele lor asupra securității Zonei Extinse a Mării Negre. În: *Impact Strategic*, 2009, nr.31, p.41-48. <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=1471>
2. *Caucazul pe Agenda Publică Europeană*. <https://ru.scribd.com/doc/254855383/Caucazul-Pe-Agenda-Publica-Europeana>
3. Enache T. *Focare de conflict în spațiul caucazian (Abhazia, Osetia de Sud și Nagorno –Karabah)*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/327861/mod_resource/content/0/12.%20Enache%20Tusa%2C%20Focare%20de%20conflict%20in%20spatiul%20caucazian.pdf
4. *La plate-forme consultative régionale 3 + 3 pour le Caucase du Sud tiendra sa 2e réunion*. <https://fr.azvision.az/news/117236/-la-plate-forme-consultative-r%20C3%A9gionale-3-+-3-pour-le-caucase-du-sud-tiendra-sa-2e-r%20C3%A9union-.html>
5. Săgeată R. *Caucazul de Nord. Structura politică, etnică, confesională, tensiuni geopolitice*. https://www.researchgate.net/publication/282246119_Caucazul_de_Nord_Structura_politica_etnica_confesionala_tensiuni_geopolitice
6. Săgeată R. *Ciscaucazia și mizele echilibrului geostrategic din estul Bazinului Pontic*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/327866/mod_resource/content/0/Ciscaucazia_si_mizele_echilibrului_geost.pdf
7. Matei H., Negguț S., Nicolae I. *Enciclopedia statelor lumii*. București: Meronia, 2016. 447 p.
8. *Исследование сбора данных о развитии инфраструктуры в Центральной Азии и на Кавказе (Грузия). Итоговый отчет*. Japan International Cooperation Agency (JICA) Исследовательский Институт Номура. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/487323/mod_resource/content/0/12345468.pdf
9. Марабян К.П. *Теоретические и практические основы «Стратегии национальной безопасности Республики Армения»*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/330763/mod_resource/content/0/

teoreticheskie-i-prakticheskie-osnovy-strategii-natsionalnoy-bezopasnosti-respubliki-armeniya.pdf

10. Петросян Т., Кукуджанова Ю., Меджид Ф., Степанов А. *Аналитики шести стран скептически оценили перспективы создания формата "3+3" на Южном Кавказе*. <https://www.kavkaz-uzel.eu/articles/369817/>

Teme pentru lucrul individual și în grup:

1. Elaborarea unui referat „Dimensiunea geografică a spațiului Caucazul de Sud”.
2. Elaborarea sub formă de tabel și prezentarea PPT a problemelor prezente în spațiul caucazian.
3. Identificarea unor scenarii privind viitorul statelor caucaziene.

Tema 6. SPAȚIUL EST-EUROPEAN – STRATEGII DE COOPERARE (CAZUL UCRAINEI ȘI AL BELARUSULUI)

Sarcini de evaluare/autoevaluare curentă:

1. Determinați dimensiunea geografică a Ucrainei și a Belarusului.
2. Identificați specificul problemelor existente în Ucraina și în Belarus.
3. Stabiliți strategiile Ucrainei și a Belarusului privind soluționarea problemelor existente.
4. Înaintați sugestii privind soluționarea problemelor prezente în Ucraina și în Belarus.
5. Prognozați viitoarele scenarii de dezvoltare a Ucrainei și a Belarusului.

Strategii și forme de organizare a activității didactice:

Strategii expositive (expunerea subiectelor de problemă). Strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea consecutivă, explicarea teleologică). Strategii prioritar bazate pe acțiunea de cercetare (învățare

prin descoperire dirijată, descoperirea deductivă). Forme de organizare a activității didactice – preponderent frontale, în baza discuțiilor.

Strategii și sarcini de lucru individual pentru seminar:

Analiza dimensiunii geografice a Ucrainei și a Belarusului și detrmnarea rolului acestora în regiune. Examinarea problemelor de ordin economic, politic, militar și social prezente în Ucraina și în Belarus (se formează două grupuri mari, împărțite în subgrupe mai mici din 2-3 persoane; fiecare masterand poate să-și aleagă spre analiză o problemă de ordin politic, militar, economic, social prezentă în Ucraina sau în Belarus). Identificarea intereselor marilor puteri SUA, Federația Rusă, NATO, UE în Ucraina și în Belarus și stabilirea strategiilor de colaborare.

Bibliografie:

1. Analiză. *Integrarea Ucrainei, Georgiei și a Republicii Moldova în UE în timp de război: quo vadis?* <https://agora.md/stiri/99539/analiza-integrarea-ucrainei-georgiei-si-a-republicii-moldova-in-ue-in-timp-de-razboi-quo-vadis>
2. Matei H., Negguț S., Nicolae I. *Enciclopedia statelor lumii*. București: Meronia, 2016. 447 p.
3. Tăbîrță I., Berbeca V. *Proiectul CSI: Anatomia unui eșec*. Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul”. Chișinău, 2009. 55 p.
4. *Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours*. Commission of the European Communities, COM (2003) 104 final, Brussels, 11 March 2003.
5. *Wider Europe: Commission to strengthen cross-border cooperation with new neighbours* // IP/03/922, date: 01/07/2003. Brussels, July 1, 2003.
6. *В ногу со временем. А лучше — на шаг вперед: Интервью министра иностранных дел Республики Беларусь Сергея Мартынова Вестнику ВЭС "Восток+Запад"* // <http://www.mfa.gov.by/rus/index.php?d=publications/smi&id=18>.
7. *Послання Президента України до Верховної Ради України "Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії"*

економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки" // <<http://www.mfa.gov.ua/integration>>. 12.09.2004.

8. *Программы помощи Европейского Союза и сотрудничество Беларуси с ЕС.* https://moodle.usm.md/pluginfile.php/308315/mod_resource/content/0/eu_belarusian_cooperation_programme_ru.pdf
9. *Совместное заявление Председателя Правительства Российской Федерации и Премьер-министра Республики Беларусь о текущем развитии и дальнейших шагах по углублению интеграционных процессов в рамках Союзного государства.*
<http://government.ru/news/43234/>
10. *Стратегия для Беларуси.* https://moodle.usm.md/pluginfile.php/324044/mod_resource/content/0/belarus-russian.pdf

Teme pentru lucrul individual și în grup:

1. Elaborarea unui referat „Interesele de colaborare a Ucrainei și Belarusului cu UE și cu Federația Rusă”.
2. Elaborarea tabelului „Problemele Ucrainei și ale Belarusului”, însoțit de PPT.
3. Înaintarea unui scenariu „Strategiile Ucrainei și ale Belarusului privind soluționarea problemelor politico-economice”.

Tema 7. LOCUL ȘI ROLUL REPUBLICII MOLDOVA ÎN SPAȚIUL EUROASIATIC

Sarcini de evaluare/autoevaluare curentă:

1. Determinați principalele aspecte ale cooperării Republicii Moldova în spațiul post-sovietic.
2. Identificați interesele Republicii Moldova în relațiile cu statele membre ale UE.
3. Stabiliți principalele priorități de cooperare a Republicii Moldova cu statele UE și CSI.
4. Înaintați strategii/soșuții privind eficientizarea cooperării Republicii Moldova cu statele UE și CSI.

Strategii și forme de organizare a activității didactice:

Strategii expositive (expunerea subiectelor de problemă). Strategii euristice (explicarea cauzală, explicarea consecutivă, explicarea teleologică). Strategii prioritar bazate pe acțiunea de cercetare (învățare prin descoperire dirijată, descoperirea deductivă). Forme de organizare a activității didactice – preponderent frontale, în baza discuțiilor axate pe comunicări și prezentări power point.

Strategii și sarcini de lucru individual pentru seminar:

Examinarea dimensiunii geografice a Republicii Moldova. Determinarea problemelor de ordin politic, militar, economic, social cu care se confruntă Republica Moldova (fiecare masterand poate să-și aleagă o problemă spre examinare și să determine impactul acesteia asupra statului). Examinarea strategiilor de colaborare a Republicii Moldova cu SUA, Federația Rusă, UE în scopul soluționării problemelor cu care se confruntă.

Bibliografie:

1. *Aspecte ale conflictului transnistrean*. Chișinău: IPP, 2001. 140 p.
2. Cebotari S., Saca V., Coropcian I. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste*. Chișinău: Institutul Militar al Forțelor Armate, 2008. 180 p.
3. Cebotari S. Strategiile Federației Ruse de menținere a sferei de influență în spațiul est-european. În: *Moldoscopie (probleme de analiză politică)*, nr.3(LXII). Chișinău: CEP USM, 2015, p.142-158.
4. Cebotari S. Politica de vecinătate a Federației Ruse. Câteva repere. În: *Studia Securitatis* (Sibiu, România), 2015, nr.1, p.53-69.
5. Cebotari S. Evoluția politicii externe și a interesului național al Federației Ruse în contextul noilor metamorfoze geopolitice. În: *Studia Securitatis* (Sibiu, România), 2014, nr.3, p.64-78.
6. *Cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană – pașii următori și provocări*. <https://eu4moldova.eu/ro/cererea-de-aderare-a-republicii-moldova-la-uniunea-europeana-pasi-urmatorii-si-provocari/>
7. Chirtoc I. *Sprrijin masiv din partea Parlamentului European pentru aderarea Republicii Moldova la UE. Rezoluția privind statutul de țară*

- candidată*. <https://ziare.com/razboi-ucraina-rusia/aderare-ue-republica-moldova-parlamentul-european-1741909>
8. *Conceptul Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030” și al Programului de implementare*. https://mecc.gov.md/sites/default/files/concept_strategie_program_de_implementare_educatia_2030.pdf
 9. Leancă I. *Evoluția relațiilor externe. Tranziția: retrospective și perspective*. Chișinău: Gunivas, 2002, p.364
 10. *Statutul de candidat la aderare ar fi ideea națională care ar coagula moldovenii*. <https://www.dw.com/ro/statutul-de-candidat-la-aderare-ar-fi-ideea-na%C8%9Bional%C4%83-care-ar-coagula-moldovenii/a-61837566>
 11. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990 – 1998)*. Vol.22. Chișinău: MOLDPRES, 1999, p.9.
 12. *Hotărârea nr.1101 din 14.11.2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023 și a Planurilor de acțiuni privind implementarea acesteia*. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128214&lang=ro

Teme pentru lucrul individual și în grup:

1. Elaborarea unei prezentări PPT „Locul Republicii Moldova în spațiul euroasiatic”.
2. Organizarea unei mese rotunde „Republica Moldova – probleme și strategii de colaborare”.
3. Elaborarea unui referat „Republica Moldova în contextul intereselor marilor puteri”.

LISTA BIBLIOGRAFICĂ

1. Alcaro R. *West-Russia relations in light of the Ukraine crisis*. https://www.iai.it/sites/default/files/iairp_18.pdf
2. Amighini A. *China's Belt and Road: a Game Changer?* https://www.ispionline.it/sites/default/files/publicazioni/china_belt_road_game_changer.pdf
3. Analiză. *Integrarea Ucrainei, Georgiei și a Republicii Moldova în UE în timp de război: quo vadis?* <https://agora.md/stiri/99539/analiza-integrarea-ucrainei-georgiei-si-a-republicii-moldova-in-ue-in-timp-de-razboi-quo-vadis>
4. *Asia Centrală: Consiliul adoptă o nouă strategie a UE privind această regiune*. <https://www.consilium.europa.eu/ro/press/press-releases/2019/06/17/central-asia-council-adopts-a-new-eu-strategy-for-the-region/>
5. *Asia Centrală: evoluții, provocări, strategii, perspective*. https://www.academia.edu/34745031/ASIA_CENTRAL%C3%83_EVOLU%C3%9EII_PROVOC%C3%83RI_STRATEGII_PERSPECTIVE
6. Balaban C-Gh. Evenimentele din Caucaz și efectele lor asupra securității Zonei Extinse a Mării Negre. În: *Impact Strategic*. 2009, nr.31, p.41-48. <https://www.ceeol.com/search/journal-detail?id=1471>
7. Bond I. *Contested space: Eastern Europe between Russia and the EU*. https://www.cer.eu/sites/default/files/pb_eastern_part_IB_9march17.pdf
8. Burdelnii E., Teosa V. Republica Moldova – CSI: unele reflecții asupra problemelor și perspectivelor de interacțiune In: *Analele Științifice ale Universității de Stat din Moldova*. Seria „Științe socioumanistice”, vol.II. Chișinău: CE USM, 2003.
9. *Caucazul pe Agenda Publică Europeană*. <https://ru.scribd.com/doc/254855383/Caucazul-Pe-Agenda-Publica-Europeana>.
10. Cebotari S., Căldare Gh. *Politica externă a Republicii Moldova: Note de curs*. Chișinău: CEP USM, 2018, p.369.

11. Cebotari S., Sacă V., Coropcian I. *Politica externă a Republicii Moldova în contextul proceselor integraționiste*. Institutul Militar al Forțelor Armate. Chișinău, 2008. 180 p.
12. Cebotari S. Strategiile Federației Ruse de menținere a sferei de influență în spațiul est-european. În: *Moldoscopia (probleme de analiză politică)*, nr.3(LXII). Chișinău: CEP USM, 2015, p.142-158.
13. Cebotari S. *Politica de vecinătate a Federației Ruse. Câteva repere*. În: *Studia Securitatis* (Sibiu, România), 2015, nr.1, p.53-69.
14. Cebotari S. Evoluția politicii externe și a interesului național al Federației Ruse în contextul noilor metamorfoze geopolitice. În: *Studia Securitatis* (Sibiu, România), 2014, nr.3, p.64-78.
15. *Cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană – pașii următori și provocări*. <https://eu4moldova.eu/ro/cererea-de-aderare-a-republicii-moldova-la-uniunea-europeana-pasi-urmatorii-si-provocari/>
16. Cernescu M., Galben A., Rusnac Gh., Solomon C. *Republica Moldova: Istoria politică (1989-2000). Documente și materiale*. Vol.1, Chișinău: CE USM, 2000.
17. Cereș I. *Republica Moldova în relațiile economice internaționale (1991 – 1995)*. Chișinău: CIVITAS, 1998.
18. Ciobanu L. Acordul economic – o necesitate la ora actuală. Interviu cu dl. Muravschi. În: *Moldova Suverană*, 8 noiembrie, 1991.
19. Chirtoacă N. *Moldova – CSI: Posibilități ratate și așteptări nejustificate / Moldova între Est și Vest. Identitatea națională și orientarea europeană*. Chișinău: CAPTES, 2001.
20. Chirtoc I. *Sprijin masiv din partea Parlamentului European pentru aderarea Republicii Moldova la UE. Rezoluția privind statutul de țară candidată*. <https://ziare.com/razboi-ucraina-rusia/aderare-ue-republica-moldova-parlamentul-european-1741909>
21. *Conceptul Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2021-2030 „Educația-2030” și al Programului de implementare*. https://mecc.gov.md/sites/default/files/concept_strategie_program_de_implementare_educatia_2030.pdf

22. *Conflictul transnistrean după 20 de ani*. Raport al unui grup de experți internaționali IDIS „Viitorul”. Chișinău, 2011.
23. Dani T. *Republica Moldova în spațiul tranziției și costul social al reformelor*. Chișinău: Pontos, 2004.
24. Gussarova A. *Current Challenges to Central Asia and Afghanistan: Towards a Better World*. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/kasachstan/13545.pdf>
25. Krickovic A., Pellicciar I. *From “Greater Europe” to “Greater Eurasia”: Status concerns and the evolution of Russia’s approach to alignment and regional integration*. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1879366521998808>
26. *La plate-forme consultative régionale 3 + 3 pour le Caucase du Sud tiendra sa 2e réunion*. <https://fr.azvision.az/news/117236/-la-plate-forme-consultative-r%C3%A9gionale-3-+-3-pour-le-caucase-du-sud-tiendra-sa-2e-r%C3%A9union-.html>
27. Libman A., Vinokurov E. *Regional integration and economic convergence in the post-Soviet space: Experience of the decade of growth*. https://mpa.ub.uni-muenchen.de/21594/1/MPPA_paper_21594.pdf%3B
28. Matei H., Negguț S., Nicolae I. *Enciclopedia statelor lumii*. București: Meronia, 2016. 447 p.
29. Netzahualcoyotzi R., Furlong A. *Geopolitics and Eurasia*. <http://www.scielo.org.co/pdf/sdn/v3nsp3/2027-5692-sdn-3-spe3-47.pdf>
30. Pifer S. *Russia and Eurasia*. https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/10_global_trends_russia_eurasia_pifer.pdf
31. Prohnițchi V. *Reformele economice / Tranziția. Retrospective și perspective*. Chișinău: Gunivas, 2002.
32. *Programming of the European Neighbourhood Instrument (ENI) – 2017-2020 – Single Support Framework for EU support to Moldova (2017-2020)*. https://www.mf.gov.md/sites/default/files/UE%20CUS%20single_support_framework_2017-2020_0.pdf
33. Protocolul conferinței interparlamentare cu privire la formele colaborării interstatuale. În: *Sfatul Țării*, 19 iunie 1991.

34. Sengupta A. *Heartlands of Eurasia. The Geopolitics of Political Space*. Lexington Books. 220 p.
35. *Statutul de candidat la aderare ar fi ideea națională care ar coagula moldovenii*. <https://www.dw.com/ro/statutul-de-candidat-la-aderare-ar-fi-ideea-na%C8%9Bional%C4%83-care-ar-coagula-moldovenii/a-61837566>
36. *Tratate internaționale la care Republica Moldova este parte (1990 – 1998)*. Chișinău: MOLDPRES, 1999.
37. *Tratat asupra creării Comunității de State Suverane*. În: *Sfatul Țării*, 7 mai 1991.
38. Hann C. *A Concept of Eurasia*. https://pure.mpg.de/rest/items/item_2270528_4/component/file_2281846/content
39. *Hotărârea Parlamentului nr. 1101 din 14.11.2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023 și a Planurilor de acțiuni privind implementarea acesteia*. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128214&lang=ro
40. Андропова И.В. *Внешнеэкономические аспекты национальных интересов России на постсоветском пространстве*. Москва: Квадрига, 2010.
41. Акунова Г.Ч. *Страны Центральной Азии: трудности на пути сближения*. https://www.postsovietarea.com/jour/article/view/257?locale=ru_RU
42. Алтынбаев К. *В новой Стратегии национальной безопасности Казахстан уделит большое внимание российской угрозе*. https://central.asia-news.com/ru/articles/cnmi_ca/features/2021/06/25/feature-01
43. Бородич А.И., Подупейкою А.А. *О национальной безопасности Республики Беларусь*. https://elib.amia.by/bitstream/docs/7565/1/vestnik_1_2022-55.pdf
44. Быстрова А.К. *Проблемы глобальной инфраструктуры в центральноазиатском регионе. Оптимизация роли России*. https://moodle.usm.md/pluginfile.php/236715/mod_resource/content/0/13022.pdf

45. Генсек ШОС рассказал о перспективах взаимодействия организации с ЕАЭС [HTTPS://E-CIS.INFO/NEWS/568/100598](https://E-CIS.INFO/NEWS/568/100598)
46. Глава СБУ Малюк: *Стратегия Путина по захвату Украины провалилась, в частности из-за неадекватной оценки ситуации.* <https://www.imemo.ru/publications/relevant-comments/text/evrosoyuz-razrabotal-svoyu-pervuyu-oboronnyu-strategiy>
47. Джураев Э., Мураталиева Н. *Стратегия ЕС в Центральной Азии к успешной реализации новой стратегии.* <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/bischkek/16167.pdf>
48. *Евразийский экономический союз. Стратегия будущего.* <https://forumspb.com/news/news/evrazijskij-ekonomicheskij-sojuz-strategija-buduschego/>
49. *Европейский Союз и Центральная Азия: Новое партнёрство в действии.* https://www.consilium.europa.eu/media/30829/ru-strategyasia_int.pdf
50. *ЕЭК и Ассамблея народов Евразии подписали Программу стратегического партнерства на 2022-2025 годы в рамках Евразийского экономического форума.* <https://e-cis.info/news/568/100629/>
51. *Изменения в Концепцию национальной безопасности Республики Беларусь обсудили в Академии управления.* https://www.pac.by/press-center/news/izmeneniya_v_koncepciu_nacionalnou_bezopasnosti_obsydili_v_akademii_upravleniya
52. *Концепция национальной безопасности Беларуси обновлена на 70%.* <https://sputnik.by/20221230/kontseptsiya-natsionalnoy-bezopasnosti-belarusi-obnovlena-na-70---volfovich-1070761004.html>
53. Кошанов А. *Стратегия региональной интеграции государств Центральной Азии.* <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/574201>
54. *Москва и Минск утвердили 28 союзных программ.* <https://www.dw.com/ru/glavy-rossii-i-belarusi-utverdili-28-sojuznyh-programm/a-59726060>

55. Москвин Л. СНГ: между прошлым и будущим. *Îн: Вестник Московского Государственного Университета „Политические науки”, серия 12, 1997, №5.*
56. Михайленко А. Россия и СНГ: как жить дальше? *Îн: Международная Экономика и Международные Отношения, 1997, №10.*
57. *Мировое признание политики Нового Узбекистана.*
<https://insonhuquqlari.uz/ru/news/m9184>
58. *Национальная программа развития Кыргызской Республики до 2026 года.* <http://www.stat.kg/media/files/3d033353-7e05-42ec-a282-8722459f5c31.pdf>
59. *Национальная стратегия Туркменистана по изменению климата.* <https://policy.asiapacificenergy.org/sites/default/files/National%20Climate%20Change%20Strategy%20of%20Turkmenistan%20%28RU%29.pdf>
60. *Национальная стратегия развития Республики Таджикистан на период до 2030 года.* http://ef-ca.tj/publications/02.2_rus
(FILEminimizer).pdf

CERINȚE PENTRU ACTIVITĂȚILE INDIVIDUALE ALE STUDENȚILOR

Nr. crt.	Denumirea disciplinelor de studiu + nr. de ore LI	Sarcini	Strategii de realizare și modalități de prezentare	Produs final	Criterii de evaluare
1.	<p>Strategii de cooperare în spațiul euroasiatic (110 ore LI)</p>	<p>Elaborați strategia de combatere a criminalității în spațiul vestic al CSI (Republica Moldova, Belarus, Ucraina). Fiecare grup va prezenta studii de caz al strategiilor implementate, precum și un proiect de cercetare</p>	<p>Strategii de realizare: 1. Elaborarea și redactarea cerințelor față de lucrul individual conform Strategiei LI; 2. Prezentarea Strategiei de lucru individual și a structurii în cadrul unei ședințe de inițiere cu participarea masteranzilor, în format on-line și off-line: - prezentarea Strategiei LI și plasarea acesteia în format digital pe platforma de e-learning; - explicarea etapelor și sarcinilor LI; - analiza și definitivarea temelor pentru lucrul individual;</p>	<p>Strategia de combatere a criminalității în spațiul vestic al CSI (Republica Moldova, Belarus, Ucraina)</p>	<p>- Diversitatea și actualitatea surselor bibliografice pentru strategia de combatere a criminalității; - Structura și coerența proiectului de cercetare; - Corectitudinea formulării strategiei; - Relevanța, argumentarea și logica utilizării</p>

	<p>comun, în baza documentelor existente.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - formarea grupurilor de lucru și prezentarea cerințelor de tehnoredactare. 3. Elaborarea Lucrului Individual: <ul style="list-style-type: none"> - determinarea actualității și importanței problemei abordate, a scopului, obiectivelor, cuvintelor-cheie; - descrierea arealului vestic al CSI; - specificarea problemelor existente în spațiul vestic al CSI; - identificarea strategiilor de soluționare a problemelor existente în arealul Federației Ruse; - evaluarea problemeilor prezente în arealul vestic al CSI; - formularea strategiilor privind dinamizarea cooperării în spațiul vestic al CSI; - formularea de concluzii, recomandări. 4. Mentoratul de către profesor și îmbunătățirea produsului conform sugestiilor și recomandărilor propuse. 		<p>metodelor de evaluare, ipotezelor prezentate pentru subiectul de cercetare;</p>
--	---	---	--	--

		<p>Produsul lucrului individual va conține obligatoriu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Foaițe de titlu; - Cuprins; - Conținut de bază; - Concluzii și recomandări; - Bibliografia. <p>Modalități de prezentare</p> <p>Prezentarea LI se va face în format on-line. Atelier de totalizare a grupei academice. Compendiul va fi elaborat și prezentat în format PPT (volum de 10-12 slide-uri) și plasat în format digital pe platforma e-learning Moodle a USM.</p>			

LISTA PROIECTELOR DE CERCETARE

1. Spațiul euroasiatic în contextul intereselor Chinei
2. Federația Rusă ca factor distinct al spațiului euroasiatic
3. Cooperarea în domeniul securității energetice în spațiul euroasiatic.
4. Cooperarea politico-militară în scopul menținerii stabilității în spațiul euroasiatic
5. Eficiența/ineficiența strategiei „3+3” în Caucazul de Sud
6. Spațiul euroasiatic în contextul intereselor SUA/Interesele SUA în spațiul euroasiatic
7. Relațiile Republicii Moldova cu Federația Rusă – aspectul politico-militar
8. Spațiul Asiei Centrale în contextul intereselor marilor puteri
9. Cooperarea Uniunea Europeană - Statele Parteneriatului Estic în contextul noilor realități geopolitice
10. Rolul Organizației de Cooperare de la Shanghai în asigurarea securității spațiului euroasiatic.

Svetlana CEBOTARI
Victoria BEVZIUC

Ghid metodic
la disciplina
STRATEGII DE COOPERARE
ȘI PROBLEME ÎN SPAȚIUL EUROASIATIC

Redactare: *Ariadna Strungaru*
Machetare computerizată: *Tatiana Capliuc*

Bun de tipar 22.06.2023. Formatul $60 \times 84^{1/16}$
Coli de tipar 7,9. Coli editoriale 5,4.
Comanda 27. Tirajul 50 ex.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009
e-mail: cep1usm@mail.ru; usmcep@mail.ru